

**Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Республикалық қосымша білім беру
оқу-әдістемелік орталығы**

**Министерство образования и науки Республики Казахстан
Республиканский учебно-методический центр
дополнительного образования**

**Әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру -
қосымша білім беру педагогтерінің
кәсіби құзыреттілігін дамыту шарты**

**Организация деятельности методической службы как
условие развития профессиональной компетентности
педагогов дополнительного образования**

Астана, 2014

Әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру - қосымша білім беру педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту шарты жөніндегі әдістемелік ұсынымдар (әдістемелік ұсынымдар) - Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК – Астана, 2014., - 178 бет.

Организация деятельности методической службы как условие развития профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования (методические рекомендации) – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования» Министерства образования и науки Республики Казахстан – Астана, 2014, - 178 стр.

«Әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру - қосымша білім беру педагогтерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту шарты» ұсынымдарында әдістемелік жұмысты ұйымдастыру, сонымен қатар балаларға қосымша білім беру педагогтерінің үздік әдістемелік тәжірибесі көрсетілген.

Ұсынылып отырған материал балаларға қосымша білім беру ұйымдарының басшыларына, әдіскерлеріне, педагогтеріне арналған.

В методических рекомендациях «Организация деятельности методической службы как условие развития профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования» представлены рекомендации по организации методической службы, также лучший методический опыт педагогов дополнительного образования детей.

Предлагаемый материал адресован руководителям, методистам, педагогам организаций дополнительного образования детей.

Рекомендовано к печати Учебно-методическим советом Республиканского учебно-методического центра дополнительного образования от 26 сентября 2014 год № 4.

©Республиканский учебно-методический центр
дополнительного образования, 2014

МАЗМҰНЫ

1.	Кіріспе	5
2.	Балаларға қосымша білім беру педагогы жұмысындағы жүйелік тәсілді іске асыру	6
3.	Әдістемелік жұмыс	11
4.	Балаларға қосымша білім беру ұйымының әдістемелік кеңесі жөніндегі ереже	13
5.	Балаларға қосымша білім беру ұйымының педагогикалық кеңесі жөніндегі ереже	15
6.	Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы әдістемелік жұмыс – педагогикалық мәдениетті арттырудың негізі	18
7.	Әдістемелік қызметтің міндеттері	20
8.	Әдістемелік қызметтің функциялары	22
9.	Әдістемелік қызметтің жұмысын жоспарлау	26
10.	Оқу-әдістемелік жұмыс құжаттамасы	32
11.	Қосымша білім беру педагогінің кәсіби құзыреттіліктерін дамыту шарты	33
12.	Педагог тұлғасының кәсіби маңызы бар қасиеттері және оларды жетілдірудің жолдары	45
13.	Балаларға қосымша білім беру педагогінің инновациялық қызметі	59
14.	Ереже.	64
	Семей қаласы «Облыстық биологиялық балалар орталығы» МКҚК әдістемелік қызмет жұмысын ұйымдастыру.	64
	Ақмола облысы Зеренді балалар шығармашылық үйінде инновациялық білім беру бағдарламаларын қалыптастыру.	67
	Қарағанды қаласы №2 өнер мектебі - ЮНЕСКО клубы кәсіби құзыреттіліктерді арттырудың түрлері мен белсенді тәсілдері.	75
	Мастер-класс «Құрақ пластика. Нұсқаулық». Ақтөбе қалалық көркемөнер лицейі.	79
15.	Қорытынды	80
16.	Қолданылған әдебиеттер тізімі	81

1. Кіріспе

Егер осы уақытқа дейін қосымша білім негізгі білім берудің қосалқы бөлімі ретінде қарастырылған болса, қазіргі кезде уақыт талабы мен халықаралық тәжірибеге сүйенетін болсақ, қосымша білім өскелең ұрпақты оқыту мен тәрбиелеу ісінде өзінің нақты бір функциясын атқаратыны анық. Біз Қазақстандағы қосымша білім берудің маңыздылығын түсінуде жаңа жолдардың алдында тұрмыз. Болашақ өскелең ұрпақ үшін, сәйкесінше болашақ мемлекет үшін балаларға қосымша білім берудің мағынасы қайта қарастырылуда.

Жалпы білім берумен қатар балаларға қосымша білім беру – олардың жеке дамуын, сұраныстарын және қызығушылықтарын ескере отырып, өзін-өзі іске асыру, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі жетілдіру, шығармашылық әлеуеттерін дамыту, барынша өзін іске асыру, пәндік, әлеуметтік, кәсіби, тұлғалық өзін-өзі анықтауы үшін әрбір балалаға қосымша білім алуға жағдай жасау - негізгі мақсаты болып табылатын білім беру үдерісін құру.

Балаларға қосымша білім берудің негізгі мазмұны тәжірибелік жұмысқа бағытталған. Бала үйрену кезінде өздік жұмыс атқарады және іздеудің нәтижесінде мәдени ескерткіштермен, еңбек объектілерімен, табиғатпен әрекеттестік жасау арқылы білім алады. Балаларға қосымша білім беруде, қоршаған ортаны танып білуде балаға өзіндік білім алу жағдаяттары жасалынады. Балаларға қосымша білім берудегі оқыту – ерекше шығармашылық үдеріс, себебі баланы өз жолын табуға талаптандырады.

Жасөспірімдердің жеке тұлғалық даму бағыттарын таңдауды іске асыру мүмкіндігі балаларға қосымша білім беруді жеке тұлғалық тәсілдің мәнмәтінінде өзінің қызметін іске асыра алатын, білім беруді өзі бағалайтын қосалқы жүйесінің ерекше типі ретінде сипаттайды. Осылайша балаларға қосымша білім берудің тұтынушылары жағынан: білім алушылардың, ата-аналардың, педагогтердің сұранысы түсіндіріледі.

Балаларға қосымша білім беру – жасөспірімге тану мен шығармашылықта тұрақты қажеттілікті иеленуге мүмкіндік беретін негізгі білімнің шеңберінен шығатын дәлелді білім болып табылады.

Қосымша білім беру педагогінің кәсіби қызметі мақсатты-жүйелі тұрғыда білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеудің көптеген міндеттерін қоюда және оны шешуде қандай мүмкіндіктер береді?

2. Балаларға қосымша білім беру педагогінің жұмысындағы жүйелік тәсілді іске асыру

Көптеген бақылаулар қосымша білім беру педагогінің кәсіби қызметінің тиімділігін білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеуде көптеген міндеттерді қоюда және оларды шешуде бала қабілеті алдын ала анықталатынын көрсетеді. Педагогтің өз кәсіби қызметін жүйелі түрде көру, оның болашағын құру қазіргі кездегі кәсібиліктің маңызды көрсеткіші болып табылады. Шын мәнінде мүмкіндігінше өз жұмысыңды, оның өткені мен болашағын, жүйелі-мақсатты қамтамасыз етудегі қосымша білім беру ұйымының әрбір қадамын көру; баланың жеке-тұлғалық даму аспектісіндегі жүзеге асатын бағдарлама материалдарының мазмұнын, берілген балалар шығармашылық бірлестігінің шынайы оқу-тәрбиелеу мүмкіндіктерін, жалпы – балаларға қосымша білім беру ұйымдарының профилін бағалай білу қажет.

Қазіргі заманауи ғылыми-әдістемелік деңгейде жұмыс жасайтын, жүйелік тұрғыны жүзеге асыруға ұмтылатын қосымша білім беру педагогіне мынаны білген маңызды:

мәселелерді жүйелі түрде талдауға үйрену;

элеуметтік-педагогикалық жағдайлардың өзгерістеріне жүйелі түрде әсер беру;

баланың бойындағы болған өзгерістерді жүйелі түрде бағалау;

педагогикалық жүйелердің, жалпы теориялардың көзқарасы ретінде өзінің шығармашылық бірлестігінің және т.б. жұмысыңның болашағын жобалау.

Көптеген бақылаулар мен зерттеулер секілді әртүрлі педагогикалық мәселелерге жүйелі түрде емес, немқұрайлы шешімдер қазіргі таңда өнімді емес, оның болашағы және педагогикалық шешімі жоқ екенін көрсетеді.

Қазіргі таңда жүйелілік педагогке оқу-тәрбиелеудегі қажетті тиімділікті дұрыс жолмен, яғни, педагогикалық тиімділікті көп мөлшерде алу барысында аз материалдық және эмоциялық күш-жігерді қажет ететін жол аксиомалық қағидаға айналды. Бұл қағида тек оның декларациясына шектеу қоймай, өзінің күнделікті оқу-тәрбиелеу жұмысының әртүрлі принципіне айналдырғанда ғана дұрыс айтылған.

Енді қосымша білім беру ұйымдарындағы балалардың шығармашылық бірлестігінің жетекшісі ретінде педагогтің кәсіби қызметін ұйымдастырудағы жүйелілікті қолдану ерекшеліктеріне тоқталып өтелік.

Адам қызметінің қиын түрі әртүрлі талдауларға ұшыраған сайын, оның жүйелілігі нәтижелі болатыны белгілі. Қосымша білім беру педагогінің кәсіби қызметін өзіміздің көзіміз жеткендей адам

қызметінің ең қиын түріне жатқызуға болады, мұнда мемлекеттік білім беру стандарты құрылмаған, оның жалпы оқыту-тәрбиелеу бағдары мен қажетті номативтік құқықтық базасы анықталған.

Педагогикалық нысанның ұйымдастырылған жүйеліліктің негізгі қасиеттері нені ұсынады? Біздің жағдайда – қандай да бір балалар шығармашылығы бірлестігі жетекшісінің кәсіби қызметі жүйелілігін мінездейді.

Біріншіден, кейбір көптеген элементтері анықталған жерде жүйелілік өзін көрсетеді, ол өз бірегейлігін жалпылап біріктіреді; бұл жалпылау оның элементтерін құрайтын басқа мінездемелеріне біріктірілмейді. Осыған байланысты, әртүрлі балалар шығармашылық бірлестігінің жұмысын, әрине, анықталған жүйелі нысанның ерекше нұсқасы ретінде ұсынуға болады, онда бір-бірін байланыстыратын элементтердің көбейтіндісі бар, оларды бір уақытта және бірінен соң бірін қарауды көздейді.

Оқу-тәрбиелеу үдерісін жүйелі ұйымдастыру көбіне қойылған мақсат пен міндеттерді орындау арқылы жүзеге асырылады. Сонда ғана мақсатты компонент құрылып жатқан педагогикалық жүйенің негізі болады. Әрине, педагогикалық жүйені оның негізіне араластырып құруға да болады, мысалы, сол немесе басқа да бір новаторлық әдістер. Жүйе сонда ғана жүйе болып қала береді, бірақ басқа функциясы бар және шешілетін міндеттер спектрінің басқа жүйесі болады. Дегенмен, күнделікті тәжірибе педагог қызметінің мақсатты оқу-тәрбиелеу жүйесін құрудағы базалық негізін – мақсатты компоненттің маңыздылығын көрсетеді.

Заңдылық – педагог-практиканттарға мақсаты мен міндеттері дұрыс құрылып, қалыптасқан сайын, оның жетістігіне жету үшін қолданылатын әдістері анықталады, қажетті нысандары, әдіс-тәсілдері, рельефтік түрлері салынып, принциптердің жүйелі тұрғыдан құрылуына, оқу жағдайын және тағы басқаны қалыптастырады. Құрылатын педагогикалық жүйенің әрбір компоненті (мақсаты, міндеттері, мазмұны, ұйымдастыру нысаны, әдіс-тәсілдері, жағдайы мен нәтижесі) өздігінен бөлек. Оларды бөлшектеу, талдауда олардың әрқайсысы педагогтің жалпы жұмыс жүйелілігіне біріктірілмейді. Бұл бір педагогтің кәсіби тәжірибесін жалпы мінездейтін бір шегі, бірақ маңызды шегі, ол қосымша білім беру педагогінің кәсіби қызмет тәжірибесін кешенді жүйелі-мақсатты талдау үшін негізгі базасын құрайды.

Жүйелі-қызмет көрсететін нысан ретінде балалардың шығармашылық бірлестіктерінің жұмысына әрқашан ішкі және сыртқы жұмыс жоспарын белгілеуге болады. Бұл да жүйенің бір белгісі. Балалар шығармашылық бірлестігінің өмір сүрудегі ішкіжүйелілік

жоспары бар деп көз алдымызға елестетіп көрелік. Оны «ішкі үйірме» жұмысының деңгейінде, шығармашылық бірлестік қызметін, кейіпкердің, өзін-өзі ұйымдастыру қызметі түрінде анықтауға болады. Дәл сол уақытта балалар шығармашылығы бірлестігінің қызметі ішкі қызмет ететін жүйенің органикалық бөлігі болып табылады. Балалар шығармашылық бірлестігі – нақты қосымша білім беру ұйымның оқу-тәрбиелеу жалпы қызмет жүйесінің белгіленген құрылымы. Бұл – жалпы педагогикалық жүйе ретінде қосымша білім беру ұйымның қызмет етудегі негізгі бірлік. Мұндай жағдайда ұйымның жұмысын ұйымдастыру жүйесіне әртүрлі жағдайда өту бөлігі болып берілген қосымша білім беру ұйымның ұйымдастыру-басқару бөлімінің әртүрлі қызмет ететін құрылымдық элементі болып табылады.

Жүйелі-ұйымдастырылған педагогикалық нысан иерархиялық белгі болып сипатталады. Осыған байланысты әрбір шығармашылық бірлестік қызметі тағы бір күрделі жүйе болып қаралуы керек, мысалы, қосымша білім беру ұйымдарындағы үйірме жұмыстарының жүйесі ғана емес, шағын және үлкен аудандардағы, ауылдағы, қаладағы және т.б. қосымша білім беру ұйымының жалпы педагогикалық жүйесі.

Кез-келген педагогикалық жүйенің сақталуы үшін өз жағдайын, сапалы анықтығын сақтай отырып, өздігінен жаңартуды, үздіксіз өзгертуді меңгеру керектігі белгілі. Бұл жүйелі түрде ұйымдастырылған педагогикалық нысанның белгісі, негізінен, қосымша білім беру педагогінің балалар шығармашылық бірлестігінің жетекшісі ретінде өте маңызды. Қосымша білім беру педагогіне балалар шығармашылық бірлестігінің жұмысын үздіксіз дамыту, іске асыру өте маңызды. Өздігінен оның өмір сүру қабілетін үздіксіз қайта қалпына келтіру. Ненің арқасында және қалай – бұл енді педагогтің инновациялық-шығармашылық қызметі, тәжірибелік-зерттеушілік мүмкіндіктері туралы әңгіме. Бұл сұрақты талқылау келесі тарауларда жүзеге асырылатын болады. Мысал ретінде мынаны көрсетуге болады, яғни, тек қана авторлық бағдарламаларды құруға емес, сонымен бірге өз жұмысыңның жүйелі талдауына әсер ету жұмыс технологияларын, яғни, педагогтің балалар шығармашылық бірлестігімен қалыптасқан жұмыс жүйесін дамыту, жүзеге асыру, сапалы түрде қайта жаңғыртуда ғылыми-әдістемелік бағытта нақты қадам жасау. Бұл өз тәжірибеңнің әлсіз және мықты тұстарын терең аналитикалық тұрғыдан көруге, оны жүйелі түрде бағалауға, яғни, болашақта қозғалыс логикасын сызуға мүмкіндік береді.

Айтылғандарды жалпы қорытындылай келе, ұйымдастырылған педагогикалық нысанның ең маңызды құрылымдық элементтерін белгілеп алайық. Мұндай нысанмен кез-келген балалар шығармашылық бірлестігі қосымша білім беру ұйымдарының құрамына кіре алады.

Жүйелі түрде қолданатын сызбанұсқа педагогке өзінің жіберген қателіктерін көруге және оларды жоюда шұғыл шешім табуға, яғни, бар кәсіби тәжірибені жүйелі түрде жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Сонымен, кез-келген балалар шығармашылық бірлестігінің сапалы жұмысының жүйелі түрде орындалатын педагогикалық талдау барысында келесі негізгі компоненттерді мақсатты түрде белгілеу ұсынылады:

мақсатты компонент, ол өзіне таңдалынған мақсат пен қалыптасқан міндеттерді қосады;

жүйе ретінде педагогикалық тәжірибені талдауы балалар шығармашылық бірлестігінің қызмет жүйесінің бұл маңызды құрылымдық компоненті;

бұл компоненттің құрамында негізінен жүйе астындағы тәрбиелік және дидактикалық екі өзекті буынды белгілеу маңыздылығы бар;

бұл буындар орналасқан қатары бойынша қойылымның позициялық-тұлғалық негізін, көзқарасын оқу-тәрбиелеу үдерісін ұйымдастыру жүйесінің нысаны ретінде педагогтің принципі мен сенімін нақтылау;

оқыту барысында меңгеру үшін білім мазмұнын жоспарлау;

бұл балалар шығармашылық бірлестік қызметінің жүйе компоненті (сондай-ақ, құрылымдықты құрайтын дифференциялық оқыту және тәрбие мазмұны) ең алдымен, қойылған мақсат, міндеттерді педагогке шешу мүмкіндігін қамтамасыз ету;

педагогикалық принциптер (тәрбие мен оқыту принциптерінің қатынасы), кейбіріне сүйене отырып, педагог балалармен оқыту бағдарламасының мазмұнын меңгеруді, жалпы алғанда алға қойған мақсат, міндеттерге жетуді ұйымдастырады;

өзінің кәсіби қызметінде педагогтің назар салатын жұмысының нақты әдіс-тәсілдері, нысандары;

бұл оқу-тәрбиелеу үдерісінің міндетті компоненттері, ол мақсатты «қызмет көрсетеді», мазмұнды, бір-бірімен тығыз байланысқан принциптерді таңдайды, ол қосымша білім беру педагогінің кәсіби қызметін ресімдеу тәжірибесіндегі жүйелі түрде әдістемелік, көрнекілік әсерін береді;

берілген жағдайдағы оқыту және тәрбие нәтижесі эмпирикалық зерттеулер және ғылыми-психологиялық әдістерді қосатын нақты қойған мақсат пен міндеттерді нақтылайды.

Қазіргі кезде білім беру мәселелерін орынды және шұғыл шешу қажеттілігіне байланысты балаларға қосымша білім беру жұмысының сапасын арттыруды дұрыс ұйымдастыру құралы болып табылатын әдістемелік қызметтің рөлі артуда.

Қазіргі кезде балаларға қосымша білім беру ұйымдарының алдында әдіскерлерді дайындау және олардың біліктіліктерін арттыру, педагогтер қызметін бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыз ету, білім беру үдерісіне жаңа әдістемелер мен технологияларды енгізу, педагогикалық кадрларды аттестаттау кезінде әдістемелік көмек көрсету мәселелері тұр.

Әдістемелік қызмет педагогтердің шығармашылық әлеуеттерін дамытуға, нәтижесінде, білім алушылардың білімділік, тәрбиелік және даму деңгейлеріне бағытталған ғылым мен тәжірибенің жетістіктеріне негізделген шаралар жүйесі ретінде анықталады.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы білім беру жүйесі қызметінің тиімділігі педагогтердің психологиялық-педагогикалық дайындығы, кәсіби және шығармашылық деңгейлеріне байланысты. Педагогикалық қызметтің заманауи парадигмасына, жаңа педагогикалық ойлау мен жаңа педагогикалық технологияларға негізделген, педагогтердің шығармашылық әлеуеттерін дамытуға, оқу-тәрбиелік үдерісінің жоғары сапасын қамтамасыз етуге бағыттау мақсатында қызмет атқаратын әдістемелік қызметке үлкен мән беріледі.

Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы білім беру қызметінің тиімділігі әдістемелік қызметтің кадрлық әлеуетіне байланысты.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарында әдістемелік қызмет атқаратын жұмыстарға байланысты – ақпараттық, аналитикалық, болжамалы, жобалық, білім беретін, ұйымдастырушылық-үйлестіруші – әдіскерлерді саралау мақсатты болып табылады.

Заманауи жағдайда әдіскер кәсіби маңызы бар жеке қасиеттерге ие болуы қажет: «ашық ақыл», әлеуметтік құзыреттілік, тәжірибелік мәселелерді шеше алу мүмкіндігі бар.

Заманауи әдіскердің бойында кәсіби жеке қасиеттерден басқа, тәжірибелік және қолданбалы білімнің кең ауқымы болуы қажет.

Тәртіптік тәуелділік бойынша әдіскердің жұмысына қажетті теориялық және қолданбалы білімді келесі білім салаларына бөлуге болады:

жалпы педагогика, диагностика, тәрбиенің теориялары, салыстырмалы педагогика, педагогикалық зерттеудің, эксперименттің әдіснамасы мен әдістемесі;

жалпы, педагогикалық, әлеуметтік психология;

әлеуметтану, әлеуметтану зерттеулерінің әдістемесі;

жалпы және педагогикалық инноватика.

Әдістемелік қызметкерлердің кәсіби қызметтерінің негіздеріне әдістемелік жұмыс мазмұнын базалық элементтермен қамтамасыз етуге бағытталуына ерекше көңіл бөлінеді.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарының тәжірибелік қызметінде әдістемелік нұсқауларды іске асыру, әдістемелік қызметтің, сонымен қатар жалпы ұйым қызметінің жұмысын жетілдіру үдерісін жеделдетуге мүмкіндік береді.

Әдістемелік жұмыс балаларға қосымша білім беру педагогтерінің, секторлар мен зертханалар, мамандандырылған кабинеттер жетекшілері, бөлім жетекшілері қызметтерінің құрамдас элементі болып табылады.

Әдістемелік қызмет – мазмұндық қызметтің бір түрі ғана емес, сонымен қатар әкімшілік-басқарушылық қызметкерлердің басқарушылық қызметі.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарына «білім беру» мәртебесін беру **әдістемелік қызмет жұмысының мазмұнына** белгілі бір өзгертулерді енгізді, балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы үйірмелік жұмыс бағдарламасынан принциптік айырмашылықтары бар, заманауи авторлық білім беру бағдарламаларын әзірлеуге, оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыруды жетілдіруге көп көңіл бөлінетін болды.

3. Әдістемелік жұмыс

Балаларға қосымша білім беру ұйымының әдістемелік қызметі – тұлғаға оқу-тәрбиелік әсер етудің әдістері мен заманауи түрлеріне анализ жасау және жалпылау, практикалық қызметке озық тәжірибені енгізу, педагогикалық қызметкерлердің балалармен жұмыс істеу технологиялары мен тиімді әдістерін оқытуды ұйымдастыру мазмұны болып табылатын педагогикалық қызметтің түрі. Ол балаларға қосымша білім беру ұйымы жұмысының нақты нәтижесін зерделеуге негізделген оқу-тәрбие үдерісіне, оның шарттарына, оқытудың, тәрбиенің және тұлғаны дамытудың оңтайлы жетістіктеріне бағытталған.

Әдістемелік жұмысқа тұтастық, көп деңгейлілік, ерекше қызметтердің көптігі лайық.

Әдістемелік жұмыс әдістемелік нұсқауларды, әдістемелік ұсынымдарды, оқу-әдістемелік құралдарды, ережелерді, оқу-әдістемелік құжаттардың басқа түрлерін әзірлеуді, оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуді: дәрістің мәтіні мен тезистерін, әңгімелесуді, семинарларды, оқу ойындарын, экскурсияларды, оқытудың белсенді түрлерін және тағы басқаларды ұйымдастыру бойынша жоспарлар мен нұсқауларды қамтиды.

Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы бұдан басқа әдістемелік қызмет – бұл педагог қызметкерлердің ғылыми-теориялық, әдістемелік дайындығын және кәсіби шеберліктерін өздігінен арттыру бойынша жүйелі ұжымдық және жеке жұмыс.

Оның негізінде бірнеше **аспектілер** бар:

- *қызметтік аспект* мотив, мақсат, міндет, мазмұн, түрлер, әдістер, жетістіктер сияқты компоненттерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді;

- *мазмұндық аспект* бір-бірімен байланысқан әдістемелік, ғылыми-теориялық және психологиялық-педагогикалық дайындық сияқты әдістемелік жұмыстың үш бағытын ұсынады;

- *басқарушылық аспект* педагогикалық анализ, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау және реттеу компоненттерін түсіндіреді.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы әдістемелік жұмыстың мақсаты: педагогикалық қызметкерлердің кәсіби шеберліктерін арттыруға және жетілдіруге жағдай жасау.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы әдістемелік жұмыстың міндеті: балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы педагогикалық қызметкерлерге оқытудың әдістемелік тәсілдері мен принциптерін іске асыруға, балаларды дамыту мен тәрбиелеуге, кәсіби қызметтеріндегі мотивациялары мен ынталандыруларын дамытуға көмек көрсету.

Әдістемелік жұмыстың құрылымы әрбір ұйымда өзіндік әзірленеді. Құрылымның міндетті элементтері: педагогикалық кеңес, әдістемелік кеңес, әдістемелік бірлестіктер. Шығармашылық проблемалық топтар, уақытша шығармашылық (ғылыми) ұжымдар, көркемдік кеңес және тағы басқалар құрылымға кіруі мүмкін.

Әдістемелік қызметті келесі жұмыс түрлерін ұйымдастыру арқылы жүзеге асыру мүмкін: ғылыми-тәжірибелік конференциялар, педагогикалық шығармашылық есептер, семинарлар, озық тәжірибе мектептері, жас маман мектептері, тәжірибелік-эксперименталдық зертханалар және тағы басқалар.

Әдістемелік жұмыстың барлық бағыттары ортақ принциптерге сәйкес іске асырылады:

маңыздылық - педагогтердің ақпаратты пайдалануы, оның өмірмен байланысы, ҚР «Білім туралы» Заңын тәжірибеде іске асыруы, қоғам тапсырысын есепке алуы, педагогикалық ұжымдарға жақын проблемаларды есепке алуы. Баланың сұраныстарына және әлеуметтік маңыздылыққа бағдарлау;

ғылымилық – бұл принцип педагогтердің біліктіліктерін арттырудың барлық жүйелеріне, қызметтің түрлі саласындағы заманауи ғылыми жетістіктерге сәйкес қол жеткізуді көздейді;

жүйелілік – бұл принцип оңтайлық мақсат, міндет, мазмұн, педагогтермен жұмыс жасаудың түрлері мен әдістерінің бірлігіне байланысты болатын әдістемелік жұмысқа біртұтас жүйе ретінде қарауды талап етеді;

кешенді сипат – педагогтің біліктілігін арттырудың (жеке әдістеме, дидактика, тәрбиенің теориясы, психология, физиология, педагогикалық этика және жалпы мәдениеттің дамуы) барлық жақтары мен бағыттарының бірлігі мен өзара байланысу принципі қарастырады;

жеделдік, икемділік, мобильділік – бұл принциптер өзгеріп жатқан шарттар мен талаптарға шұғыл көңіл аударуға бағытталған. Педагогтердің жеке ерекшеліктерін ескере отырып, білім беру ақпаратын тез қабылдау және оны жеткізу қабілеті;

шығармашылық сипат – қызықты, соны идеяларды табу, оларды өмірде іске асыру қабілеті. Ұйымда шығармашылық еңбектің және өзара әрекеттестіктің атмосферасын құру;

реттілік, сабақтастық, үздіксіздік – әдістемелік жұмыс үздіксіз білім беру жүйесінің бөлшегі ретінде, оқу жылы барысында педагогтерді әдістемелік жұмыстың түрлерімен қамту;

нақтылық, бағыттылық – педагогтердің сұраныстарын, жеке қажеттіліктерін есепке алу. Балаларға қосымша білім беру ұйымдарында өзіндік әдістемелік жүйе құру. Білім беру қызметінде бастысын, маңыздысын, яғни ұйымды, сонымен қатар әрбір педагогті атап көрсету;

теория мен тәжірибенің бірлігі - принципі психологиялық-педагогикалық теорияның және педагогтер қызметі тәжірибесінің бірлігі мен өзара әрекеттестігін қарастырады.

Әдістемелік қызмет жұмысының негізгі элементтерінің бірі **әдістемелік кеңес** жұмысын ұйымдастыру және **педагогикалық кеңес** жұмысына қатысу болып табылады.

4. Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы әдістемелік кеңес қызметін ұйымдастыру жөніндегі ереже

4.1. Жалпы ереже

4.1.1. Әдістемелік жұмысты үйлестіру және оңтайландыру мақсатында құрылған әдістемелік кеңес балаларға қосымша білім беру ұйымының педагог қызметкерлерінің алқалы басқару органы, балаларға қосымша білім беру ұйымының білім беру үдерісін басқарудың құрылымдық бөлігі болып табылады.

4.1.2. Әдістемелік кеңестің жұмысы үнемі жүріп тұрады, оның құрамы балаларға қосымша білім беру ұйымының тәжірибелі

педагогтері мен әдіскерлердің қатарынан сайланады және педагогикалық кеңес бекітеді.

4.1.3. Педагогикалық кеңес әдістемелік кеңестің жұмысын оқу жылындағы қызметінің қорытындысы бойынша есебінің негізінде бағалайды.

4.1.4. Әдістемелік кеңес қызметінің негізгі міндеттері: білім беру үдерісін, бағдарламаларын, бірлестік қызметінің түрлері мен әдістерін, балаларға қосымша білім беру педагогтерінің шеберліктерін жетілдіруге бағытталған балаларға қосымша білім беру ұйымының және оның құрылымдық бөлімдерінің қызметі мен дамуын ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету.

4.1.5. Бұл ереже балаларға қосымша білім беру ұйымының Жарғысы негізінде әзірленген және әдістемелік кеңестің қызметін регламенттейді.

4.2. Қызметті ұйымдастыру

4.2.1. Әдістемелік кеңестің қызметін директордың орынбасары ұйымдастырады, ол білім беру органдарында және балаларға қосымша білім берудің басқа да ұйымдарында кеңесті әкімшілікпен әрекеттесу арқылы ұсынады, жұмыстарды орындаудың мерзімдерін бақылайды.

Әдістемелік кеңес өзінің құрамынан әдістемелік кеңестің ісін жүргізетін хатшыны сайлайды.

4.2.2. Оқу жылында әдістемелік кеңестің отырысы төрт реттен кем емес өткізіледі. Әдістемелік кеңестің отырысы хаттамалар түрінде ресімделеді. Оқу жылының соңында директордың орынбасары әдістемелік кеңестің жұмысын талдайды және жұмыс жоспарын, отырыстардың хаттамаларын және атқарылған жұмыстың есебін сақтау үшін (3 жыл мерзімінде) қабылдайды.

4.2.3. Әдістемелік кеңестің мүшелері құқылы:

- өз көзқарасын қорғауға және қажетті жағдайларда оларды ерекше хаттамалармен ресімдеуге;

- балаларға қосымша білім беру ұйымы педагогтерінің алдын ала келісімі бойынша мамандарды қатыстыру арқылы сауалнамалар, сұрақ-жауаптар жүргізуге, аналитикалық жұмыстың түрлерін қолдануға;

- уақытша педагогикалық зертханаларды және ғылыми-зерттеушілік ұжымдарды құруға.

4.3. Әдістемелік кеңестің негізгі қызметі

4.3.1. Әдістемелік кеңес оқу жылына кеңестің бірегей бағдарламасын әзірлейді, әдістемелік кеңестің мүмкін түрлері мен бағыттарын бағдарлайды және жоспарлайды, әдістемелік қызметтің даму жолдарын болжайды.

4.3.2. Әдістемелік кеңес балаларға қосымша білім берудің маңызды мәселелері бойынша ұжымдық зерттеушілік-өнімділік

қызметін ұйымдастырады. Балаларға қосымша білім беру ұйымының даму жолдарын анықтайды.

4.3.3. Әдістемелік кеңес бағдарламалық қамтамасыз ету, педагогикалық технологиялар дайындау, педагогикалық жобалау және тағы басқа педагогикалық тәжірибелерді жалпылайды және таратады.

4.3.4. Әдістемелік кеңес педагогтердің жұмыстарын талдауға, педагогикалық және кәсіби дайындықтарының деңгейіне негізделген, педагогтердің біліктіліктерін кеңейту және арттыру бойынша ұсынымдар береді.

4.3.5. Әдістемелік кеңес педагогтер әзірлеген білім беру бағдарламаларын талдайды және ішкі рецензиялар береді, қарастыру үшін педагогикалық кеңеске, кейін бекіту үшін директорға ұсынады, әдістемелік нұсқаулықты, сценарийді және ұйым жұмысының тәжірибесінен алынған басқа да материалдарды қарастырады және тарату үшін бекітеді.

4.3.6. Әдістемелік кеңес балаларға қосымша білім беру педагогтерінің дидактикалық және әдістемелік материалдарын талдайды, жүйелендіреді және бекітеді.

4.3.7. Әдістемелік кеңес әдістемелік бірлестіктер мен уақытша шығармашылық топтардың жұмыстарын үйлестіреді.

4.3.8. Әдістемелік кеңес басқа кеңестермен бірлесе отырып, отырыстар өткізеді.

4.4. Қорытынды ережелер

4.4.1. Әдістемелік кеңестің ұсынымдары мен шешімдері оның өкілеттеріне сәйкес әкімшіліктің бұйрықтары мен өкімдеріне негіз болады.

4.4.2. Әдістемелік кеңестің шешімдері мен ұсынымдары тәуелсіз сарапшының қорытындысы негізінде таласқа түсе алады және өзгертіле алады.

4.4.3. Әдістемелік кеңес әрдайым өз қызметінің қорытындылары жөнінде әкімшілікке пен педагогикалық ұжымға хабарлайды.

4.4.4. Басқару құрылымдарын дамыту үдерісінде осы Ереже өзгертілуі және толықтырылуы мүмкін.

5. Педагогикалық кеңестің қызметі туралы ереже

5.1. Педагогикалық кеңес қызметінің міндеттері мен мазмұны

5.1.1. Педагогикалық кеңес балаларға қосымша білім беру ұйымында әрдайым қызмет атқаратын басқарушы орган болып табылады және оқу-тәрбие үдерісі мәселелерін қарастыру үшін құрылады.

Педагогикалық кеңес барлық қосымша білім беру ұйымдарында ұжым мүшелерінің саны үш педагогтен асқан жағдайда құрылады.

5.1.2. Педагогикалық кеңес келесі міндеттерді шешеді:

- білім беру мәселелері бойынша (сондай-ақ қосымша білім) мемлекеттік және өңірлік саясатты іске асыру;
- балаларға қосымша білім беру ұйымының педагогикалық ұжымның білім беру қызметін жетілдіруге бағыттау;
- педагогикалық ғылымның және озық педагогикалық тәжірибенің жетістіктерін тәжірибе арқылы енгізу;
- ұйым жарғысына сәйкес келетін білім беру бағыттары мен қызмет түрлерін іске асыру мәселелерін шешу.

5.1.3. Педагогикалық кеңес білім беру қызметінің жоспарын талқылайды және бекітеді; өскелең ұрпаққа білім беру және тәрбиелеу мәселері, сонымен қатар ұйымның санитарлық-гигиеналық тәртібін сақтау хабарламасы, білім алушылардың денсаулықтарын және еңбектерін қорғау және білім беру қызметінің басқа да мәселелері бойынша ұйыммен өзара әрекеттесетін қосымша білім беру ұйымның педагог қызметкерлерінің есептері мен ақпараттарын тыңдайды.

5.1.4. Педагогикалық кеңестің қызметі:

- білім беру қызметінің стратегиясын анықтау;
- үлгілік таңдау және авторлық, үлгіге айналдырылған, бейімделген және басқа да бағдарламаларды талдау, талқылау және оларды бекіту үшін директорға ұсыну;
- білім беру үдерісінде іске асырылатын оқытудың түрлерін, тәсілдерін, әдістері мен технологияларын таңдау;
- педагог қызметкерлердің біліктілік санаттарын арттыру бойынша жұмыстар ұйымдастыру, олардың бастамаларын қолдау және дамыту, үздік педагогикалық тәжірибені тарату;
- тәжірибелік-эксперименталдық жұмыс жүргізуді ұйымдастыру;
- басқа ұйымдармен өзара әрекеттестіктің бағыттарын анықтау;
- балаларға қосымша білім беру ұйымының жұмыс тәртібін, оқу апталығының ұзақтығын, білім алушылардың жас шамасын, оларды қабылдау, бағалау, білім беру қызметінің түрлерін бекіту;
- педагог қызметкерлердің біліктіліктерін арттыру курстарына жолдау және санаттарын көтеру туралы ұсынымдар дайындау, сонымен қатар қызметкерлерді мадақтауға және көтермелеуге ұсыну;
- балаларға қосымша білім беру ұйымдарында педагогикалық қызметке байланысты қосымша ақылы білім беру қызметі туралы өкімшілікке ұсыныстар беру.

5.1.5. Педагогикалық кеңес Балаларға қосымша білім беру ұйымының жарғысымен анықталған тәртіпке сәйкес қосымша білім беру ұйымынан білім алушыларды шығару туралы шешім қабылдайды.

5.2. Педагогикалық кеңестің құрамы және оның жұмысын ұйымдастыру

5.2.1. Педагогикалық кеңестің құрамына балаларға қосымша білім беру ұйымының директоры (ереже бойынша төраға), оның орынбасарлары, педагогтер, әдіскерлер, құрылымдық бөлімшелердің жетекшілері, ата-аналар комитетінің төрағасы және құрылтайшылардың өкілдері (егер олар бар болса) енеді.

5.2.2. Қажетті жағдайда педагогикалық кеңестің отырысына қоғамдық ұйымдардың өкілдері, ұйымдар, білім беру мәселелері бойынша балаларға қосымша білім беру ұйымының әріптестері, білім алушылардың ата-аналары, заңдық тұлғалардың өкілдері, балаларға қосымша білім беру ұйымын қаржыландырушылар және тағы басқалар шақыртылады. Оларды шақыруды педагогикалық кеңестің төрағасы (егер бұл ереже құрылтайшы мен балаларға қосымша білім беру ұйымы арасында жасалынған шартта келісілген болса) анықтайды. Педагогикалық кеңестің отырысына шақырылған тұлғалар, кеңесші дауыс құқығын қолданады.

5.2.3. Педагогикалық кеңес өзінің құрамынан оқу жылына хатшы сайлайды. Педагогикалық кеңестің хатшысы қоғамдық бастама бойынша жұмыс істейді.

5.2.4. Педагогикалық кеңес жоспар бойынша жұмыс істейді.

5.2.5. Педагогикалық кеңес отырысы ұйымның жұмыс жоспарына сәйкес тоқсанда бір рет шақыртылады.

5.2.6. Педагогикалық кеңестің шешімі отырысқа оның қатысушыларының үштен екі бөлігі қатысқан болса (егер дауыс беру үдерісі арнайы ережемен келісілген болмаса), қабылданады. Тең дауыс беруде педагогикалық кеңес төрағасының дауысы шешуші рөл атқарады.

5.2.7. Педагогикалық кеңестің шешімдерін орындауды ұйымдастыру балаларға қосымша білім беру ұйымының директоры және шешімде көрсетілген жауапты тұлғалар іске асырады. Бұл жұмыстың қорытындылары педагогикалық кеңес мүшелеріне келесі отырыстарда хабарланады.

5.2.8. Балаларға қосымша білім беру ұйымының директоры педагогикалық кеңестің шешімімен келіспеген жағдайда, шешімді орындауды тоқтатады, бұл туралы ұйымның құрылтайшыларын хабардар етеді, олар өз кезегінде мүдделі тараптардың қатысуымен, үш күндік мерзімде педагогикалық кеңес көпшілігінің дәлелді пікірімен

танысуға және даулы мәселе бойынша соңғы шешімді шығаруға міндетті.

5.3. Педагогикалық кеңестің құжаттамасы

5.3.1. Педагогикалық кеңестің отырысы хаттамамен ресімделеді. Хаттамалар кітабында педагогикалық кеңесте талқыланатын мәселелер, педагогикалық кеңес мүшелерінің ұсыныстары мен ескертулері белгіленеді. Төраға және хатшы хаттамаларға қол қояды.

5.3.2. Хаттамалар кітабын нөмірлеу оқу жылының басынан жүргізіледі. Білім алушыларды келесі оқу жылына ауыстыру тізімдік құраммен ресімделеді.

Балаларға қосымша білім беру ұйымының педагогикалық кеңесінің хаттамалар кітабы балаларға қосымша білім беру ұйымында сақталады және акт бойынша тапсырылады.

Педагогикалық кеңестің хаттамалар кітабының әрбір беті нөмірленеді, баулықтап тігіледі, балаларға қосымша білім беру ұйымының мөрімен және директордың қолымен бекітіледі.

6. Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы әдістемелік жұмыс – педагогикалық мәдениетті арттырудың негізі

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарында өзіне жақын бөлімдермен функциялық біріктірілетін немесе өзінің ұйымдастырушылық құрылымы бар мамандандырылған бөлімшелер – **әдістемелік қызмет** құрылады.

Балаларға қосымша білім беретін ірі ұйымдардағы әдістемелік қызметтің құрамына әдістемелік кабинеттердің (немесе бір кабинеттің) жетекшілері, әдіскерлері кіреді. Әдістемелік қызмет жұмысын ұйым басшысы орынбасарларының бірі басқарады.

Әдістемелік жұмыс педагогикалық қызметтегі инновациялық бағытты ұйымдастырудың, қосымша білім беру ұйымдарында инновациялық ортаны құрудың қажетті бөлігі болады.

Әдістемелік жұмыс жеке және дара принциптер жағдайында ғылыми-әдістемелік дайындықты жүзеге асыру бойынша педагогтің сұранысын қанағаттандыра алуы маңызды. Дара негізде әдістемелік жұмысты ұйымдастыру объективті және субъективті сілтемелерге байланысты. Ең алдымен, өмірлік және кәсіби қойылымдарды, құндылықтарды, педагогтің кәсіби деңгейін және тәжірибесін есепке алу қажет. Сондай-ақ педагогтердің ғылыми-әдістемелік даярлығын жүзеге асыру бойынша мотивациялық ерекшелігін, яғни, мотивтерді, бағалауды, өзінің кәсіби тұрғыдан өсуіне деген қарым-қатынасын есепке алу керек. Қосымша білім беру ұйымының озық тәжірибесін,

оның әдістемелік қызметтегі дәстүрін дамыту және оны сақтау маңыздырақ. Мұның бәрі директордың оқу-тәрбие жұмысы бойынша орынбасары үшін басқару және басшылық ету нысаны болып табылады. Қосымша білім беру ұйымында бұл жұмысқа директордың орынбасары дәстүрлі түрде жетекшілік етеді.

Қосымша білім беру ұйымдарында әдістемелік жұмысты басқарудың міндеттері, мазмұны, ұйымдастыру негізі тек директордың орынбасарына ғана емес, сондай-ақ педагогтерге де анық және нақты болған жағдайда, бұл жұмыс тиімді болуы мүмкін.

Жалпы алғанда әдістемелік жұмыстың міндеттерін төмендегідей қалыптастыруға болады:

балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы педагогикалық ұжым қызметінде педагогикалық ғылым жетістіктерін меңгеру барысында жұмыстарда пайда болатын инновациялық бағыттарды қалыптастыру, оны жүйелі түрде талқылау, меңгеру және педагогикалық тәжірибені тарату;

педагогтердің теориялық (пәндік) деңгейін және психологиялық-педагогикалық даярлық деңгейін арттыру;

оқу және тәрбиелеудің формалары мен әдістерін, педагогикалық жаңа технологияларын толықтыру;

нұсқаулы-әдістемелік материалдарды, жаңа нормативтік құжаттарды меңгеру бойынша жұмыстар ұйымдастыру;

дара және топтық диагностикалық негізде педагогтерге (жас педагогтерге, педагогикалық жұмыста кейбір қиындықтарға тап болған педагогтерге; әртүрлі педагогикалық өтілі бар педагогтерге; педагогикалық білімі жоқ және т.б. мамандарға) ғылыми-әдістемелік көмек көрсету;

қосымша білім беру ұйымдарындағы педагогтерге кеңес беру;

кәсіби-педагогикалық мәдениеттің жалпы деңгейін арттыру.

Педагогтің әдістемелік жұмысының мазмұнын педагогтің қызмет мінездемесі ретінде кәсіби-педагогикалық мәдениеттің құрамдас бөлігі арқылы мақсатты анықтау қажет: жалпы мәдениетті қалыптастырушы методологиялық және зерттеушілік мәдениет; кәсіби-адамгершілік мәдениет және қарым-қатынас мәдениеті; дидактикалық және тәрбиелеу мәдениеті; басқару мәдениеті. Әдістемелік жұмыстың мазмұны кәсіби-педагогикалық мәдениетті қалыптастырудың әрбір бағыты бойынша нақтыланады және ұзақ уақыт бойы меңгеру пәні де болуы мүмкін.

Педагогтердің әдістемелік, инновациялық қызметке қатысуы соңғы нәтижеге, жеке педагогикалық жүйені қалыптастыруға, педагогикалық қызметтің жеке стиліне әсер етеді. Балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы әдістемелік жұмыс педагогтің тұлғалық

қарым-қатынасы бойынша мәселелерді шешуге, оның кәсіби тұрғыдан өсуіне мүмкіндік береді, педагогикалық ұжымның маңызды құндылықтары секілді, сондай-ақ балаларға қосымша білім берудегі жалпы педагогикалық қоғам үшін педагогикалық құндылықтарды бекітуге ықпал етеді.

Балаларға қосымша білім берудің «оқыту» мәртебесін алуы әдістемелік қызметтің мазмұнына кейбір өзгерістерді кірістірді – оқу-тәрбиелеу үдерісін ұйымдастыруды, балаларға қосымша білім беру ұйымдарындағы үйірме жұмыстардың бағдарламасынан ерекшеленетін жаңа ұрпақтың авторлық оқу бағдарламаларын құрастыруды жүзеге асыруға көп көңіл бөлінуде.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарында тәжірибе жүзінде әдістемелік ұсыныстарды іске асыру әдістемелік қызметті, сондай-ақ ұйымның жалпы мазмұнды қызметін жүзеге асыру үдерісін жылдамдатуға мүмкіндік береді.

Әдістемелік қызмет педагогикалық және әдістемелік кеңес туралы ережені әзірлеуге тікелей қатысуы қажет, қажетті құжаттардың басқа да түрлерін: есептер мен жоспарлар, лауазымдық нұсқаулықтар және құжаттардың басқа да түрлерін әзірлеуді ұйымдастырады.

Бұл әдістемелік қызметтің тиімділігін және балаларға қосымша білім беру ұйымы қызметінің тұтас нәтижелілігін арттыратын шарттарының бірі болып табылады.

Балаларға қосымша білім берудің әрбір нақты ұйымдарында әдістемелік қызмет тиімді жұмыс істеуі үшін оның негізгі міндеттері мен мазмұндық қызметін құрайтын элементтерін нақты анықтаудың маңызы зор.

Дәл осы жағдай әкімшілік-басқарушы және педагог қызметкерлерге, әдістемелік қызмет мамандарына жүйелі әдістемелік жұмыстың көлемі мен ерекшелігін көрнекі түрде ұсынуға, әдістемелік қызметтің жұмысын жоспарлауға және іске асыруға мүмкіндік береді.

Балаларға қосымша білім беру ұйымының тәжірибелік қызметін талдау, ғылыми-әдістемелік әдебиетті зерделеу және педагогтердің өздерінің тәжірибелері **әдістемелік қызмет жұмысының негізгі міндеттері мен мазмұнының құраушы элементтерін** анықтауға мүмкіндік береді.

7. Әдістемелік қызметтің негізгі міндеттері

7.1. Басқару объектілері (вертикальды байланыстар) және басқару субъектілерін (горизонтальды байланыстар) анықтау арқылы әдістемелік қызметтің ұйымдастыру құрылымын әзірлеу.

7.2. Оқу-тәрбие үдерісінің логикалық және дидактикалық бірлігін күшейту, оқу-бағдарламалық материалдың қайталануын болдыртпау,

білім алушының білім, білік, дағдыларын қалыптастыру, заманауи жағдайда оның шығармашылық дамуы мен әлеуметтік бейімделуінің сабақтастығы мен бірізділігін қамтамасыз ету.

7.3. Оқу сабақтарына әдістемелік басшылықты жетілдіру, жоспарлаудың тиімді түрлерін әзірлеу, нәтижелерді бақылау, байқаулардың, викториналардың, бұқаралық шаралардың сценарийлерін құрастыру, балалар бірлестіктері қызметінде оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру бойынша әдістемелік нұсқаулықтар дайындау.

7.4. Ғылым мен тәжірибенің байланысын нығайту, оқытудың жаңа технологияларын енгізу бойынша тәжірибелік-эксперименталдық жұмыс ұйымдастыру, ғылыми және әдістемелік орталықтармен, ғылыми-зерттеу институттарымен және жоғары оқу орындарымен бірлескен жұмыстар ұйымдастыру. Оқыту және тәрбиелеудің жаңа технологияларын енгізу, оларды тиімді қолдану бойынша талдау жасау, ақпараттық деректер қорын құру.

7.5. Оқу үдерісін жабдықтармен, оқытудың техникалық құралдарымен, оқу-әдістемелік әдебиетпен, оқытудың дидактикалық құралдарымен қамтамасыз ету.

7.6. Білім алушылардың бастапқы деңгейлері мен олардың дамуын одан әрі қадағалауды анықтау үшін диагностика және мониторинг жүйесін әзірлеу.

7.7. Білім беру үдерісін психологиялық-педагогикалық қамтамасыз ету мәселелері, білім алушыларды психологиялық-педагогикалық диагностикалау мен тестілеу бойынша психологиялық қызметті ұйымдастыру және басқару.

7.8. Ұйымның және әдістемелік қызметтің практикалық жұмысына проблемаға бағытталған талдау жүргізу негізінде білім беру үдерісін басқарудың бағдарламалық-мақсатты тәсілдер енгізу.

Руководство разработкой и организация внедрения комплексной системы управления качеством учебно-воспитательного процесса включает:

Оқу-тәрбие үдерісінің сапасын басқарудың кешенді жүйесін әзірлеу және оны енгізуді ұйымдастыруды басқару:

· оқу-тәрбие үдерісін регламенттейтін және реттейтін ұйымдастырушылық нормативтік құжаттардың жобаларын әзірлеу;

· ұйымның білім беру бағдарламаларын, оқу бөлімдерінің білім беру бағдарламаларын, балалар ұжымдарының оқу бағдарламаларын, оқу-тақырыптық және оқу жоспарларын, сабақ кестесін, ережелерді, жоспарлар мен есептерді, құжаттардың басқа түрлерін әзірлеу;

- жаңа әдістер мен білім берудің технологиялары, оқытудың белсенді әдістері мен техникалық құралдарының нақты мамандықтары бойынша нұсқаулар әзірлеу және білім беру үдерісін бағдарламалау әдістерінің қызметін тәжірибеге ендізу;

- білім беру, тәрбиелік, мәдени-демалу қызметтерінің жетістіктерін бағалау, нақты білім беру бағдарламаларының жетістіктерін бақылау және жалпылау;

- қажетті құжаттар әзірлеу және байқаулар, көрмелер, олимпиадалар, слеттер, жарыстар өткізу туралы оқу бөлімшелерін ақпаратпен қамту, оларға әкімшілік және педагог қызметкерлерді қатыстыруды ұйымдастыру, нәтижелерді талдау және есеп беру;

- оқу бөлімдері мен балалар бірлестіктерінде ашық сабақтар ұйымдастыру, оқытудың әдістері мен жаңа технологияларын апробациялау;

- балаларға қосымша білім беру ұйымындағы балалар ұжымдарының, әкімшілік-басқарушы және педагог қызметкерлердің тәжірибелік-эксперименталдық және ғылыми-зерттеушілік жұмыстарын ұйымдастыру, алынған нәтижелерді талдау және есеп беру, оқу-әдістемелік материалдарды басып шығаруға дайындау.

8. Әдістемелік қызметтің функциялары

8.1. Ақпараттық функция

Ақпараттық қызмет әдістемелік жұмыстың мәселелері бойынша ақпарат жинауға және оны өңдеуге, балаларға қосымша білім беру ұйымдары қызметінің негізгі мәселелері бойынша деректер банкіні анықтауға және құруға бағытталған.

Ақпаратқа қойылатын талаптар:

- маңыздылық;
- қанықтылық;
- шектік нақтылық;
- әділдік.

Ақпараттың түрлері

Сыртқы	Ішкі
Нормативтік құқықтық құжаттар	Педагогикалық кадрлармен жұмыс жөнінде
Қоғамдық	Оқытудың сапасы жөнінде
Ғылыми-педагогикалық	Ұйымның сыртқы байланыстары жөнінде
	Бағдарламалар бойынша оқытудың сапасы жөнінде

Ақпараттың түрлері:

Оперативтік – аз уақыт ішінде ұйым жұмысын бағалауға қажет деректерді қамтиды.

Стратегиялық – бағдарламаның және ұйымның даму келешегін іске асыру бойынша деректерді қамтиды.

8.2. Аналитикалық қызмет

Аналитикалық қызмет әдістемелік қызметтің нақты жағдайына және тәсілдерді, мақсатқа жету бойынша құралдарды қолданудың дәлелдігіне, алынған қорытындылардың және зерттеліп жатқан жүйені жаңа қалыпқа ауыстыру бойынша реттеуші механизмдерді жасап шығарудың әділ бағасына бағытталады.

Принциптер:

- білім беру траекториясы бойынша тұлғанының қозғалысы туралы ақпаратты жекелендіру;
- ақпаратты талдаудың толықтығы мен интегралдығы;
- білім беру үдерісіне және оның субъектілерінің ерекшеліктеріне жүргізілетін өлшемдердің ашықтығы;
- ақпарат алу жылдамдығы және оны қолдану әсерлігін талдаудың үздіксіздігі;
- қолданылатын ақпараттың үнемділігі.

Проблемаға бағытталған талдау – жеке педагогтердің проблемаларын, ұйымның тұтас проблемасын анықтау.

Ақпаратқа педагогикалық талдау – білім беру үдерісіне оң немесе теріс әсер ететін факторлар мен шарттарды анықтау.

8.3. Жоспарлы-болжамдық қызмет – әдістемелік қызметтің негізі. Ол нақты және мінсіз мақсаттарды таңдауға және оларға жету бағдарламаларын әзірлеуге бағытталған.

Болжау объектілері:

- сыртқы ортаның әлеуметтік-экономикалық жағдайы және ұйымның даму стратегиясын түзету үшін әлеуметтік тапсырыс немесе қоғамдағы, білім берудегі жағдайдың өзгеру үрдісінің балаларға қосымша білім беру ұйымдарына әсері;
- балаларға қосымша білім беру ұйымдарының болашақ мүмкіндіктері: материалдық-техникалық және бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыз ету;
- білім беру бағдарламаларын іске асыру; білім алушылардың контингенті; оқу-тәрбие үрдісінің жаңа педагогикалық технологияларға ауысу құралдары;

- болжамды жаңалықтар енгізілген жағдайдағы күтілетін нәтижелер;

- нақты басқарушылық шешімдердің салдары.

Жоспарлаудың шарттары:

- мақсат пен міндеттерді айқын анықтау;
- әдістемелік қызметтің деңгейі мен қалпын есепке алу;
- қызметтің жолдары мен құралдарын таңдау.

8.4. Жобалау қызметі

Балаларға қосымша білім беру ұйымдары қызметінің төмендегілерді кіріктіретін әртүрлі жобаларды және оның мазмұнын әзірлеуге бағытталған:

- балаларға қосымша білім беру ұйымдарын дамыту бағдарламасы және басқа да стратегиялық құжаттар;

- білім беру, демалу, сауықтыру, оңалту, бейімдеу бағдарламалары;

- оларды іске асыру технологиялары;

- балаларға қосымша білім беру ұйымының қызметін қамтамасыз ететін нормативтік құжаттар;

- білім беру, демалу, инновациялық зерттеу, тәжірибе, ұйымдастыру қызметінің түрлерін қамтамасыз ететін әдістемелік құжаттар;

- инновациялық қызметті іске асыратын технологиялар;

- ең нәтижелі әдістер мен оқыту тәсілдері.

Мақсаттарға қызмет ететін білім беруге жалпы әлеуметтік тапсырыстың сол бөлігі балаларға қосымша білім беру ұйымының миссиясы анықталуда.

Қорытынды: балаларға қосымша білім беру ұйымының болашақ қалпы болып саналатын қызметтің жобасын әзірлеу.

8.5. Ұйымдастыру-үйлестіру қызметі

Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы бәсекелі жағдайды ескере отырып, әрбір педагогке өзінің кәсіби деңгейін арттыру мүмкіндігін қамтамасыз ететін әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру икемді сипатта болып келеді.

Негізгі бағыттар:

- әдістемелік қызмет жұмысын қамтамасыз ететін құрылымдар құру және жұмысын ұйымдастыру;

- әдістемелік қызметті ұйымдастырушылар арасында қызметті тиімді бөлу;

- балаларға қосымша білім беру ұйымындағы тәжірибелік-эксперименталдық жұмыс жүйесін ұйымдастыруды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету;

- педагог қызметкерлердің біліктіліктерін арттыру жүйесін ұйымдастыру;

- конференциялар, семинарлар, байқаулар және тағы басқа шаралар ұйымдастыру;

- балаларға қосымша білім беру ұйымдарында жаңа енгізілімдерді сәтті іске асыру үшін қажет сыртқы байланыстар жүйесін ұйымдастыру;

- инновациялық үдеріске қатысушылардың бірлескен қызметін үйлестіру; балаларға қосымша білім беру ұйымының педагог кадрларының және басқа ұйымдардан тартылған өкілдердің инновациялық қызметтерінің әрекеттестігі;

- балаларға қосымша білім беру ұйымының басқа да облыстық балаларға қосымша білім беру ұйымдарымен бірлескен қызметін үйлестіру;

- басып шығаруға дайындалатын әдістемелік құралдарды, нұсқаулықтарды, материалдарды редакциялауды ұйымдастыру.

8.6. Үйретуші қызмет

Білім беру үдерісін іске асырудағы нақты бір педагогтің кәсіби деңгейін арттыруға, педагогті маңызды педагогикалық білімдермен қаруландыруға, жалпы ой-өрісін, сонымен қатар педагогке қажет тұлғалық қасиеттер мен ерекшеліктерін дамытуға бағытталған.

Қажет шарттар:

- диагностикалық негіздегі жұмысты ұйымдастыру;
- кәсіби шеберлігін арттырудағы педагогтің еріктілігі;
- оқылатын материалдың оңтайлы көлемін таңдау.

8.7. Бақылау функциясы

Әдістемелік қызмет жұмысында ерекше орын алады және педагогтерге қатысты іске асырылады. Бақылауды ұйымдастыру ұйымның әдістемелік қызметінің сәйкестігін және оның дамуын анықтауға мүмкіндік береді.

Әдістемелік қызметті басқару үдерісі балаларға қосымша білім беру ұйымының педагогикалық жүйелері арасында сенімді *кері байланысты* талап етеді.

Кері байланыс – педагогикалық үдеріске қатысушылар арасында ақпаратпен алмасу.

9. Әдістемелік қызметтің жұмысын жоспарлау

Әдістемелік қызмет жұмысын жоспарлауды ұйымдастыру балаларға қосымша білім беру ұйымдарының мынаны өткізуін болжайды:

- ұйым қызметінің бағыттары бойынша оқу-әдістемелік және тәрбие жұмысын талдау;
- оқу-тәрбие үдерісінің тиімділігін арттыру бойынша ұсынымдарды әзірлеу, ұйымның тұтас даму жолдарын болжау.

Балаларға қосымша білім беру ұйымындағы әдістемелік қызметтің мазмұны мынаны болжайды:

- қоғамдық пікірді, балалар мен жасөспірімдердің көңіл-күйін, қызығушылықтарын, құндылықтарға бағытталуын зерделеу және талдау жасау;
- балалар мен жасөспірімдер ортасындағы тәрбиелік және білім беру үдерістерін болжауды іске асыру;
- Оқу жылына бөлімдердің оқу-әдістемелік және консультациялық сағаттарының, тәжірибелік-эксперименттік және ғылыми-зерттеу жұмыстарының көлемін есептеу;
- белгіленген шараларды орындауды ұйымдастыру және бақылау, нәтижелерін талдау және есеп беру.

Бұл шаралар жыл сайын өткізіледі, әдістемелік қызмет жұмысының жоспарына дер кезінде түзетулерді енгізуге және жұмсалған шығыстар мен алынатын нәтижелердің сәйкестігін белгілеуге мүмкіндік береді.

Оқу-тәрбие үдерісін оқу және көрнекі құралдармен жабдықтау, оларды қолдану, ақпараттық-әдістемелік және бағдарламалық қорды қамтамасыз ету бойынша деректер қорын жарақтандыру жоспарының орындалуын бақылау, әдістемелік қызмет пен оның қызметкерлерінің ғана емес, сонымен қатар ұйым қызметтерінің тиімділіктерін бағалау.

Балаларға қосымша білім беру ұйымының әдістемелік қызметі мазмұнының құраушы элементі болып табылады:

- тұлғаны дамытудағы міндеттерді шешуде прогрессивтік инновациялық тәсілдерді насихаттау және анықтау; қызметті жетілдіру және жаңашыл тәжірибені қолдану бойынша басқарушы және педагог қызметкерлерге әдістемелік көмек көрсету;
- қосымша білім беру ұйымы қызметінің тәжірибесіне ғылыми зерттеулер жүргізу, озық педагогикалық тәжірибені енгізу және жалпылау, педагогтердің ғылыми және теориялық құзыреттіліктерін жетілдіруге жәрдемдесу, номативтік құжаттарды олардың назарларына жеткізу;

- педагог қызметкерлердің біліктіліктерін арттыру жүйесін ұйымдастыру: курстар, семинарлар, конференциялар өткізуді жоспарлау және оқытуды басқа қосымша білім беру ұйымдарында, біліктілікті артыру институттарында және тағы басқа жерлерде ұйымдастыру;

- әдістемелік кеңестің, әдістемелік бөлменің жұмыстарын ұйымдастыру және жоспарлау, әдістемелік бірлестіктер мен шығармашылық топтардың жұмыстарына басшылық ету;

- жұмыс жоспарын орындау жөніндегі есептік құжаттар дайындау.

Балаларға қосымша білім беру ұйымында әдістемелік қызметтің жұмысы үшін ұйымдастырушылық құрылымдар құрылады.

Медиатека

Медиатека ақпараттық қызметті іске асырады және оның міндеті маңызды басқарушы және педагогикалық тәжірибенің «деректер қорын» құру болып табылады, басқарушы және педагог қызметкерлердің кәсіби деңгейлерін арттыру үшін оны жалпылау және насихаттау.

Медиатеканың құрылымы: шағын кітапхана, видеотека, фонотека, диатека, компьютерлік, ксерокөшірме және әдістемелік аймақ.

Шағын кітапханада қорлар қалыптасады:

- арнайы әдебиет: білім беру қызметінің бағыттары бойынша педагогикалық, әдістемелік, басқарушылық, арнайы;
- нормативтік құжаттар;
- газет-журналдар;
- әдістемелік көрме.

Видеотекада бейнежазбалар қоры сақталады. Ол бейне аппаратурамен жабдықталуы қажет.

Фонотека магниттік аудиожазбаларды кірістіреді және тиісті аппаратурамен қамтылады.

Диатекада диафильмдер мен диапозитивтердің қоры және міндетті түрде диапроектор аппаратуралары сақталады.

Компьютерлік аймақ дискотеканы (компьютерлік бағдарламалар қоры) біріктіреді және компьютермен, принтермен, сканермен жабдықталады.

Ксерокөшірмелік аймақ ксерокспен қамтылады.

Әдістемелік аймақ нақты бір мамандардың санаттарына белгілі бір әдістемелік көмек көрсету үшін жиналған, жүйелендірілген әдістемелік материалдардың жиынтығын көрсетеді.

Медиатеканың базасында педагог қызметкерлердің өзіндік жұмыстары іске асырылуы, сонымен қатар жеке және ұжымдық консультациялар өткізілуі, әдістемелік көрмелер мен педагогикалық оқулар ұйымдастырылуы мүмкін.

Медиатека қызметінің нәтижесі дайындалған ақпараттық бюллетеньдер, нұсқаулықтар, ескертпелер, әдістемелік нұсқаулықтар, бейнефильмдер болып табылады.

Шығармашылық шеберхана

Шығармашылық шеберханада ақпараттық, жобалық, білім беру **қызметтері** іске асырылады.

Оның мақсаты:

- оқыту мен тәрбиенің педагогикалық технологияларын құрастыру;
- педагог кадрлардың біліктіліктерін арттыру;
- үздік педагогикалық тәжірибені енгізу.

Шығармашылық шеберхана қызметінің құраушы мазмұндық элементтері: оқыту мен тәрбиелеудің өзекті технологияларын меңгеру; педагогикалық жағдайларды, педагогикалық қызметтің дәстүрлі емес түрлерін құрастыру.

Жұмысты іске асырудың негізгі түрлері:

- нұсқаушы-ақпараттық және көшпелі семинарлар;
- практикумдер;
- рөлдік ойындар;
- сабақты ашу;
- тәлімгерлік;
- шығармашылық істердің эстафетасы;
- жаппай шаралар (шығармашылық байқаулар);
- ғылыми-тәжірибелік конференциялар;
- біліктілікті арттыру курстары.

Келесі өнімдердің түрлері шығармашылық шеберхана жұмысының нәтижесі бола алады:

- педагогтердің шығармашылық жұмыстарының (бағдарламалар, әдістемелік нұсқаулықтар) жинағы;
- оқу құралдары;
- сабақ үшін үлестірмелі материалдар;
- педагогикалық табыстардың картотекалары;

- оқыту мен тәрбие түрлерінің әдістемелік нұсқаулықтары;
- педагогикалық технологиялар;
- рөлдік ойындар;
- біліктілікті арттыру курстарының, семинарлардың, практикумдердің бағдарламалары;
- шығармашылық және жаппай шаралар жөніндегі ереже;
- жаппай шаралардың сценарийлері.

Зертхана

Зертхананың негізгі қызметі: ақпараттық, аналитикалық, болжамалы, жобалық.

Жалпы ереже

Ғылыми және тәжірибелік жұмыс зертханасы – балаларға қосымша білім беру ұйымын дамыту тәртіптемесіндегі педагогикалық ұжымның ғылыми-зерттеу және әдістемелік қызметін ұйымдастыру түрі.

- Ғылыми және тәжірибелік жұмыс зертханасы балаларға қосымша білім беру ұйымының әдістемелік қызметінің құрамына енеді және оның жүйе құраушы құрылымы болып табылады.

- Ғылыми және тәжірибелік жұмыс зертханасы дәстүрлі кәсіби бірлестіктердің, балаларға қосымша білім беру ұйымдарының шеңберінде шешілмейтін білім берудің жаңа тәжірибелерінің шешімдерін табады.

- Ғылыми және тәжірибелік жұмыс зертханасы балаларға қосымша білім беру ұйымының әдістемелік кеңесі әзірлейтін және оның педагогикалық ұжымы қабылдайтын тәсілдерді іске асырады, балаларға қосымша білім беру ұйымының стратегиялық құжаттарына сәйкес жарғы, даму бағдарламасы және осы ереже арқылы өзінің жұмысын ұйымдастырады.

Мақсаты: ұйым қызметкерлерінің ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру, білім беру үдерісін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету.

Міндеттері:

- білім беру үдерісіне проблемаға бағыталған талдау жасау;
- балаларға қосымша білім беру ұйымының даму, білім беру бағдарламаларын әзірлеу;
- әдістемелік және нормативтік құжаттарды әзірлеу;
- балаларға қосымша білім беру ұйымының ғылыми-әдістемелік кеңесі әзірлейтін стратегиясы мен тәсілдерін іске асыру;
- ғылыми және тәжірибелік жұмыстардың бағыттары мен тақырыптарын анықтау;
- педагогтердің ғылыми-зерттеушілік қызметтерінің патронажы;

- балаларға қосымша білім беру жүйесіндегі инновациялық педагогикалық тәжірибені ғылыми сүйемелдеу;
- балаларға қосымша білім беру жүйесінің даму болашағын болжау.

Зертхананың жұмыс **құрамына** білім беру бағдарламаларын апробациялау үшін (балаларға қосымша білім беру ұйымдарында және мектептегі балаларға қосымша білім беру блогында) **үш кезеңді** қамтитын, тәжірибелік-эксперименталдық алаңдар құру енеді.

Жобалаушы кезең болжайды:

- балалардың және олардың ата-аналарының білім беру сұраныстарын анықтау;
- оларды қанағаттандыру үшін тәсілдер мен құралдарды іздеу;
- білім беру (тәжірибелік) бағдарламаларын әзірлеу.

Бұл кезең балаларға қосымша білім беру педагогтері мен әдіскерлерді, ғылыми мамандарды қатыстыру арқылы іске асырылады.

Ұйымдастыру-енгізу кезеңі ұйымдастырады:

- педагогтердің тәжірибелік-эксперименталдық алаңдарын анықтау;
- оларға бағдарламаларды апробациялау;
- бағдарламаларды іске асыру нәтижесін және әдістемелік құралдарды дайындау.

Редакциялық-ресімдеу кезеңі қамтиды:

- басып шығару үшін бағдарламалар мен әдістемелік құралдарды ресімдеу;
- педагогикалық байқауларға қатысу.

Зертхана қызметінің негізгі бағыттары

Балаларға қосымша білім беру ұйымында білім беру қызметінің мәселелері бойынша зерттеу, тәжірибе жұмыстарын жүргізу үшін шығармашылық және проблемалық топтар ұйымдастырады.

- Облыстық балаларға қосымша білім беру ұйымының тәжірибесіне инновациялық білім беру жобаларын енгізу.

- Ғылыми-тәжірибелік конференциялар, семинарлар, консультациялар және тағы басқаларды ұйымдастыру және өткізу арқылы балаларға қосымша білім беру жүйесін дамыту саласында іздеудің, ғылыми зерттеулердің позитивтік жетістіктерін жалпылауды және таратуды іске асырады.

- Балаларға қосымша білім беру ұйымының әр түрлі көріністерін ескере отырып, жаңа бағдарламалар мен технологиялар бойынша әдістемелік материалдар мен ұсыныстарды жүйелендіреді.

- Балаларға қосымша білім беру ұйымының жетекші және педагог қызметкерлеріне білім берудің жаңа мазмұнын енгізуде әдістемелік қамтамасыз ету бойынша тәжірибелік көмек көрсетеді.

- Балаларға қосымша білім беру ұйымының жұмыс тәжірибесіне ғылыми-педагогикалық жетістіктерді, жаңа бағдарламалар мен технологияларды енгізуге қолдау көрсетеді.

- Балалар мен жастарды шығармашылық, зияткерлік және рухани дамыту, балаларға қосымша білім беру жүйесінің әлеуетін дамыту және сақтау мүддесіне орай, ғылыми қоғамдастықтардың, шығармашылық, білім беру қызметтерін ұйымдастырады және бақылайды.

Зерттеу және шығармашылық қызметпен айналысатын талантты және дарынды балалар, жастар және оқушылармен ғылыми және практикалық педагогикалық жұмыстың жүйесін ұйымдастырады.

Зертхана жұмысы кеңес, ашық сабақтар, шығармашылық шеберліктер, практикумдар, семинарлар түрінде жүзеге асырылады, зертхана өнімінің мүмкін болатын түрлері мынадай болады:

- білім беру бағдарламалары;
- бағдарламаны жүзеге асыру бойынша әдістемелік құралдар;
- оқу құралдары;
- ашық сабақтар, шығармашылық шеберліктер, семинарлар, практикумдардың әдістемелік нұсқаулары;
- нормативтік құжаттар;
- балаларға қосымша білім беру ұйымдары қызметін ұйымдастыру бойынша әдістемелік құжаттар.

Қызметті ұйымдастыру

- Зертхананың ғылыми-зерттеу жұмысы зерттеу қызметінің ерекшеліктері мен сатыларын қамтитын бағдарламаға сәйкес құрылады.

- Зертхана жұмысының бағдарламасы құжаттардың осындай деңгейлі талаптарына сәйкес әзірленеді және қорғаудан өтіп ұйымның әдістемелік кеңесінде бекітіледі.

- Зертхана жұмысының міндеттері мен мазмұны жыл сайынғы жоспарлау мен зертхана мүшелерінің жеке жоспары арқылы анықталады. Ұйымның әдістемелік кеңесінде бір жылдық жұмыс нәтижесі қорытындыланады.

- Жұмыс нәтижесі ғылыми басылымдарда, ғылыми-әдістемелік конференцияларда баяндалып, білім беру үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз етуде көрініс табуы қажет.

- Зертхана қызметінің ғылыми және эксперименттік жұмыс құрылымы, ұйымдастырылуы мен мазмұны икемді. Оның модификациясы білім беру үдерісін дамытудың өзекті жағдайы мен оның қатысушыларын алдын-ала анықтау қажет.

Басқару

- Зертхана жұмысының басшылығын, ғылыми және эксперименттік жұмысты зертхана меңгерушісі жүзеге асырады, ол өзінің қызметін ғылыми-әдістемелік жұмысы жөніндегі директордың орынбасарымен келіседі, жұмысы туралы әдістемелік кеңес пен ұйым басшысына есеп береді.

- Зертхана құрамындағы жұмыс бірлестік ұстаздарының ғылыми және әдістемелік қызығушылықтарына, кәсіби құзыреттілік деңгейіне сәйкес еркін таңдау негізінде жүзеге асырылады.

- Ғылыми зертхана жұмысының негізгі түрлері: жоспарлы отырыстар, семинарлар, жұмыс мазмұны нәтижесі сипатталған педагогтердің шығармашылық бірлестіктері туралы баяндамалары, кезекті талдаудағы өзара сабақтар, зертхана меңгерушісінің педагогтермен – лаборатория мүшелерімен жеке жұмысы.

- Зертхананың толық құрамды отырысының мерзімі – үш айда 1 рет. Зертхана құрамы отырыс мерзімін жұмыстың әр түрлі бағыты бойынша бөлек орнатады.

Заманауи жағдайда әдістемелік жұмыс қызметінің мазмұнын дамыту осы салада **әрі қарай ғылыми зерттеуді** болжайды, өз кезегінде, аталған жұмыс пен жоғарыда түсіндірілген өзгерістерге тән анықтауды шарттау және басқа функциялар мен ұйымдастыру құрылымын құру.

10. Жұмыстың оқу-әдістемелік құжаттамасы

10.1. Құжаттарды әзірлеу мен ресімдеудің түрлері, талаптары.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарының әдістемелік жұмыс қызметінің құрылымдық бөлімі сапалы оқу-әдістемелік құжаттаманы әзірлейді.

Оқу-әдістемелік құжаттаманың сипатына байланысты ол педагогтер мен оқушыларға арналуы мүмкін.

Педагогтерге арналған жұмыстың оқу-әдістемелік құжаттамасы мынаны енгізеді:

- ғылым, мәдениет, педагогикалық озық тәжірибе жетістіктері және т.б. білім беру қызметі түрлерінің бағыттары бойынша мәселенің толық мазмұнын табатын мәтін;

- тақырып, сабақ түрі, мақсаты, қойылған мәселелерді зерттеу бойынша жүйелеу және уақыт бөлу, алған білімді тексеру, қорытындылау, сабақты техникалық және дидактикалық оқыту құралдармен қамтамасыз ету.

Сабақ өткізу бойынша оқу-әдістемелік құжат түрі болып табылатын әдістемелік нұсқаулар оқу үдерісін ұйымдастыру, сабақ өткізудің әдістемесі мен технологиясы бойынша материалдарды қамтиды. Аталған құжат нормативтік-реттеу сипатта жүргізіледі және оқу-әдістемелік қызметте міндетті орындалуын қарастырады.

Сабақтарды өткізу бойынша әдістемелік нұсқаулар – оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыруды жетілдіруге бағытталған ұсынымдар, кеңестер, жеке сабақтарды өткізу әдістері, сондай-ақ оқу үдерісінде техникалық және дидактикалық оқыту құралдарын қолдану бойынша оқу-әдістемелік құжаттың түрі.

Білім беру бағдарламасының тақырыбын зерттеу бойынша әдістемелік ұсынымдар (нұсқаулар) мыналардан тұрады:

- білім беру бағдарламасында оқылған тақырыптың мазмұндалуынан тұратын кіріспе бөлімі, білім берудің мақсаты мен міндеттері;

- әр тақырып мәселесі бойынша негізгі ережелерден мазмұндалған негізгі бөлім.

Әр мәселенің мазмұны әдістемелік кеңес хаттамасында нақты материалдар, дерекнама, мағлұматтар және сілтемелерлер бірге жүреді, аталған мәселе бойынша озық тәжірибені оқып білудегі қысқа қорытындымен аяқталатын ұсыныстар және ұсынылған әдебиеттер тізімі болады.

Сабаққа оқушылардың дайындалуы және қатысуы бойынша әдістемелік ұсыныстар. Оларда аталған тақырып бойынша міндеттерді оқыту, оқу мәселелері мен әдебиеттер тізімін жеткізу мазмұндалған.

Практикалық сабақтарға нақты тапсырмалар мен олардың дайындалуы бойынша ұсыныстар әзірленеді.

Үй жұмысын орындау бойынша әдістемелік нұсқаулар мынаны енгізеді:

- үй жұмысының мақсаттары мен міндеттері қалыптасқан, аталған мәселе бойынша негізгі теориялық ережелер ашылған бастапқы ережелер;

- үй жұмысының мазмұны, ресімдеу тәртібі мен орындалуы;

- шешілуге тиісті мәселелер тізімі.

10.2. Оқу-әдістемелік құжаттаманы дайындау және ресімдеу талаптары

Жұмыс оқу-әдістемелік құжаттамасын дайындауды толық қамтамасыз ету есебінен сабақ түрлері бойынша барлық оқу бағдарламаларын жоспарлау.

Оқу-әдістемелік құжаттаманың тізімі, көлемі, дайындау түрлері мен мерзімі қосымша білім беру ұйымдарының әдістемелік жұмыс жоспарларында бекітіледі.

Жұмыстың оқу-әдістемелік құжаттамасы екі данадан кем емес басылады. Бірінші дана әдістемелік жұмыс құжаттамасында, екінші – авторда сақталады.

11. Қосымша білім беру педагогінің кәсіби құзыреттіліктерін дамыту шарты

11.1. Мәселенің өзектілігі

Еліміздегі білім реформасына байланысты өзекті әлеуметтік-мәдени мәселелері балаларға қосымша білім беруді дамытуға үлкен назар аудартады. Балаларға қосымша білім беру ұйымдары шығармашылық белсенді, әлеуметтік-мәдени құндылықтары бар адамдарды тәрбиелей алатын педагогтерге мұқтаж.

Балаларға қосымша білім беру құрылымы жалпы және кәсіби білім беру жүйесіне, сондай-ақ әлеуметтік-мәдени салаға кіреді.

Заманауи жағдайда балаларға қосымша білім беруге қолайлы жағдайды қамтамасыз етудің өмірден қоғамға өскелең ұрпақтың әлеуметтік бейімделуі үшін күрделі міндетті орындайды. Бұл аталған білім беру саласында кәсіби қызметтің маңыздылығын арттыратын негізгі субъект – балаларға қосымша білім беру педагогі.

Қазіргі кезде балаларға қосымша білім беру нәтижесіне қоғамның заманауи талаптарының және балаларға қосымша білім беру педагогтерінің шығармашылығын дамыту деңгейі белгіленген.

Қазіргі педагогикалық ЖООын бітіруші қосымша білім беру жүйесінде жұмыс істеу үшін кәсіби деңгейде арнайы теориялық білім мен практикалық икемділікті меңгермеген. Балаларға қосымша білім беру ұйымдарының көпшілігі педагог кадрлардың жетіспеушілігіне байланысты теориялық және практикалық дайындығы әртүрлі сападағы қызметкерлерді, көбінесе базалық педагогикалық білімі жоқ қосымша білім педагогтерін жұмысқа алады. Педагогикалық қызметпен айналыса бастаған бұрынғы әскери, инженерлік-техникалық және клубтық жұмысшылар балалармен жұмыс істегенде белгілі қиыншылықтарға кездеседі.

Сондықтан білім беру үдерісінің субъектісі ретінде қосымша білім беру педагогінің кәсіби құзыреттілігін дамыту жағдайын анықтауда қажеттілік туындайды, педагогтің біліктілік санаты мен оның тұлғалық дамуына ұмтылысын анықтау.

11.2. Педагогтің кәсіби құзыреттілігі

Педагогтің кәсіби мәнді ерекшелігін ғалымдар көп уақыттан бері қарастырды және педагогикалық, психологиялық, қалыптасуындағы әлеуметтік жағдайды айқындайтын кәсіби құзыреттіліктің мазмұнын анықтады.

Терминологиядағы айырмашылыққа қарамастан, авторлардың құзыреттілік құрамында теориялық, практикалық, жеке үш компонент (деңгей) бар екендігі туралы көзқарастары үйлеседі. Теориялық көзқарас бойынша, әртүрлі авторлар (Сластёнин В.А, Борытко Н.М., Соломенникова О.А. және т.б.) педагогикалық құзыреттілікке анықтама берген, құрылымы көрсетілген, құзыреттілік классификациясы құрылған.

И.Д Лаптева құзыреттілікті бастапқы, негізгі және арнайы деп бөледі. Бас құзыреттілік тез өзгеретін әлемде тұлға жетістігімен байланыстыратын негізгі ерекшеліктерін пәндік және пәнүстілік салада анықтайды.

Педагогикалық мамандық бір мезгілде өзгере алады және басқара алады. Тұлға дамуын басқару үшін, құзыретті болу керек. Педагогтің кәсіби құзыреттілік ұғымы педагогикалық қызметті жүзеге асырудың теориялық және практикалық дайындығын және оның кәсібилігін сипаттайтынын білдіреді.

Құзыреттілік (латын сөзінің *competentio, compete* - дегеніне жету, сәйкестену, үйлесу) – бұл маманның анықталған кәсіби міндет класын шешетін жеке қабілеттілік. Сондай-ақ құзыреттілікті компания қызметкерлерінің (немесе басқа да қызметкерлер тобына) тұлғалық, кәсіби және т.б. қабілеттерге формальді сипатталған талаптар деп түсінеді.

К.Ангеловский педагогтің кәсіби құзыреттілік құрылымын педагогикалық дағдылар арқылы бөледі [1, б.63].

Педагогикалық дағдылар төрт топқа біріктірілген.

1. Тәрбие үдерісінің объективтік мазмұнында “аудару” дағдысы нақты педагогикалық міндеттерді: ұжым мен жеке оқушыны дамыту негізінде жаңа білім мен жобалауды белсенді меңгеруде олардың дайындығын анықтау үшін тұлға мен ұжымды үйрету; білім, тәрбие беру және дамыту міндеттерінің кешенін шығару, олардың басымдық міндетін айқындау және анықтау.

2. Логикалық аяқталған педагогикалық жүйе қозғалысына келтіру және құру: білім беру-тәрбие міндетін жоспарлау кешені; оны ұйымдастыруға негізделген нысанды, әдісі мен құралдарын таңдау.

3. Тәрбиенің компоненттері мен факторлары арасындағы байланысты шығару және орнату дағдысы, оларды қозғалысқа келтіру: мүмкін жағдай жасау (материалдық, моральдық-психологиялық, ұйымдастырушылық және т.б.); оқушы тұлғасын белсендіру, оның қызметін дамыту және т.б.

4. Педагогикалық қызмет нәтижесінің есеп беру және бағалау дағдысы: білім беру үдерісінде өзін-өзі тексеру мен талдау және ұстаз қызметінің нәтижелері; басыңқы және бағыныңқы міндеттердің жаңа кешенін анықтау.

Құзыреттілікті сипаттайтын маңызды ерекшеліктердің бірі – ынта. Қызметтің жаңа түрлеріне ішкі жандану, қандайда бір әрекеттегі басқарушы роль. Ынталы адам қоғамдық белсенді, әлеуметтік шығармашыл, кәсіпкер тұлға болып табылады. Ынта одан қоғамдық норманы жай сақтауды талап еткенімен, адам өзіне үлкен жауапкершілікті алатынымен сипатталады.

Құзыреттіліктің құрылымдық компоненттерінің айтарлықтай маңыздысының бірі ынтымақтастық болып табылады. Бұл балалар мен ересектердің бірлескен даму қызметінің өзара түсінушілік, рухани дүниеге ену, қызметтің ұжымдық талдау бағыты мен нәтижесі бекітілген гуманистік идея.

Ғылыми әдебиетті талдауда педагогтің құзыреттілік мәселесін зерттейтін ғалымдар, өз зерттеулерінде кейде «кәсіби құзыреттілік» [2, 9 б.] терминін, кейде екі терминді, ал кей уақытта аталған терминді біріктіріп, кәсіби-педагогикалық қызметпен үйлестіріп «кәсіби педагогикалық құзыреттілік» деп көрсетеді.

Қазіргі уақытта ғылымда бұл ұғымды анықтауға бірыңғай тәсіл жоқ. В.А.Сластенина, И.Ф.Исаева, А.И.Мищенко және Е.Н.Шиянова көзқарастары бойынша педагогтің кәсіби құзыреттілігі педагогикалық қызметті жүзеге асыруға, оның теориялық және практикалық дайындығында тұтастығын білдіретін, сонымен қатар педагог құзыреттілігінің құрылым негіздеріне осы дайындықты сипаттайтын сансыз педагогикалық дағдылар құрайды [3, 9 б.].

Педагогикалық құзыреттілік – педагогикалық қызметті тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін педагогикалық білім, тәжірибе, ерекшелік пен педагогтің қабілеті, педагогикалық тілдесу үдерісін мақсатты ұйымдастыру және тұлғалық даму мен педагогті жетілдіруді болжау біртұтас жүйеде құрылған жүйелік көрініс мазмұны [3:10].

Педагогтің кәсіби құзыреттілігінің басымдылық блогы педагог тұлғасы болып табылатын құрылымында тұлға уәждемесін (тұлға

бағыттылығы және оның түрлері), ерекшелік (педагогикалық қабілеттер, мінез-құлық және оның сипаты, психологиялық үдерістер мен тұлға жағдайы, тұлғаның интегралдық сипаты (педагогикалық өзіндік сана-сезім, жеке стиль, креативтік-шығармашылық әлеует). Психологиялық-педагогикалық және арнайы (пән бойынша) білім қажет, бірақ кәсіби құзыреттілік жағдайы мүлде жеткіліксіз. Көбі, соның ішінде теориялық-практикалық және әдістемелік білім интеллектуалдық және практикалық икемділік пен дағдылардың алғышарты болып табылады.

Педагогикалық шеберлік – теориялық білімге негізделген және үйлесімді тұлғаны дамытуда міндеттерді шешуге бағытталған кейбір бөлігі автоматтандырылған (дағды) болуы мүмкін. Осындай ұғым педагогикалық икемділіктің мәні болашақ мұғалімдердің практикалық дайындығын қалыптастырудағы теориялық білімнің жетекші рөлін, теориялық және практикалық дайындықтың біртұтастығы, педагогикалық икемділіктің көпдеңгейлі сипаты (репродуктивтіктен шығармашылыққа) мен жеке әрекетті автоматтандыру арқылы оны жетілдіру мүмкіндігін білдіреді.

Сондай-ақ, құзыреттілік - бұл анықталған әлеуметтік-кәсіби жағдайда тұлғаның білімі, икемділігі және тәжірибесіне сәйкес өлшемі, оның міндеті мен маңызды мәселенің шынайы күрделілік деңгейін орындауы.

11.3. Кәсіби құзыреттіліктің түрлері

Кәсіби құзыреттіліктің келесі түрлерін бөлетін заманауи зерттеулер

- Арнайы құзыреттілік – айтарлықтай жоғары деңгейде кәсіби қызметті шынайы меңгеру, өзінің әрі қарай кәсіби дамуын жобалау қабілеттілігі.

- Әлеуметтік құзыреттілік – бірлескен (топтық) кәсіби қызметті, ынтымақтастықты меңгеру, сондай-ақ аталған кәсіптің кәсіби тілдесу тәсілдері алынған нәтижесі; кәсіби еңбектің нәтижесіне әлеуметтік жауапкершілік.

- Тұлғалық құзыреттілік – тұлғаның кәсіби өзгеруіне қарама-қарсы құралдары арқылы тұлғалық өз ойын білдіру мен өздігінен даму тәсілдерін меңгеру.

- Жеке құзыреттілік – кәсіп аясында өзін-өзі жүзеге асыру мен дамудың дара тәсілдерін меңгеру, кәсіби өсуге дайындық, жеке өзін-өзі сақтау қабілеті, кәсіби ескіруге шалдықпау, өзінің еңбегін артық жүк пен күшсіз ұтымды ұйымдастыра білу [5].

Еуропа кеңесі педагогті дайындау контексінде бес негізгі құзыреттілікті белгілейді.

- Өзіне жауапкершілікті алу қабілетіне байланысты саяси және әлеуметтік құзыреттіліктер, бірлескен шешімдерді қабылдауға қатысу, демократиялық институттардың қызметін атқару және дамытуға қатысу.

- Ксенофобияның пайда болуына бөгет етуге ықпал ету, төзімсіз климатты тарту және айырмашылық мағынасы ретінде жағдай туғызу, сондай-ақ басқа мәдениеті, тілі мен діні бар адамдармен бірге өмір сүруге дайын болатын саяси-мәдени қоғам өміріне қатысты құзыреттіліктер.

- ауызша және жазбаша тілдесуді меңгеруін анықтайтын құзыреттіліктер, жұмыс пен қоғам өмірінде соншалықты маңызды, меңгермегендерге қоғамнан оқшаулану қаупі төніп тұр. Осындай тілдесу түріне барлық жас ерекшелік мәнін қабылдайтын бірнеше тілдерді меңгергендер жатады.

- Ақпарат қоғамы пайда болуына байланысты құзыреттіліктер. Жаңа технологиялар, олардың күштілігі мен әлсіздігін түсіну, БАҚ, ақпарат интернеті мен жарнаманы таратуға сыни қарау қабілеті.

- Тек кәсіби жоспарда ғана емес, сондай-ақ жеке және қоғамдық өмірде өмір бойы оқуға қабілеті пен ықыласын жүзеге асыратын құзыреттіліктер [6, 6 б.].

Ғылыми әдебиетте психологиялық құзыреттілік мағынасы едәуір кең таралым алды.

Психологиялық құзыреттілік құрылымындағы педагог Н.Е.Костылев келесі элементтерді белгілейді:

- психологиялық үдерістер өтетін ерекшеліктер білімі;
- оқу мен тәрбиенің заңдылық білімі;
- оқушылардың жас ерекшеліктерін дамыту мен заңдылық білімі;
- шынайы педагогикалық тәжірибеде психологиялық білімдерін көтеру біліктілігі;
- психологиялық өзін-өзі реттеу құралдары мен тәсілдерін меңгеру.

Сондай-ақ, күйзеліс құзыреттілігі ерекше орынға ие. Б.И.Хасанов оны «күйзеліс пен біліктілікте мүмкін стратегиялар тәртібінің көлемі туралы хабарларды дамыту деңгейі, осы стратегияларды нақты өмірлік жағдайда жүзеге асыру» деп қарастырады.

Сондай-ақ коммуникативтік, оқу-танымдық, ақпараттық, әлеуметтік, жеке, тұлғалық құзыреттіліктер деп белгілейді. Заманауи жағдайда құзыретті ғана емес, сондай-ақ бәсекеге қабілетті тұлғаны да қалыптастыру қажет.

Заманауи педагогика жалпы білім беретін мемлекеттік стандарттар шегінен тыс орналасқан білімнің барлық салаларын «балаларға қосымша білім беру» деп сипаттайды. Балаларға қосымша білім беру өз мазмұнында барлығын қамтитын болып табылады. Бізді қоршаған болмысы, тірі және өлі табиғат, бірлескен қатынас жүйесі, сана саласы - қосымша білім берудің пәні бола алмайтын нәрсе жоқ. Сондықтан ол тұлғаның әртүрлі қызығушылығын қанағаттандыру жағдайы.

Балаларға қосымша білім беру өз алдына өмірлік мәннің шеберлігі мен жетістігіне еркін жолды іздеуде білімқұмарлық пен қызығушылық негізінде жатқан гармониялық біріккен танымды, шығармашылықты, балалар мен үлкендердің тілдесуін ұсынады.

Сондай-ақ, бала өздігінен және өз еркімен қызметтің мазмұны мен эмоциялық құнды бағытын, үлкен маманды (педагогті, кеңесшіні, жетекшіні) немесе қызықты пікірлестер бірлестігін таңдайды.

Баланың елігушілігі өміріндегі негізгі ісіне қол жету жолында дарынды бала айқын көрінеді.

Балаларға қосымша білім берудің әдістемелік негізі қоғамның мәдениет тиімділігінен мәдениет құндылықтарына көшуге мүмкіндік туғызатын дамытушылық вариативтік білімнің парадигмасы болып табылады.

Балаларға қосымша білім беру негізгі жағдайда өзгеше «бастапқы алаң» болып, ел әлеуетінің шығармашылық, интеллектуалдық қалыптасуының бастамасы ретінде қарастырылуы мүмкін.

Балалардың әуесқой бірлестіктерінде мәдени өмір сүру ортасы жобаланады, өңделеді, қызығушы адамдардың қатынасы, балалар мен жасөспірімдердің психологиялық ерекшеліктері ескеріледі, және ол білімнің адамгершілік құндылықтарына бағытталған. Осындай құнды ұстанымда ғылыми-әдістемелік жұмыс, педагог кадрларды бағдарлау және аттестаттау, рекреативтік-бос уақыт қызметі қойылады.

Балаларға қосымша білім берудің өңірлік ұйымдары (балалар шығармашылық орталықтары, сарайлары, үйлері, жас техниктер мен натуралистер клубтары, студиялары, стансалары, мектептер, балалар сауықтыру лагерлері, балаларға қосымша білім беру, дәстүрлі мәдениет, халық қолөнер кәсіби орталықтары және т.б.) – білім беру ұйымдарының түрлерінің негізгі белгіленгені – тұлғаның таным мен шығармашылық уәждемелеуін дамыту, қосымша білім беру бағдарламалары мен қызметтерін жүзеге асыру – тұлға, қоғам, мемлекет мүддесі.

Олардың негізгі міндеті – тұлғаның дамуына, денсаулығын нығайтуға, кәсіби өзін-өзі анықтауына, балалардың шығармашылық еңбегіне қажетті жағдайды қамтамасыз ету. Бұл ұйымдарда балаларға

негізгі шығармашылық білім беру, өзін-өзі анықтау (оның ішінде кәсібиге дейін) және қоғамда әлеуметтену мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Бұл ұйымдар, негізінде, білім беру жүйесінде тәрбиелеу функциясын өзіне алды.

Аталған білім беру жүйесі бала мен оның жанұясы сауалына, қоғамның сауалына бағытталған, онда ешқандай қатал мемлекеттік стандарт жоқ. Балаларға қосымша білім беруде баланың субъективтік ұстанымы көрсетілген, педагогті, шығармашылық және әлеуметтік қызмет түрін, ұжымды, сабақ кестесін таңдау құқығы айқын көрсетілген. Қосымша білім беру ұйымындағы тәрбиеленушінің тұлғалық, шығармашылық дамуы шығармашылық нәтижеге, тұлғалық жетістікті нормативтік бағалауға ұсыну қажеттілігіне қайшы келмейді. Оқу қызметінің мотивациялық компоненті жас ерекшелік мөлшері мен білім берудің мемлекеттік стандарты деңгейін дамытудың арақатынасы баланы басқалармен салыстыруды бұзбайды. Сондай-ақ, балаларға қосымша білім беру ұйымдарында білім беру (тәрбие) үдерісі балаға, оның жас және тұлғалық ерекшеліктеріне, оның әлеуметтік тапсырыс пен субмәдениетке бағытталған.

Қосымша білім беру ұйымдарында білім беру үдерісінің табысы адам бірегейлігінің шығармашылық дамуында бала қажеттілігінің сәйкестігіне байланысты. Осы табысты педагогтің бірегей шығармашылық тұлғасы ғана қамтамасыз ете алады.

11.4. Педагог білім беру үдерісінің субъектісі ретінде

Қосымша білім беру педагогі жұмысының негізгі функциялары мен ерекшеліктері

Қосымша білім беру мекемелерінде педагогикалық қызметтің мотивациясын түсіну үшін балаларға қосымша білім беру жүйесінің функциясы мен ерекшеліктерін, содан кейін аталған санаттағы педагогтер қызметінің ерекшеліктерін анықтау қажет.

Кәсіби функциялар педагогтің оқу-тәрбие жұмысына тікелей қызмет етеді. Оларда қызмет түрлері көп.

Балаларға қосымша білім берудің педагогикалық қызметіндегі кәсіби функциясының түрлеріне қысқаша сипаттама берейік:

- 1) білім беру – балаларға қосымша білім беру бағдарламалары, жаңа білім алу үшін баланы оқыту;
- 2) тәрбие – жалпы білім беретін мектептердің мәдени қабатын байыту және кеңейту, мектептің мәдени ортасын қалыптастыру, айқын адамгершілік бағыттардың негізінде анықтау, мәдениетке қатыстыру арқылы балаларды тәрбиелеу;
- 3) креативтік – тұлғаның жеке шығармашылық қызығушылығын жүзеге асыру үшін икемді жүйе құру;

4) компенсациялық – балаларға қызметтің жаңа бағытын меңгерту, тереңдетілген және қосымшаланған негізгі (базалық) білім мен балаға жалпы білім мазмұнын меңгерту үшін эмоциялық орта құру, оларға таңдалған шығармашылық саласында анықталған сақтандыру табысына жетуді балаға көрсету;

5) рекреациялық – баланың психофизикалық күшін қалпына келтіру саласы ретінде мазмұнды бос уақытты ұйымдастыру;

6) кәсіби бағдарланған – әлеуметтік мәні бар қызмет түрлеріне тұрақты қызығушылықты қалыптастыру, кәсіпалды бағдарлауды қосқанда баланың өмірлік жоспарын анықтау. Сондай-ақ, мектеп баланың әртүрлі қызығушылықтарын ұғынуға және жіктеуге мүмкіндік туғызып қана қоймай, сонымен қатар мамандардың күшімен көрсетілген ары қарай дамыту қабілеті бар қосымша білім беру ұйымын таңдауға көмектеседі;

7) интеграциялық – мектептің бірыңғай білім беру кеңістігін құру;

8) әлеуметтену функциясы – баланың әлеуметтік тәжірибесін меңгеру, өмірге қажетті әлеуметтік байланыс пен жеке қасиет ұдайы өндіріс дағдысына ие болу;

9) өзін-өзі жүзеге асыру функциясы – тіршілік қарекетінің әлеуметтік және мәдени мәнді түрлерінде, олардың табыс жағдайында тұруы, тұлғалық өзін-өзі дамуында балалардың өзін-өзі анықтауы.

Келтірілген функциялар тізімі балаларға қосымша білім беру әрбір білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі болуы керек екендігін көрсетті.

11.5. Педагогикалық қызметтің ерекшеліктері

11.5.1. *Педагог қызметінің сабақтастық-перспективалық сипаты.* Бұл педагог өткен тәжірибеге сүйене отыра, тұлға дамуын перспективаға, болашаққа жобалауын білдіреді. Педагог әрқашан алға қарайды: өзінің тәрбиеленушілерін не үшін, қандай өмірге дайындайды. Сондықтан, педагогке өткен тәжірибені кәсіби меңгеру, әсіресе заманауи өмірде жақсы бағытталуы керек және келешекте мүмкін болар болашақтың пішінін алдын-ала болжау, оқиғаларға алдын-ала таңдану қажет.

11.5.2. *Оқу-тәрбие жұмысының мазмұны мен ұйымдастырудың шоғарланып орнығуы.* Демек, бұл аталған бір немесе басқа тұлға келбетінің қалыптасуы көптеген жылдар бойы пайда болған, кеңейген сайын, жаңа сипаттамамен толықтырылған сайын, бірдеңені өзгерген сайын, т.б. сол мағынаны көрсетуді тереңдету және анықтау. Сонымен, педагогтер мектепке дейінгі балаларда физикалық, адамгершілік, экологиялық мәдениет, тілдесу мәдениетін және т.б. қалыптастыра

бастайды. Бірақ бұл мәселелер, жаңа айналымда, толық және кең мағынада бастауыш сыныптағы, жасөспірім және жеткіншек жастағы балаларға қайтып келеді.

11.5.3. *Педагогикалық қызметтің объектісі* (тәрбиеленуші) – әрдайым дамиды және өзгереді динамиканың индивид (немесе топ). Ол өзінің тәрбиесін реттейтін қызмет қажеттілігі, мақсаты, себебі, қызығушылықтары мен құнды бағдарлары бар. Демек, педагогке оқу-тәрбие үдерісінің одақтасы, белсенді қатысушысы болу үшін өзінің жұмысын осы объектінің ерекшеліктерін “бейімдеуге” тура келеді. Мақсатта тәрбиеші мен тәрбиеленушінің арасында субъект-объектілік қатынастың орнына субъект- субъектілік әрекеттестік орнатылады.

11.5.4. *Педагогикалық қызметтің ұжымдық сипаты*. Мектепте және басқа да оқу-тәрбие ұйымдарында жалғыз мұғалім ғана емес, педагогикалық ұжымның бір мүшесі жұмыс істейді. Әсіресе бұл 8-10 мұғалімдер жұмыс істейтін жерлерде көп кездеседі. Сонымен қатар, мұғалімдерден басқа тәрбиешілер де бар. Олардың кез-келгені тек жетістікке жетелер ортақ мақсат болғанда ғана жақсы көрсеткіштерге ие бола алады. Педагогикалық мамандықтың бұл ерекшелігіне А.С.Макаренко ерекше көңіл бөлді. Оның пайымдауынша, педагогтар ұжымында әрбір мұғалім, тәрбиеші қайталанбас тұлға бола тұра, өзіндік ерекшелігімен ұжымға еңбек сіңіріп, өзі де сусындап шығады. Құрамында түрлі мұғалімдер бар ұжым мықты және жақсы болады: жастар мен қарттар, жаңадан келгендер мен тәжірибелі мамандар, түрлі өнерсүйерлер. Жұмыста қиындықтар туындаған жағдайда, мұғалімге ұжым көмектесетін болады. Педагог қызметінің ұжымдық сипатының мәні де ерекшелігі де осы болып табылады.

11.5.5. *Педагогтың мақсатты және ұйымдасқан кәсіби қызметі* табиғи және әлеуметтік ортада өтеді. Ол күшті, кейде ұйымдастырылмаған, басқарылмайтын фактор болып табылып, тұлғаның дамуы мен қалыптасуына әсер етеді. Жас адамға педагогтан өзге бұқаралық ақпарат құралдары да әсер етеді (БАҚ). Тұлғаның дамуына бірнеше кедергілер әсер еткен жағдайда, педагогқа теріс пікірлерге қарсы «бақталастық күрес» жүргізуге және қолайлы ортада жақтастарын іздеуге тура келеді.

11.5.6. *Педагогикалық қызметтің шығармашылық сипаты*. Оқу-тәрбие жағдайын сараптап, бағалай отырып, педагог үнемі белгіленген операцияларды, әдістер мен іс-қимылдарды түзетіп отырады, мақсатқа жету жолдарының жаңа, тиімді түрлерін іздестіреді. Педагог жұмыс бабында тек өз тәжірибесімен шектелмейді. Ол үнемі жаңалықтар іздеумен және әдіс-тәсілдер қорын толықтырумен болады.

11.5.7. *Педагогтың кәсіби қызметі нәтижесінің уақыт қашықтығы* кейде маңызды. Мысалы, көкөнісші, егіншіні алайық.

Егістің мөлшерін олар тек күзде ғана біле алады, яғни 4-5 ай өткен соң. Аспаз өз жұмысының нәтижесін бір немесе бірнеше сағаттан кейін біле алады. Ал педагогта бәрі өзгеше. Оның шәкіртінің қандай болғаны туралы тек ол өскен соң ғана білуге болады, яғни 12-15 жыл өткен соң. Бірнеше жыл өткен соң ғана шәкірті мұғалімінің үмітін ақтаған-ақтамағанын біле алады. Бұл ерекшеліктің өзіндік пайдалы тұстары да бар: бұрынғы оқушылар ұстаздарының жақсы естеліктерін есте сақтап жүреді. Картоп өсіруші оның өмірі тек бақшада өтеді деп айта алмайды. Осы орайда бірнеше мың жылдар бұрын айтылған ойларға жүгіну керек тәрізді. Бұл жөнінде өз еңбектерінде психолог А.В. Петровский және В.А.Петровский былай дейді: «адамдар өз қасиеттерін басқа адамға сіңіруге тырысады. Көбіне мұғалімдер мұндай мақсатты көздемейді. Алайда бұл мұғалімнің еркінен тыс болатын құбылыс». Ал жаңа үйленгендердің тойларына ұстаздарын шақыратындары; жас ананың сүйікті ұстазына өзінің алғаш рет ана болғандығын айтуға асығуы таңғаларлық жайт емес. Ал туған үйінен шалғайда білім алатын бірінші курс студенті алғашқы демалысында бұрынғы сынып жетекшісіне, ұстазына университеттегі жетістіктерімен бөлісуге асығады. Мұндай мысалдардың бірталайын келтіруге болады. Барлық жағдайда А.В. және В.А.Петровскийлер көрсеткен феномен еріксіз, алдын-ала жоспарлаусыз орын алатын құбылыс: мұғалім өз оқушыларынан жалғасын табады.

11.5.8. *Мұғалім қателікке бой алдырмауы тиіс* — оның қолында адамның тағдыры тұр. Мысалы үшін, мұғалім жұмысы ешбір дайындықсыз, бірден ақ парақ бетіне жазылғандай орындалады (мысалы, театрландырылған көріністермен салыстырғанда). Өйткені тәрбиеленушілер дегеніміз — болашақпен емес, қазіргі өмірмен өмір сүретін қайталанбас тұлғалар. Әрине, ешбір салада ешқандай қателік болмаса, күшті болар еді. Өкінішке орай, олай болуы мүмкін емес. Алайда көп жағдайда қателікті түзетуге болады. Ал педагогикалық қызметте баланың бір нәрсеге деген икемін, бабын байқамау мүмкін емес (музыкаға, сурет салуға және т.с.с.) Жарып шықпаған дарын — мұғалімнің қатесі. Баланы ешбір дәлелсіз не негізсіз қандай да бір жаман іске барды деп күмәндануға болмайды: әйтпесе ол тұйық, кекшіл, ешкімге әсіресе мұғалімге сенбейтін адам болып өседі. Балалармен жұмыс барысында орын алған мұғалімнің қателігі балаға есейген шақта кесірін тигізуі мүмкін. Бұл жағдайда бар күнә мұғалімнің мойнында болмақ.

11.5.9. *Адамгершілік - педагог мамандығының ерекшелігі*: әр баланы жақсылыққа жетелеу, тұлғаға деген құрмет, адамдарға деген махаббат, қандай да бір қиындық кезінде айналасындағыларға көмек қолын созуға деген ынта.

11.5.10. *Үздіксіз білім беру.* Кәсіби ұстаз өзгелерге білім берумен қатар, өзі де үздіксіз ізденіс үстінде болып, шеберлігін шыңдай түседі. Егер де ол өз білімін толықтырып отырмаса, уақыт келе өзгелерге берері болмай қалады. Сондықтан үздіксіз білім беру педагогикалық қызметке тән ерекшелік болып табылады.

Осының бәрі педагогикалық қызметке тән ерекшеліктер. Аталмыш ерекшеліктер кейбір өзге мамандық иелеріне де тән болып келеді.

Тәжірибелер көрсеткендей адам тек базалық білімін ғана қанағат тұтпау керек: формалды базалық білім көбіне қосымша формалды емес білімді қажет етеді. Ол адам қабілеттерін, мүмкіндіктері мен қызығушылықтарын, оның әлеуметтік және кәсіби орнын анықтайтын бірден-бір фактор болып табылады.

Расында да, мектеп – жалпы білім беру ошағы. Бұл өте маңызды. Алайда тұлғаның жан-жақты дамуына, қабілеттерін ашуға, болашақта мамандық таңдауға қосымша білім беру, яғни педагог көмектеседі. Мектепте барлық бала мемлекеттік стандартқа сай бірдей білім алады. Ал стандартталмаған қосымша білім баланы жеке-дара, жан-жақты етіп өсіреді. Балалар өздерінің табиғаттарына жақынын таңдап, қызығушылықтарын қанағаттандырады. Міне, бұл – қосымша білім берудің мәні болып табылады: ол ерте дамуға, балалық шақты толыққанды өткізуге, өзін-өзі көрсетуге, әлеуметтік маңызы бар сұрақтардың шешімін табуға көмектеседі. Қосымша білім алған балалар әдетте есейген шағында дұрыс таңдау жасауға мүмкіндіктері зор. Балаларға қосымша білім берудің маңыздылығы оның жалпы білім берудің вариативті бөлігін күшейтіп, мектепте алған білімді тәжірибе жүзінде пайдалана түсуінде. Ең бастысы – қосымша білім беру кезінде балалар өздерінің шығармашылық мүмкіндіктерін дамытып, бос уақыттарын тиімді жоспарлай алады.

Балаларға қосымша білім беру – бұл ізденісті білім беру және өмірде кездесетін түрлі жағдайлардан өзгеше шығу жолдарын көрсету (сондай-ақ белгісіз жағдайлардан да), тұлғаға өз тағдырын таңдау мүмкіндігін беру, өзін-өзі дамытуға итермелеу. А.С.Макаренко айтқандай, баланың өмір сүру салтын, оның барлық өмірін біліммен толтыру қажет. Қосымша білім беру толыққанды жұмыс істеу үшін бүкіл педагогикалық жүйенің нақты әрі тиянақты қызметі қажет. Сондықтан бұл ретте мұғалімдердің бір-бірінің проблемаларын білуі және түсінуі өте маңызды. Олардың бір-біріне деген көмектері мен бірлесе істеген әрекеттері мектеп, қала, өңір, мемлекет деңгейінде толыққанды білім берудің негізі бола алады.

12. Педагогтың ерекше кәсіби қасиеттері мен оларды дамыту жолдары

Кез-келген білім беру ұйымында педагогикалық қызметті жақсарту проблемасы бар екені анық. Оның бір шешімі - педагогтың ерекше кәсіби қасиеттерін күшейту болып табылады (И.А.Зимняя, Н.И.Лифинцева, А.К.Маркова, Л.М.Митина, В.А.Сластенин).

Жеке дамусыз кәсіби даму, және керісінше, кәсіби дамусыз жеке даму жоқ. Бұл процесс кәсіби өмірде кәсіби тиімді стратегияның пайда болуына әкеледі.

Тұлғаның, сонымен қатар педагогтың кәсіби дамуының түрлі аспектілері әдебиеттерде кеңінен берілген (А.А.Деркач, Н.В.Кузьмина, А.К.Маркова, Л.М.Митина, А.А.Реан және т.б.). Педагогтың кәсіби қызметінің түрлі аспектілері сарапталады. Оның бірі — педагогикалық қызметке дайындық. Ол белсенді жағдай, жетістіктердің жеке тәсілдер жиынтығы ретінде қарастырылады.

Заманауи зерттеушілер кез-келген кәсіби қызметте дайындықтың үш түрі бар дейді. Олар: физиологиялық, кәсіби және жеке компоненттер.

Физиологиялық компонент деп қызметтегі жүктемелерге төтеп беру мүмкіндігін атайды. Ал кәсіби компонент адам тек арнайы білімі, қабілеті мен тәжірибесі болған жағдайда ғана әрекет ете алатынын көрсетеді. Оларды тек кәсіби дайындық барысында үйренуге болады. Жеке компонент бағыт-бағдар беріп, өзінің және кәсіби қызметінің дайындығын көрсетеді.

А.К.Маркова (1993) дайындықтың үш түрін атап көрсеткен - когнитивтік, жеке және қызметтік. Көптеген уақыт бойы когнитивтік дайындық негізгі дайындық болып саналған. Сол себепті педагогикалық жоғарғы білім беру орындарындағы оқу процесі білім алуға бағытталған.

Педагогикалық қызметке дайындық заманауи әдебиеттерде көбіне интегралды модель түрінде беріледі.

Дайындық құрылымы мотивациялық (жауапкершілік), бағытталған (тұлға қызметінің талаптарын білу), операциялық (қызметтің әдістері мен тәсілдерін игеру), еріктік (өзін-өзі бақылау мүмкіндігі) және бағалау сияқты бөліктерден тұрады.

Педагогтың тұлғалық және жеке қасиеттерін қарастырайық. Олар бұл қызметке жүктелген талаптың екі деңгейіне бірдей сай болуы тиіс. Бірінші деңгей талаптары педагогқа мамандық иесі ретінде жүктеледі. Олар әлеуметтік жағдайларға, қоғамдық формацияларға, оқу орнына, сабаққа қатысы жоқ. Бұл талаптарға кез-келген нағыз педагог жауап беруі тиіс.

Зерттеушілер өзін-өзі баламалы бағалау және талаптану деңгейі, педагогтың интеллектуалды белсенділігін арттыратын белгілі бір мазасыздық оптимумы, мақсатқа талпынушылық, қайсарлық, еңбекқорлық, қарапайымдылық, зейінділік, түйісу сияқты қасиеттер міндетті түрде болуы керек деп санайды. Ерекше атап көрсететін қасиет тапқырлық, және шешендік қабілеттер, әртістік табиғат. Сондай-ақ мұғалімнің оқушының психикалық жағдайын түсіне білуі, яғни эмпатия өте маңызды қасиет болып табылады. Зерттеушілер «педагогикалық әдепке» көп мән береді. Ол педагогтың жалпы мәдени деңгейі мен педагогикалық қызмет пен бағытта жоғарғы кәсіби шеберлігін көрсетеді.

Әрбір мұғалімнің жетістікке жетуі үшін өзіне тән педагогикалық қабілеттері болуы тиіс. Әдетте педагогикалық қабілеттерді төменде көрсетілген қабілеттер құрылымына да қосады: өз білімін өзгеге беру қабілеті жоқ ғалымдар да бар. Олар өзі жақсы түсінетін нәрсені өзгеге жеткізе алмайды. Студенттерге лекция оқитын профессор мен ғалымдарға жүктелген педагогикалық қабілеттер әртүрлі.

Ф.Н.Гоноболин педагогикалық қабілеттерді құрайтын тұлғаның мынадай қасиеттерін ұсынады:

- оқу материалын түсінікті ете білу;
- жұмыстағы шығармашылық;
- қатысушыларға әсер ету;
- қатысушылар ұжымын ұйымдастыра білу;
- балаларға деген қызығушылық пен махаббат;
- сөзінің мағыналы, анық, өтімді болуы;
- педагогикалық әдеп;
- оқу пәнін шынайы өмірмен байланыстыра білу;
- қырағылық;
- педагогикалық талап.

Екінші деңгей талаптары оқу пәнінен тыс озат педагогқа қойылады. Бұл оның педагогикалық қызметке деген дайындығын көрсетеді. Дайындық дегеніміз кең және кәсіби жүйелі біліктілігі, берік сенімділігі, тұлғаның әлеуметтік-маңызды бағыты, сонымен қатар коммуникативтік және дидактикалық қажеттіліктердің болуы, қатынасу қажеттілігі, тәжірибе ұсыну.

Таңдаған мамандыққа деген берік ниет, өзін-өзі көрсетіп, білімін, қабілетін пайдалана білу тұлғаның кәсіби бағытындағы қалыптасуын көрсетеді. Бұл – күрделі, интегративті қасиет.

Әлеуметтік кәсіби бағдарлар, кәсіби педагогикалық қызығушылықтар, кәсіби қызметтің сарыны мен өзін-өзі дамыту, тұлғаның кәсіби орны кәсіби педагогикалық бағыттың құрамдас бөлігі болып табылады. Оларда кәсіби педагогикалық қызметке деген

көзқарас, қызығушылықтар мен икемдер, өзінің дайындығын жетілдіруге деген ынтасы көрсетіледі.

Балаларды оқыту мен тәрбиелеудегі жетістіктер көптеген факторлармен байланысты. Олардың әрқайсысы маңызды болып табылады. Ал олардың орындалмауы сәтсіздікке алып келері сөзсіз. Бұл – оқыту мен тәрбиелеу әдістері, балалардың жас ерекшеліктері, олардың даму деңгейі мен тағы басқалары. Аталған жайттардан бөлек педагогтың өзі бала дамуының негізгі факторы болып табылады. Ол өзіне мұғалімнің де, тәрбиешінің де міндетін алады.

Қазіргі өркениетті заманда педагог айрықша назарды қажет етеді. Толыққанды кәсіби дайындықсыз педагог қызметіне келген адамнан бірінші кезекте балалар зардап шегеді. Ал мұндай олқылықтар орны толмас кемшілікке әкеп соғады. Сондықтан қоғам мұғалімдер мен тәрбиешілерге тиісті жағдай жасап, олардың арасында саналы және моральді түрде балалармен жұмыс істеуге әзір жандардың болғанын қадағалауы қажет.

Педагогтың тұлға ретіндегі дамуындағы шығармашылық ролін алсақ, қажетті құралдарды пайдаланып, жаңа мақсаттар қоя отырып, өнімді қызмет немесе шығармашылыққа қол жеткізу біз үшін маңыздырақ болып табылады.

Педагогқа маңызды талаптар қойылады. Оның ішіндегі ең бастыларын атап көрсетуге болады. Оларсыз жоғары тәжірибелі мұғалім, тәрбиеші болу мүмкін емес. Екінші деңгейдегі талаптарға сәйкес болу мұғалімге міндеттелмейді. Алайда ол жақсы білім мен тәрбие бере алатын тұлға болып қала береді. Бірінші және екінші деңгейдегі талаптар баланы оқыту мен тәрбиелеуге қажет педагогтың қызметі мен қарым-қатынасының, оның қабілеттерінің, білімінің, тәжірибесінің психологиясына жатады. Тәжірибелі педагогқа қажетті Бірінші және екінші деңгейдегі психологиялық талаптар арасында барлық заман мұғалімі мен тәрбиешіге тән тұрақты және әлеуметтік-экономикалық ерекшеліктерге байланысты айнымалы түрлері бар.

Педагогқа деген ең басты әрі тұрақты талап – балаларға, педагогикалық қызметке деген махаббат, балаларды оқытатын саланы жақсы білуі, зерделік, педагогикалық түйсік, жоғары дамыған ой-өріс, жалпы мәдениетінің және адамгершілігінің жоғары деңгейі, балаларды оқыту мен тәрбиелеуде түрлі кәсіби әдістерді пайдалана білу. Осы факторлардың бірі болмаса, педагогикалық жұмыстың жетістікке жетуі неғайбыл.

Бұл туа біткен қасиеттер емес. Олар жүйелі түрде қажырлы еңбекпен, педагогтың өз-өзімен жұмысы барысында келеді. Мұғалімдер мен тәрбиешілер өте көп. Алайда дарынды, өз ісінің нағыз

майталмандары аз. Басқа салалармен салыстырғанда мұндай бірегей адамдар педагог мамандығы арасында тіпті аз болар.

Педагогқа қойылатын қосымша әрі тұрақты талаптар - көпшілдік, әртістік өнер, жақсы мінез, жақсы талғам және тағы басқалары. Бұл қасиеттер де маңызды, алайда жоғарыда көрсетілген басты талаптар одан да маңыздырақ. Бұл қасиеттерсіз мұғалім не тәрбиеші қызметін жүргізе бере алады. Мысалы, көпшіл емес математикті алайық. Оның білімі мен ұстаздық қабілеттері керемет дамығандықтан, бұл кемшілік оның жақсы ұстаз болып қалуына кедергі етпейді. Сол сияқты көпшіл, көңілді, талғамы жақсы адамның педагогикалық қабілеті болмауы мүмкін. Мұндай адамнан жақсы ұстаз немесе тәрбиеші шығуы неғайбыл.

Басты және қосымша педагогикалық қасиеттер бірігіп, педагогтың даралығын құрайды. Соның арқасында әрбір білікті ұстаз бірегей және ерекше тұлға ретінде танылады.

Педагогтың басты және қосалқы қасиеттері қазіргі шақта, дәл жұмыс орнында талап етілетіндіктен, біраз қиындықтар тудырады. Қолданыстағы білім беру жүйесі көп жағдайда артта қалып қояды, бірақ оны жақсы бейнелейді. Қоғамда қалыптасып отырған жаңа жағдай білім беру мен тәрбиелеудің жаңа мақсаттарын жүктейді. Олар мұғалім мен тәрбиешіге қойылатын талаптарды анықтайды. Бұл талаптарды дер кезінде және нақты анықтау үшін мынаны істеу керек:

қоғамның саяси, әлеуметтік және экономикалық дамуын дұрыс бағалау;

осы қоғамның үздіксіз дамуы үшін адамның қандай қасиеттерге ие болуы керектігін анықтау;

орта мектепті бітірген заманауи адамның қандай артықшылықтары болып, қандай кемшіліктерден арылуы керектігін анықтау;

қоғамға қажет тұлғаның қалыптасуы мен дамуын қамтамасыз ететін заманауи педагогтың қандай болуы керектігін анықтау.

Жариялықтың күшеюі қазіргі қажет мәселелер бойынша қоғамның барлық салаларын қамтитын түрлі ой-пікірлерге мүмкіндік беріп отыр.

Көрсетілген үдерістер өсіп келе жатқан жаңа ұрпақ өкілдерінде болу керек қасиеттерге қойылатын талаптарды күшейтіп отыр. Ол қандай қасиеттер?

Ең алдымен демократияның дамуы кезінде өмір сүруге дағдылану, құқықтық және демократиялық негізде адамдармен қарым-қатынас орната алу. Бір жағынан бұл түрлі пікірлердің болатынын білу, түсіну, пікірталастар жүргізу және туындаған түсініспеушіліктерді жоғары мәдениетті деңгейде шешу; ал екінші жағынан – тұлғаға қысым

көрсетуден бас тарту, оған құрмет көрсету, оның артықшылықтары мен маңыздылығын қабылдау. Сонымен қатар бұл қоғамның мүддесін белгілі бір тұлғаның мүддесінен жоғары қоятын принциптен бас тарту.

Бір жақтың билікті беруі немесе билікті жоғалтқан кезде екінші жақтың оны пайдалана білуі. Бұл ұйымдастыру, адамдарды басқару және шешім қабылдау қабілеттерінің болуын талап етеді. Бұл ретте кәсіби шеберлік пен көшбасшы қасиеттерінің болғаны абзал.

Экономикалық байланыс жүйесін өзгерту есепқорлықты, іскерлікті, ұқыптылықты, шаруашылыққа бейімділікті, жігерлілікті және тағы да басқа жеке қасиеттердің болуын талап етеді. Аз уақыт бұрын бұл қасиеттер көптеген балалар тәрбиесінде аса қажет деп танылмады.

Жариялық адамнан өз ойын ауызша не жазбаша түрде анық жеткізуді, өзгені көндіруді, дәлелдеуді, өзі сөйлеп және басқаны мұқият тыңдауды талап етеді. Жуыр арада мектеп бітіретін жастар осы қасиеттерді игерулері қажет. Егер де біз қоғамда орын алған сол оңтайлы өзгерістерді толықтай бекіткіміз келсе, қазірден бастап балаларды оқыту және тәрбиелеу жүйелерін өзгертуді қолға алу керек. Оқушының заман талабына сай тұлға болып қалыптасуы үшін педагогтың өзі білімді, білгір, белсенді, тәуелсіз болып, жүйелі түрде басқа да қасиеттерді бойында дамыта білуі керек.

Психологиялық педагогикалық әдебиетті сараптау негізіне сүйене отырып, өлшемдер анықталған. Педагогикалық қызметтің мақсаттарын анықтау педагогтың шығармашылық дамуының алғашқы өлшемі болып табылады. Егер талаптар білім алушылардың мүмкіндіктеріне сай болса, онда мақсат педагогикалық процестің даму көзі болып табылады. Және керісінше, егер де талаптар тым қиын немесе жеңіл болса, яғни білім алушылардың мүмкіндіктеріне сай болмаса, ол процестің оңтайлы болмауына әкеп соғады. Бұл өлшемнің негізгі көрсеткіштері ретінде біз педагогтың бірнеше қабілеттерін ұсынып отырмыз: мақсаттың жұмыс нәтижесімен байланысы; мақсатты анықтау, оны орындау жолын қадағалау және бағалау; жоспар қою кезінде бірізділікті сақтау.

Балалардың қосымша білім алуын ұйымдастыру – бұл ерекше ұйымдастыру. Бұл балаларды оқытатын ғана емес, түрлі қарым-қатынастар орын алатын жер. Педагогикалық қатынасу стилін түсіну оны балаларға қосымша білім беретін педагогтың шығармашылық деңгейінің екінші даму деңгейі деп бөлуге мүмкіндік берді. Біз үшін педагогтың қабілеттері осы өлшемнің негізгі көрсеткіштері болды: қатынастың ұйымдастыру сипаты мен демократиялық қатынас стилін құру; білім алушының эмоциялы қалпын түсіну.

Жаңашылдықтың маңыздылығын түсіну бізге балаларға қосымша білім беретін педагогтардың шығармашылық қабілетін дамытудың үшінші өлшемін құрастыруға мүмкіндік берді – педагогикалық қызметтің инновациялық сипаты. Педагогтың қабілеттері осы өлшемнің негізгі көрсеткіші болып табылады: оқу процесінде инновациялық сабақ түрлерін қолдану; өз пәнін белсенді түрде көрсете білу; білім алушылардың ішкі өзін-өзі дамыту уәждемесі.

Педагогтың өзін-өзі кәсіби тәрбиелеуі және қалыптасуындағы оның рөлі. К.Д.Ушинскийдің: «Педагог білім алған шаққа дейін өмір сүреді» деген сөзі қазіргі кезде ерекше мәнге ие. Сонымен қатар, педагогтың үнемі өзін-өзі дамытуы керектігі де жиі айтылады. Өмірдің өзі педагогтың үздіксіз білім алуын күн тәртібіндегі басты мәселе етіп қойды. А.Дистервег мұғалім жайлы: «негізінде мұғалім тек өзін-өзі тәрбиелеу мен білім алуды тоқтатпаған жағдайда ғана өзгені оқытып, тәрбиелей алады», - деп жазған.

Алайда шынайы өмірде көп уақыт алатын өзге де көптеген міндеттері бар педагог күнделікті атқарылатын іспен ғана шектеліп қалады. Бұл ретте мұғалімнің өз мамандығына деген көзқарасы оның басқа да қырларына деген көзқарасты көрсетеді.

Мамандықты және өзін бағалау мәселелер туындауына байланысты фрагменттік, ситуациялық сипатта болады (тәртіп орнату, ұжымды ұйымдастыру, мектеп әкімшілігімен қарым-қатынасты анықтау және т.б.).

Мұндай жағдай ерте ме, кеш пе кәсіби болмыстың педагогикалық қызмет қисынымен үйлесімсіздікке әкеледі. Ал бұл педагогты өзін сын көзбен бағалауға, жоғары деңгейге көтерілуге итермелейді. Кәсіби қызметтік аталмыш тәсілі рефлексия немесе С.Л.Рубинштейн айтқандай, мамандығына деген жалпы толық қатынасты құрайтын дүниетанымдық сезім туындауымен байланысты.

Өздігінен даму кезіндегі тәжірибе өзін тәрбиелеу алғышартынан тұрады. Ол маман ретінде өз-өзіне байланысты саналы жұмысты білдіреді: жеке қайталанбас ерекшеліктерді педагогикалық қызмет талаптарына бейімдеу, үнемі кәсіби біліктілікті арттырып отыру және тұлғаның әлеуметтік-адамгершілік қасиеттерін үздіксіз дамыту.

Кәсіби өзіндік даму басқа да қызмет түрлері сияқты айтарлықтай күрделі сарын жүйесінен және белсенділік көзінен тұрады. Әдетте педагогтың өздігінен тәрбиелеудің қозғалыс күші мен қайнар көзі деп өздігінен өзгеру мен жетілуді атайды. Алайда ол қоғамның педагогқа қояр талаптары арасындағы қайшылықты шешу үшін автоматты түрде пайда болмайды. Белсенділіктің сыртқы көздері (қоғамның талаптары мен үміттері) өз-өзімен жұмыс істеуге ынталандырады немесе мұғалімнің бұл қайшылықтарды жою жолында түрлі айла-тәсілдерге

баруына итермелейді. Психологияда мұндай қайшылықтарды шешудің көптеген компенсаторлы механизмдері бар: рационалдау, инверсия, проекция, «шындықтан қашу» және т.б.

Кәсіби өзіндік тәрбиелеу мен педагог қызметінің негізінде мақсат пен сарын қайшылығы жатыр.

Сарынның мақсатқа ауысуы – өзіндік тәрбиелеудің қажеттігін көрсетеді. Мұндай өзіндік тәрбиелеу болашақта жеке белсенділік көзімен байланысып отырады (сенімдермен, жауапкершілікпен, кәсіби ар-ожданмен, намыспен және т.б.). Осының барлығы өзіндік жетілу жолындағы әрекеттер жүйесін құрайды. Ал олардың сипаты көбіне кәсіби мұраттың болуымен айқындалады. Педагогикалық қызмет педагогтың көзімен жеке бас, саналы құндылық болып саналған жағдайда, өзіндік жетілдіруге деген қажеттілік туындайды да өзіндік тәрбиелеу процесі басталады.

Өзіндік тәрбиелеу процесін ынталандыратын сыртқы факторларға педагогикалық ұжым, басқару стилі және бос уақыт факторы жатады.

Жаңа еңбек жолын бастаған педагог өзара талап қойылған ұжымға келген жағдайда, принципшілдік, конструктивтік сын және өзара сын болғанда, әріптестер өзара шығармашылық ізденіске қуана білген жағдайда, бастаушы педагогтердің кәсіби өсуіне қызығушылық танытқанда, кәсіби талаптарға сай болуға тырысады. Керісінше, педагогтер арасында ұжымдық бастама болмаса, өзін-өзі тәрбиелеуге сенбеушілік танытқан жағдайда өзін-өзі жетілдіруге қажеттілікті жоққа шығарады.

Егер мектеп басшылығы педагогтердің жетістігіне әкелетін жағдай жасамаса, педагогтердің өз күштеріне сенетін талап қоймаса, мұндай мектепте педагогтердің өзін-өзі тәрбиелеуде қажеттілік туындамайды.

Педагогке көркем әдебиетті, басылымдарды оқуға, мұражай, театрларға баруға, теледидар қарауға, әлеуметтік, психология-педагогикалық әдебиеттерді оқуға уақыт жетпейді.

Өзін-өзі кәсіби тұрғыдан тәрбиелеу жеке үдеріс. Алайда өзін өзі тану, өзін өзі бағдарлау, өзіне өзі әсер ету өзара байланыстағы кезеңдер.

Педагогке өзін өзі тану үшін психология курстары көмектеседі. Жалпы өзіндік бағалауды анықтау үшін, дәстүрлі әдістемеді нақты тұлғаға қатысты тиісті формуланы пайдаланып, коэффициентін анықтайды. Өзін өзі бағалаудың кәсіби сапасы сол әдістеме бойынша кәсіби қабілеттерінің эталондық қатарын құру арқылы анықталады. Педагогикалық мамандыққа, педагогикалық қызмет саласының (оқыту немесе тәрбие жұмысы) бағыт-бағдар деңгейін анықтау үшін, жобалық әдістеменің «ұғымдылық сөздік» вербалдық тест түрін пайдаланған жөн.

Қарым-қатынасқа түсе білу жеке икемділіктен байқалады, сонымен қатар басқа факторларға байланысты болады, мысалы, адамды тыңдай білу, адаммен тілдесу, аудитория алдында сөйлей алу дағдылары.

Кәсіби өзін-өзі тану тұлғаның ерік дамуы, эмоциялық ортасы, темперамент және мінез ерекшеліктеріне, сонымен қатар (қабылдау, елестету, ойлау) танымдық үдерістерін анықтауды шамалайды. Тұлғаның өзін өзі бағдарламалап дамуы тұлғаның жетілдіру мүмкіндігі болуы мүмкін.

Өзін өзі тәрбиелеу бағдарламасы «өмір ережелері» жүйесінің алдында болып, әрі қарай біртіндеп тұлғаның қызметі мен жүріс-тұрыстың қағидаты болады. Мысалы, ешқашан және ешқайда кешікпеу; ешқашан және ешкімге «ия» немесе «жоқ» деп айтпау - жауаптың басқа формаларын іздеу керек; әрдайым көмек көрсете білу және т.с.с. Өзін-өзі тәрбиелеу бағдарламасымен қатар өз білімін арттыру жоспарын құруға болады, мысалы: ұзақ мерзімді жоспар мен қысқа мерзімді (күнге, аптаға, айға) жоспарды құруға болады.

Педагогтің жұмысы нәтижелі болу үшін әдеттен тыс жалпы және арнайы қабілеттер болу керек. Әрбір адам қызметінде жоғары нәтижелерді көрсете білетін қабілеттер жалпы қабілеттерге жатады, ал арнайы қабілеттерге педагогикалық қызметтің, баланың оқу мен тәрбие табысына әкелетін қабілеттері жатады. Біз жалпы қабілеттерге тоқталмаймыз, себебі олар тек педагогикалық қызметке байланысты емес. Арнайы қабілеттерді талдаймыз.

Оларға: оқу материалын өзіндік таңдай білу қабілеті, тиімді оқыту әдістемелері мен қолайлы құралдарды анықтай білу;

балалардың жеке қабілеттерін ескере отырып, білім, білік және дағдыларды тез және терең ұйымдастыру қабілеттілігі;

қысқа уақытта көлемді ақпаратты меңгеру, балалардың адамгершілік және зиятты дамуын қамтамасыз ететін қабілеттілік;

сабақты дұрыс құру, сабақтан сабаққа өз шеберлігін жетілдірете білу қабілеттілігі;

басқа педагогтермен өз тәжірибесін бөлісе білу, сонымен қатар олардың тәжірибелерін де үйрену;

өзін өзі оқыту қабілеттілігі, педагогикалық қызметте қажет ақпаратты қолдана білу;

балаларда керек уәждемені және оқу қызметінің құрылымын қалыптастыру қабілеттілігі.

Осы барлық арнайы үш қабілет өзара байланыстағы білім, білік, дағдыларды қалыптастыратын оқыту, оқу, үйрету жақтарына қатысты.

Нақты онтогенезде қалай, қашан пайда болғанын және қандай заңдар бойынша дамитыны туралы айту қиын. Олардың ішінде

кейбіреулері туа біткен, бірақ осы күнге дейін ғылым жолымен дәлелделмеген. Барлық қабілеттер сияқты педагогикалық қабілеттер тәрбиеленеді және оларды балалардың бойында қалыптастыруға болады.

Педагогтің, тәрбиешінің қабілеттерін қалыптастыру және дамыту туралы айта кетсек, жақсы тәрбиеші болу, жақсы мұғалімнен гөрі әлде қайта қиын. Егер мұғалімдермен салыстырсақ, тәрбиешінің бойында табиғаттан берілген қабілеттер көбірек деп есептеледі.

Педагогтер арасында жақсы мұғалім болып, сонымен қатар нашар тәрбиеші болып табылатын адамдар аз емес. Балаларға жақсы тәрбие беріп, бірақ мұғалім бола алмайтын адамдар кездеседі. Бұл жағдайда адамдар жақсы педагог бола алмайды деген емес, тек олардың педагогикалық шеберлігі ұстаздық немесе тәрбиешілік болуы мүмкін. Арнайы педагогикалық қабілеттердің арасында нақты мұғалімнің немесе тәрбиешінің қабілетіне жатпайтын қабілеттер кездеседі, ол қабілет олардың екеуіне қажет. Бұл педагогикалық қарым-қатынас қабілеті, психолог ғалым В.А.Кан-Калик осы қабілетті зерттеумен айналысқан, ол педагогикалық еңбектің 200 компоненті бар екенін жазған. Оның қиын жағы қарым-қатынас болып табылады, себебі ең бастысы педагогикалық қызметте ол арқылы бала тұлғасына мұғалім тұлғасы әсер етеді. Педагогтің басты қасиеті, білім алушылармен ұзақ және тиімді байланыс жасауды ұйымдастыру болып табылады. Бұл педагогтің коммуникативтік қабілетіне байланысты деп жатады. Тұлғааралық қатынастағы педагог тұлғасына ең басты талап – кәсіби педагогикалық қарым-қатынас жасай білуі.

12.1. Қосымша білім беру педагогының профессиограммасы

Шебер педагог, өзінің ерекшеліктерін біле тұра, оларды педагогикалық мақсаттарды шешуге бағыттайды.

«Педагогикада сиқыр жоқ» деген А.С.Макаренко. Бірақ оқу, тәрбие үдерісінде бір мұғалім жетістікке жетеді, ал басқа мұғалім жетпейді дегенді қалай түсіндіреміз екен?

Тәрбие қызметінің шеберлігін мұғалім педагогикалық техниканы қаншалықты меңгергеніне байланысты, мысалы, дауыс ырғағымен, мимика арқылы жанжалды тоқтата білу.

Білім беруді жетілдіру, оның сапасын арттыру проблемасы бұрыннан бар. Оны шешу жолдарының басты шарты жалпы білім беретін және кәсіптік мектеп мұғалімдерінің профессиограммасын құру, педагогикалық қызметтегі негізгі функцияларын, сонымен қатар мұғалімнің жеке қасиеттері мен білім, білік, дағдыларына қойылатын талаптарды реттейтін құжаттарды жасау болып табылады.

Профессиограмма - бұл мұғалімнің, оқытушының, сынып жетекшісінің, педагогтың идеал моделі. Тұлғаның негізгі қабілеттерін көрсететін, сондай-ақ білім, білік, дағдылары бар мұғалімнің үлгісі. Мұғалімнің профессиограммасы – бұл мұғалімнің қабілеттері, білімі, ептілігі мен дағдылары, психофизиологиялық мүмкіндіктері, дайындық деңгейі жалпы толық біліктілік мінездемесі көрсетілген құжат.

Педагогикалық функциялар мен әдістемелік икемділіктің сипаттамасы.

Әр мұғалімнің кәсіби қызметіне жататын функциялар:

- дамытушылық;
- тәрбиелік;
- коммуникативтік;
- гностикалық;
- конструктивті жоспарлаушылық;
- ұйымдастырушылық.

Сондай-ақ, жалпы білім беретін мектептерде және қосымша білім беру ұйымдарында мәдениетке оқытудың негізгі мақсаты білім алушыларды нақты дағдыларға меңгерту болса, басқа функциялардың ішінде мазмұнын айқындайтын, негіз болатын қосымша білім беру педагогының педагогикалық қызметіндегі коммуникативтік-оқытушылық функциясы болып табылады.

Педагогикалық функцияларды табысты орындау жалпы педагогикалық және әдістемелік дағдылар жүйесін, керекті білімнің көлемін меңгеруді болжайды.

Профессиограммада өз бетінше білім алуда, жеке педагогикалық тәжірибесін жетілдіру үдерісінде педагогикалық шеберліктің негізін құрайтын басты икемділіктер көрсетілген. Ең маңыздысы өз педагогикалық шеберлігін білімін толықтыру арқылы және жұмысында қолдану арқылы көтеру қажет.

Атап кеткен функцияларды мұғалімнің педагогикалық қызметінде екі топқа: мақсатты тұжырымдалған және операциялық құрылымдық функция топтарына бөлуге болады.

Мақсатты тұжырымдалған функциялар.

Мұғалімнің педагогикалық қызметіндегі функциялық құрылымымен айналысатын зерттеушілер басты рөл ақпараттық бағдарлық, уәждемелік-ынталандыру және бақылау-түзету компоненттерінен тұратын коммуникативтік оқыту функциясы деп көрсетеді.

Коммуникативтік оқыту функциясының ақпараттық бағдарлық компоненті келесі икемділіктерді қамтиды:

- оқушыларды отандық және басқа елдердегі мәдениет арасындағы байланысты, әлеуметтік мәдени жүріс-тұрыстарында ұлттық ерекшеліктерді көрсетуге бағдарлайды;

- оқушыларды әр елдің мәдениетіндегі ұқсастық пен ерекшеліктері туралы хабардар ету.

Коммуникативтік функцияның уәждемелік ынталандыру компоненті білім алушыларда мәдениаралық коммуникацияның жанама және тікелей жағдайларындағы қатынас құралы ретінде мәдениетті пайдалануға ішкі қажеттілік тудырады:

- мәдениетті зерттеу процесінде аутенттік материалдарды (мәтіндер, өлеңдер, бейнематериалдар және т.б.) пайдалану арқылы;

- әлемдік мәдениеттің ерекшеліктерін тиімді меңгеру үшін белсенді оқыту формаларын (проблемалық тапсырмалар, әлеуметтік мәдени бағыттағы рөлдік ойындар) пайдалану арқылы;

бақылау-түзету компоненті келесі әдістемелік дағдыларға негізделеді:

- мәдениаралық қатынас құралы ретінде жаңа техниканы меңгеруде бақылаудың мақсатын, формасын, түрлерін ажырату;

- білім алушылардың білім, білік, дағдыларын күнделікті анықтау мақсатында үйрететін және қорытынды бақылауды жоспарлау, оны іске асыру;

- білім алушылардың оқу коммуникативтік қызметін әділ және уәждемелік бағалау.

Дамыту функциясы педагогтің икемділігін білім алушыларды интеллектуалдық, сенсорлық, эмоциялық дамыту мен қалыптастыру керектігін, олардың мүмкіндіктері бойынша танымдық қабілеттерін, қосымша білім берудегі оқыту үдерісі мен мазмұнының ерекшеліктері мен жолдарын көрсете білуді, білім алушылардың өздігінен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыруды талап етеді. Педагог бұл функцияны коммуникативтік оқыту, коммуникативтік тәрбие функцияларын біріктіру арқылы іске асырады.

Тәрбие функциясы білім алушылардың адамгершілік, этикалық, патриоттық тәрбиесін қосымша білім беруде қалыптастырады.

Дамыту және тәрбиелеу функциялары келесі дағдылар арқылы іске асады:

- оқу үдерісінде білім алушылардың интеллектуалдық қабілеттерін, дүниетанымын кеңейтуде, жадыны, елестетуді дамытуда, олардың талдау ептілігін қалыптастыруда аутенттік материалдарды қолдану;

- білім алушылардың өз бетімен сөздіктерді, бұқаралық ақпарат құралдарын, интернетті қолдану арқылы білім алу икемділігін қалыптастыру;

- білім алушыларды сыйластық рухта, мәдениетті таратушы ретінде халықты құрметтеуін, мәдени құндылықтарын тәрбиелеу;
- білім алушыларды өз елінің мәдени құндылықтарын, ұлттық дәстүрлерін қастерлеуге тәрбиелеу.

Операциялық құрылымдық функциялар

Мұғалім қызметіндегі педагогикалық мақсаттарды шешу кезеңдеріне байланысты операциялық құрылымды гностикалық, конструктивті жоспарлау және ұйымдастыру функцияларына бөлуге болады.

Гностикалық функция оқыту мақсаттарын терең түсінуге, әртүрлі қызметтің ерекшеліктерін білуге, білім алушылардың танымдық мүмкіндіктеріне негізделеді.

Гностикалық функция келесі икемділіктер арқылы жүзеге асырылады:

- оқу үдерісінде қолданатын оқыту құралдарын, оқу материалын талдау;
- оқушылардың қызметіндегі мәдени интерференцияны алдын-ала білу;
- көпшілік арасындағы ерекшеліктерді салыстыру негізінде шындықтың ең қиын фактілерін, оқиғаларын анықтау.

Конструктивті жоспарлау функциясы сабақтар жүйесіндегі оқу материалын және әртүрлі сабақтарды жоспарлау мен құрастыруды, әрбір сыныптағы оқыту жағдайларын ескере отырып, мұғалімнің коммуникативтік оқыту қызметі мен оқушылардың оқу-коммуникативтік қызметін құрастыруды болжайды.

Конструктивті жоспарлау функциядағы әдістемелік нұсқаулықтар:

- оқушылардың қызығушылығы мен жас ерекшеліктерін ескере отырып, аутенттік материалдарды әдістемелік өңдеуден өткізіп, іріктеу және оларды оқыту кезеңдеріне бөлу;
- оқушыларға материалды таныстырудағы ең тиімді әдістер мен тәсілдерді таңдау;
- көрнекіліктің әр түрлі құралдарын дайындау, іріктеу, пайдалану.

Ұйымдастыру функциясы өз қызметін және оқушылардың қызметін ұйымдастырудағы ең қолайлы тәсілдерін таңдау арқылы іске асады.

Жоғарыда тұжырымдалған кәсіби икемділік мұғалімнің құзыреттілігіндегі дидактикалық компонент екенін көрсетеді және педагогикалық ЖОО-ның факультеттерінде жоғары кәсіби мұғалімдерді дайындауды ұйымдастыру үшін маңыздылық нысана болып табылады.

Психолог В.А.Крутецкий тұлғаның кәсіби қабілеттерінің келесі құрылымын ұсынады:

1. Тұлғаның дүниетанымы;
2. Педагогикалық қызметке оң көзқарастың болуы;
3. Педагогикалық қабілеттер;
4. Кәсіби-педагогикалық білімі, білігі, дағдылары.

Т.И.Руднев когнитивтік компоненті (білімі, эмоциялық бағыты), практикалық қабілеттер мен кәсіби-мағыналы қасиеті (1-схеманы қ.) бар мұғалімнің профессиограммасын ұсынады.

1. Педагогикалық бағыт мектеп кезінде қалыптасады. Бұл бағыттың негізінде педагогикалық мамандықты таңдау себептері бар, балалармен жұмыс істеу ынтасы, оқыту мен тәрбиелеу, пәнге деген қызығушылық. Ең бастысы өз бойында мамандықты игерудегі қабілеттерді білу.

2. Арнайы пәндер саласындағы заңдылық жүйе, психологиялық-педагогикалық және әдістемелік білімдерінің блогы, аралас пәндер білімі ЖОО-дағы барлық оқыту кезеңде уәждемелерге әсер етеді немесе мамандық таңдауда қайта бағалауды қажет етеді.

3. Педагогикалық қабілеттердің даму деңгейі педагогикалық тәжірибе кезеңінде байқалады, студенттің педагогикалық бағыты бар екені және оның қалыптасуы туралы белгі береді.

4. Педагогикалық қабілеттер мұғалім мінезінің және педагогикалық жүйесінің ерекшелігімен тығыз байланысты.

Профессиограмма құрылымында жеке қабілеттерді диагностикалау қажет. Ұсынылып отырған бағалау парағы жеке бас сапасын функциялық топтастыру қағидаты бойынша құрастырылған.

Бірінші топ сапасы жұмысқа деген көзқарасты сипаттайды.

Екінші топ - қызметтегі белсенділік.

Үшінші топ - мұғалімнің коммуникативтілігі.

Келтірілген классификация педагогикалық қызмет пен ептілік ізара байланыста екенін көрсетеді. Педагогикалық қызметтің негізгі икемділіктері:

1. Бағдарлану;
2. Академиялық;
3. Перцептивтілік;
4. Мобилизациялану;
5. Ұйымдастырушылық;
6. Коммуникативтілік;
7. Гностикалық;
8. Дидактикалық;
9. Конструктивтілік;
10. Қолданбалы;

11. Педагогикалық ойлауға икемділік;
12. Педагогикалық техникаға икемділік;
13. Сөйлеу қабілеті;
14. Зерттеушілік икемділігі.

Педагогтің кәсіби құзыреттілігіне бағыттталып, оқытушының профессиограммасын құрастыруға болады.

I. Психологиялық-педагогикалық икемділік;

1. Арнайы психологиялық-педагогикалық әдебиетті оқу және талдау;
2. Педагогикалық құбылыстарға өз бетімен талдау жасау;
3. Озық педагогикалық тәжірибелерді талдау;
4. Өзін өзі тексеру;
5. Оқушыларға эмпатия көрсету;
6. Өзін өзі тәрбиелеу.

II. Кәсіби-тұлғалық қасиет

1. Өзін тану қажеттілігі;
2. Өзін өзі билеу;
3. Еңбекқорлық пен ұқыптылық;
4. Өзіне сын көзбен қарау;
5. Тәртіптілік;
6. Жүріс-тұрыс пен қарым-қатынас мәдениеті.

III. Жеке әдістемелік икемділік

1. Мамандық бойынша оқу материалдарды құрастыру, жинақтау, жоспарлау;
2. Сыныптан тыс тәрбие жұмыстың түрлі формаларын ұйымдастыру және ынталандыру;
3. Сабақтар мен сыныптан тыс шараларды талдау;
4. Оқушылардың және өз жұмысын бағалау;
5. Сабақтарға дидактикалық материал дайындау;
6. Оқушыларды танымдық қызметке тарту.

IV. Коммуникативтік ұйымдастыру икемділігі

1. Кейбір оқушылармен, топтармен, оқушылар ұжымдарымен мақсатты педагогикалық қарым-қатынасты орнату;
2. Жағымды микроклимат орнату, оқушыларды өзіне тарту;
3. Оқушылардың ұжымы арасындағы қатынасты реттеу;
4. Жаңа жағдайға үйрену;
5. Өлеңді көркемдеп оқу, ән айту, би билеу, әңгімені қолдай білу.

V. Зерттеуге икемділігі

1. Проблеманы анықтау, объектіні, пәнді, мақсатты, міндеттерді, зерттеу әдістерін белгілеу;
2. Ұжымдық тұлғасын зерттеу әдістерін іріктеу және қолдану;

3. Мамандықтар бойынша инновациялық технологиялар туралы түсінік болу;

4. Эксперимент ұйымдастыру;

5. Зерттеу нәтижелерін жинақтау, суреттеу, көркемдеу.

Профессиограмма тәжірибеде сауалнама жүргізу ретінде жиі пайдаланылады. Тәжірибенің мақсаты кәсіптік қызметке дайындық диагностикасы болып табылады.

«Профессиограмма» ұғымына сүйенсек, студенттің бар білімі, білігі, дағдылары мен оның мінсіз моделіне сай болатын тұлғаны зерттеудің профессиографиялық әдісі туралы айтуға болады. Бұл жерде профессиограмма студенттің педагогикалық қызметтегі кәсіби деңгейінің сапасының мониторингі ретінде көрінеді. Профессиографиялық әдіс болашақ педагог – студенттің тұлғалық және кәсіби өсуін жобалауға мүмкіндік береді және өзін өзі тәрбиелеудің әдісі бола алады.

13. Балаларға қосымша білім беру педагогінің инновациялық қызметі

Білім берудегі инновация. Жаңаға кіріспе немесе инновация, адамның әрбір кәсіби қызметіне тән, сондықтан зерделеу, талдау және енгізу ретінде қарастырылады. Инновациялар өзінен өзі пайда болмайды, олар ғылыми зерттеулердің, педагогтердің және ұжымдардың озық педагогикалық тәжірибесі болып табылады. Бұл үдеріс стихиялық болмайды, ол басқаруды қажет етеді.

Біртұтас педагогикалық үдерістің инновациялық стратегиясының мәнмәтінінде қосымша білім беру ұйымдары директорының және жаңашыл процестері ретінде педагогтің рөлі арта түседі. Оқыту технологияларының (дидактикалық, компьютерлік, модулдік және т.б.) көптігіне қарамастан негізгі педагогикалық функцияларды педагог атқарады. Қазіргі технологияларды оқу-тәрбие процесіне енгізуде педагог консультанттың, кеңесшінің, аниматордың, тәрбиешінің функцияларын меңгереді. Бұл педагогтен арнайы психологиялық-педагогикалық дайындықты қажет етеді, себебі педагогтің кәсіби қызметінде тек арнайы пәндік білім емес, педагогика, психология, оқыту мен тәрбиелеу технологиясы саласындағы қазіргі білімді талап етеді. Осының негізінде қабылдауға, педагогикалық инновацияларды іске асыру және бағалау қалыптасады.

«Инновация» ұғымы жаңалықты, өзгерісті білдіреді, инновация құрал ретінде қандай да бір жаңалықты болжайды. Инновация педагогикалық үдерістің мақсатына, мазмұнына, оқыту мен тәрбиенің әдісі мен формасына, мұғалім мен оқушының біріккен қызметін

ұйымдастыруына жаңалықты енгізу. Бірінші рет отандық педагогикада инновациялық процестердің мағынасы мен мазмұны түсіндіруге талпыныс жасалды.

Білім берудегі инновациялық процестерде педагогиканың екі маңызды проблемасы жатыр. Озық педагогикалық тәжірибені зерделеу, жалпылау және тарату, тәжірибеге психологиялық-педагогикалық ғылымның жетістіктерін енгізу. Кейбір инновациялық процестер педагогикалық тәжірибені зерделеу, жалпылау мен таратумен айналысса, басқалары педагогикалық жаңалықтарды дайындау және енгізу проблемасымен айналысады. Сондықтан, осы уақытқа дейін қаралған инноватика пәні, инновациялық процестерінің мазмұны мен механизмі өзара байланыстағы процестер болу керек.

Олардың өзара байланысы педагогикалық тәжірибені зерделеу, жалпылау және таратудың нәтижесінде көпшілік тәжірибесіне озық, жаңалықты енгізу болып тұр. Сөйтіп, инновациялық процестер нәтижесінде теория және практика жүзіндегі жаңалықтарды біртұтас педагогикалық үдерісте пайдалану. Осының бәрі педагогикалық жаңартпаны құру, меңгеру және пайдалануда басқару қызметінің маңыздылығы көп. Демек, бұл жерде педагог жаңа педагогикалық технологиялардың, теорияның, тұжырымдаманың авторы, құрастырушысы, зерттеушісі, пайдаланушысы, насихатшысы ретінде болуы мүмкін. Бұл процесті басқару өз қызметінде әріптестердің тәжірибесін және ғылымдағы жаңа идеяларды таңдау, бағалау, әдістерді қолдануды қамтамасыз етеді.

13.1. Педагогикалық қызметтің инновациялық бағыты оқыту мен тәрбие практикасына педагогикалық жаңалықтарды меңгертуге, пайдалануға педагогтерді қамтуды талап етеді.

Педагогикалық қызметтің инновациялық бағытының қажеттілігі қазіргі жағдайдағы қоғам, мәдениет және білім беру дамуында бірқатар жағдайлармен анықталады.

Біріншіден, қазіргі болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер әртүрлі оқу орындарында білім беру жүйесін жаңарту, оқу-тәрбие процестерін ұйымдастыру технологиясы мен әдіснамасының қажеттілігін қамтамасыз етті. Мұғалім мен тәрбиеші қызметінің инновациялық бағыты педагогикалық жаңалықтарды меңгеруді және пайдалануды қамтиды, білім беру саясатының жаңарту құралы болады.

Екіншіден, білім мазмұнындағы гуманитарлықты күшейту, оқу пәндері мазмұны мен көлемінің үздіксіз өзгеруі, жаңа оқу пәндерін енгізу, жаңа ұйымдастыру формаларын, оқыту технологияларын ізденуді талап етеді. Берілген жағдаятта мұғалімдік ортадағы педагогикалық білімнің беделін және рөлін арттырады.

Үшіншіден, педагогикалық инновацияларды меңгеруде және қолдануда мұғалімдердің қарым-қатынасы өзгере бастайды. Оқу-тәрбие үдерісі мазмұнын қатаң шектеу жағдайында мұғалім жаңа бағдарламаларды, оқулықтарды өз бетімен таңдауда ғана емес, сонымен бірге жаңа тәсілдер мен әдістерді педагогикалық қызметте қолдануында да шектеу болатын. Бұрын инновациялық қызмет жоғарыдан ұсынылған жаңашылдықтардың қолдану болса, қазір ол таңдаулы зерттеу сипатында қалыптасады. Соған байланысты, білім беру органдары мен ұйымдары жетекшілері жұмысының маңызды бағыты мұғалімдердің педагогикалық инновациясын талдау және бағалау, оларды ұтымды әзірлеуге және қолдануға жағдай жасау болып табылады.

Төртіншіден, нарық қатынасында балаларға қосымша білім беру ұйымдарының жаңа түрлерін құру, оның ішінде мемлекеттік емес, бәсекелестікке қабілетті жетістіктерге жету мақсатында нақты жағдайлар жасау және оларды дамыту қажет.

Педагогикалық тәжірибе бұқаралық және алдыңғы қатарлы болуы мүмкін. Алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибенің тарихи уақыты шектеулі, оның әрбір кезеңінде материалдық, әдістемелік, кадрлық және басқа да мүмкіндіктерін кеңейтуде педагогикалық қызметке жаңа талаптардың пайда болуына әкеп соғады.

Сонымен бірге Ю.К. Бабанский «алдыңғы қатарлы тәжірибе педагогикалық ғылым мен тәжірибенің қазынасына кейбір ескірмейтін элементтерді қосады» деп әділ атап айтқан.

В ходе передачи и освоения опыта, как нигде более, переплетаются проявления объективно ценного и индивидуального, но не все глубоко индивидуальное в педагогической деятельности может стать достоянием массовой практики. Остается то, что составляет область уникального и неповторимого в личности, создающей новый опыт. Передовой педагогический опыт, формируясь на основе массового, представляет собой уровень овладения объективными педагогическими закономерностями (Ю.К.Бабанский). Разновидностями передового педагогического опыта являются новаторский и исследовательский педагогический опыт как своеобразные ступени восхождения от эмпирического к теоретическому анализу и обобщению. Образцы уникального новаторского и исследовательского педагогического опыта таких педагогов и ученых, как И.П.Волков, Т.И.Гончарова, И.П.Иванов, Е.Н.Ильин, В.А.Караковский, С.Н.Лысенкова, Р.Г.Хазанкин,

М.П.Щетинин, П.М.Эрдниев, Е.А.Ямбург и многие другие, стали достоянием учительства.

Алдыңғы қатарлы тәжірибені әзірлеу және оны тарату педагогтың ұстанымында үлкен рөл ойнайды, сондықтан нақты тәжірибенің ережелерін талдауда және таратуда субъективті факторлардың әсері, педагогикалық ұжымда оны бағалау және тарату нұсқасын болжауды ескеру қажет. Тәжірибені меңгеру және оны тарату объективті маңызды, дегенмен педагогикалық қызметтегі даралықтың барлығы бұқаралық тәжірибе бола бермейді. Тұлғаның қайталанбас және әмбебап қасиеті жаңа тәжірибе әзірлеудің негізі болып қалады. Бұқаралық негізде қалыптасатын алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибе өз алдына объективті педагогикалық заңдылықтарды (Ю.К.Бабанский) меңгеру деңгейін ұсынады. Алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибенің әр түрлілігі болып теориялық талдау мен талқылаудағы эмпирикалық кезең секілді новаторлық және зерттеушілік педагогикалық тәжірибе болып табылады. Новаторлық және зерттеушілік педагогикалық тәжірибенің үлгілері төмендегі ғалымдардың, яғни, И.П.Волков, Т.И.Гончарова, И.П.Иванов, Е.Н.Ильин, В.А.Караковский, С.Н.Лысенкова, Р.Г.Хазанкин, М.П.Щетинин, П.М.Эрдниев, Е.А.Ямбург және тағы басқа ғалымдардың жұмыстары ұстаздықтың жетістігі болды.

13.2. Педагогикалық инновациялардың өлшемдері

Педагогикадағы зерттеу тәжірибесін назарға ала отырып, педагогикалық жаңалықтардың келесі өлшемдердің бірізділігін анықтауға болады: жаңашылдығы, үйлесімділігі, жоғары нәтижелілік, бұқаралық тәжірибедегі шығармашылық мүмкіндікті қолдану.

Инновацияның негізгі өлшемі жаңашылдығы болып табылады, ондағы педагогикалық ғылыми зерттеулер, сол секілді алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибе бағалауға біркелкі қарайды. Осыған байланысты инновациялық үдеріске қосылғысы келетін педагог жаңашылдық деңгейі ретінде ұсынылатын жаңашылдықтың негізін анықтап алған өте маңызды. Біреу үшін бұл шынымен де жаңашылдық болуы мүмкін, басқасы үшін жаңашылдық болмауы да мүмкін. Осыған байланысты, педагогтерді инновациялық қызметке қосуда олардың өз еркіндіктерін, жеке тұлғалық, жеке-психологиялық ерекшеліктерін ескерген абзал. Жаңашылдықтың кейбір деңгейлері анықталған: абсолюттік, локалды-абсолюттық, шарттық, субъективтік, танымалдығы және қолдану аясының ерекшелігі.

Үйлесімді педагогикалық инновациялықтың тиімділік өлшемділігі секілді күш жұмсау және мұғалімдер мен оқушылардың

нәтижелі жетістіктерге жету әдістерін білдіреді. Оқушылардың еңбегі мен өз еңбегін әртүрлі белсенділікте жоғарғы нәтижелерге барлық педагогтердің қолы жетуі мүмкін. Кішігірім физикалық, ойлау және уақытша шығындар арқылы оқыту үдерісіне педагогикалық инновация мен жоғары нәтижелерді қосу оны үйлесімді дәлелдейді.

Инновацияның бір өлшемі ретінде нәтижелілік мұғалім қызметіндегі оң нәтижелердің тұрақтылығын білдіреді. Өлшемдегі технологиялық, бақылау мен нәтижелерді жазып алу, түсініктегі бірмағыналылық пен мазмұндау бұл өлшемді маңызды жаңа әдістердегі тәрбиелеу мен оқытудағы, бақылаудағы тәсілдерде қажет. Айтылған өлшемнің маңыздылығы – жалпы түсінікті, тұлғаны қалыптастыру және қабылдауды қамтамасыз ету.

Балаларға қосымша білім беру педагогінің тұлғалық шығармашылығын дамыту педагогикалық қарым-қатынас үдерісінде, педагогтің әріптесімен жеке байланысын түсіну, педагог пен ата-ана, педагог пен әкімшілік, кездейсоқ және әдейі, жеке немесе бұқаралық, ұзақ немесе қысқа мерзімді, олардың мінез-құлқындағы бірегей өзгерістер, қызметтер, қарым-қатынас құрудағы вербалдық немесе вербалдық емес байланыста жүзеге асады.

Педагогикалық қарым-қатынас ынтымақтастығы, яғни, қатысушылардың бірге атқарған қызметінің жетістігі ынталандырады немесе басқа қатысушылардың мақсатты қызметі және нәтижелілігі пайда болады.

Әлеуметтік-кәсіби ортаны ұйымдастырудың негізгі жүйесі кішігірім қалалардың қоғамдық мәдени ортаның элементі ретінде әлеуметтік байланыс жүйесі болып табылады. Сондықтан, балаларға қосымша білім беру педагогінің шығармашылық тұлғалылығын дамытуда кейбір міндеттер мақсатты ұйымдастырылған педагогикалық жағдаяттарды құруға біріктіруі қажет, балаларға қосымша білім беру педагогінің шығармашылығын дамытуды басқаруды жүзеге асыру, педагогикалық қызметтің нәтижелілігінің мониторингі, өзектілікпен байланыстырудағы ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету және бастамаларды қолдау керек.

Талдау көрсеткендей, әлеуметтік-кәсіби орта қоғамдық мәдени ортаның негізгі кілті ретінде, сондай-ақ, педагогикалық жағдайлардың кешені қосымша білім беру педагогінің жеке шығармашылығын дамытуға қажетті әсер етуі керек.

13.3. Педагогтің квалификациялық категориясын және оның тұлғаны дамытудағы үмтылысына қатысы

Мұғалімдердің біліктілігін арттыру жоспарына сәйкес бес жылда бір рет олар арнайы оқытуды біліктілікті арттыру және білім беру қызметкерлерін қайта даярлау институттарында немесе қосымша білім

беру педагогтерінің біліктілігін арттыру курстарынан өтеді. Тәжірибе, мұғалімдердің арнайы институттар, педагогикалық жоғары оқу орындарында алатын білімдері тәжірибелікті, қосымша білім беру ұйымдарын меңгеру мен апробациялауды қажет ететінін көрсетеді. Осындай жағдайда қосымша білім беру жүйесіндегі әдістемелік жұмысты арнайы ұйымдастыру көмекке келеді.

14.1. Семей қаласындағы «Облыстық биологиялық балалар орталығы» МКҚК-да әдістемелік қызмет жұмысын ұйымдастыру

Әдістемелік қызметтің жұмысын ұйымдастыру - қосымша білім беру педагогтарының кәсіби құзыреттілігін арттыру шарттары

Волкова Виктория Геннадьевна, методист

Қызмет барысында биологиялық орталықтың әдістемелік жұмысын ұйымдастыру – бұл аттестацияаралық кезеңдегі педагог қызметкерлердің жеке және ұжымдық ғылыми-теориялық, әдістемелік дайындығы мен кәсіби шеберлігін көтеру жұмысы.

- Әдістемелік жұмыстың негізінде мына аспектілер қатары жатады:

- іс-әрекет аспекті мынадай компоненттерді ерекшелеп көрсетеді: мақсаттары, міндеттері, себептері, мазмұны, түрлері, әдістері, нәтижелері;

- мазмұнды аспект әдістемелік жұмыстың 3 бағытымен өзара байланысты: әдістемелік, ғылыми-теориялық және психология-педагогикалық дайындығы;

- басқару аспектісі педагогикалық талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау және реттеу компоненттерін көздейді;

- әдістемелік жұмыстың мақсаты: балалар биологиялық орталығының жұмысын ұйымдастыру жағдайында қосымша білім педагогтерінің кәсіби шеберлігін қалыптастыру және өсіру үшін жағдай жасау;

- әдістемелік жұмыстың міндеттері балаларды тәрбиелеу мен дамытуда педагог қызметкерлерге оқытудың әдістемелік тәсілдері мен қағидаларын іске асыру үшін көмек көрсетуге бағытталған; балаларға қосымша білім беруде ұстаздардың кәсіби қызметіндегі шығармашылығын ынталандыру мен жүйелендіру;

- әдістемелік жұмыс орталығының міндетті құрамына педагогикалық кеңес, әдістемелік кеңес, әдістемелік бірлестік, жас педагогтар мектебі, әдістемелік және шығармашылық сағаттар жатады;

- сонымен қатар, құрамына проблемалық шығармашылық топтар, уақытша шығармашылық ұжымдар және т.б. жатады.

Әдістемелік қызметтің жұмысы ғылыми-практикалық конференция, педагогикалық шығармашылық есеп беру, семинарлар, отырыстар, озық тәжірибе, жас педагогтар мектебін және т.б. ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады.

Әдістемелік жұмыстың барлық бағыттары жалпы қағидаларға сәйкес жүзеге асырылады:

- өзектілігі – педагогтерге ақпараттың қажеттілігі, оның өмірмен байланысы, ҚР «Білім туралы Заңы» мен басқа нормативтік құжаттарды тәжірибеде іске асыруы, педагогикалық ұжымға жақын мәселелер бойынша есебі. Баланың әлеуметтік белгісінің бағыттары;

- ғылымилығы – бұл қағида педагогтардың әр түрлі қызметте жаңа ғылыми жетістіктерге жетуді, біліктілігін арттыруды мақсат қояды;

- жүйелілігі – бұл қағида әдістемелік жұмыс жүйесінің тұтастығын, өзектілігін, мақсаттың тұтастығын, педагогтар жұмысының түрі мен әдістерінің мазмұны мен мақсатының тиімділігін талап етеді;

- мінез кешенділігі – бұл жан-жақты бірлік пен өзара қарым-қатынас қағидасын және педагогтардың біліктілігін көтеру бағыттарын қарастырады (жеке әдістеме, дидактика, тәрбиенің теориясы, психология, физиология, педагог әдебі мен жалпы мәдениет, экология);

- шұғылдылық, жан-жақтылық, төзімділік – бұл қағида өзгерген талапқа, шартқа тез әрекет етуге бағытталған. Білім туралы ақпаратты тез қабылдау мен беруде ұстаздың жеке ерекшеліктерін ескеру;

- шығармашылық мінез – қызықты, ерекше ой таба білу және оны іске асыру, мекемеде қарым-қатынас пен ғылыми жұмыстың ахуалын қалыптастыру;

- кезектестік, сабақтастық, үздіксіздік – оқу жылы барысында педагогтарды әдістемелік жұмыстың әр түріне тарту, әдістемелік жұмыс – үздіксіз білім берудің жүйесі, жеке және ұжымдық жұмыстың сәйкестігі;

- нақтылық, бағыттылық – педагогикалық, жеке қажеттілік сұранысы, мекемеде өзіндік әдістемелік жұмыс жүйесін құру, білім беру жұмысында әрбір педагог сияқты нақты және басты жайттарды анықтау;

- теория мен тәжірибенің бірлігі – бұл педагогтардың психология-педагогикалық теориясы мен тәжірибесінің бірлігін және қарым-қатынасын қарастырады.

Әдістемелік жұмысты ұйымдастыру ерекшелігін ескере келе, Орталықтың білім және тәрбие беру үдерісінде педагогикалық көзқарас басты орын алады: оның біліктілігі, жеке сапасы мен кәсібилігі білім

беру мен тәрбиенің көптеген мәселелерін шешуге байланысты. Кей кезде осы факторлар бағалаусыз қаладықтан, ұйымның даму үдерісі тежеледі, сондықтан біздің міндетіміз ұстаздардың шығармашылық жұмысын іске асыру үшін жағдай жасау. Қосымша білім беру жүйесінде әдістемелік қызмет осы міндеттерді шешу үшін нақты иелік етеді. Әдістемелік қызмет қосымша білім беретін ұстаздардың кәсіби құзыреттілігін аттыру үшін жағдай жасайды, педагогикалық және әдістемелік кеңестің ережесін жасауға, керекті құжаттардың: жоспар мен есеп, қызметтік ереже т.б. үлгі түрлерін жасауға тікелей қатысады. Бұл әдістемелік қызмет жұмысының тиімділігін көтеру мен нәтижелілігінің бірден-бір жағдайы болып табылады.

Биологиялық орталықта әдістемелік қызметтің негізгі түрлеріне мыналар жатады:

- балаларды оқыту және тәрбиелеуде педагогқа әдістемелік-ұйымдастырушылық және техникалық көмек көрсету;

- педагогтың ғылыми және теориялық лайықтылығын қолдау; озық тәжірибеге жету және ғылыми зерттеуді тәжірибеге енгізу;

- нормативтік құқықтық құжаттардағы мәліметтерді педагогтарға жеткізу;

- педагогтардың біліктілігін арттыру жүйесін ұйымдастыру;

- ұстаздардың шығармашылық топ пен әдістемелік бірлестігінің жұмысына басшылық жасау;

Әдістемелік қызмет жұмысы төмендегідей міндеттерді жүктейді:

- балалардың қосымша білім алуын қамтамасыз ету;

- педагогтардың шығармашылық деңгейін дамыту, озық тәжірибені анықтау және тарату, қызметкерлерге оларды жеткізу;

- оқыту мен тәрбиелеуде жаңа технологияларды енгізу, білім беру үдерісінде жоғары сапаға, қазіргі педагогикалық парадигма негізіне жету;

- қосымша білім беру бағдарламаларын әзірлеу;

- тәжірибелік-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру.

Жоғарыда аталғандардың негізінде, білім беру жүйесінде қалыптасқан жағдайларда әдістемелік жұмыстың мазмұны үнемі өзгеріп отырады. Бірақ өзгеріссіз қалатыны - әдістемелік қызмет жұмысының педагогтардың қосымша білім алудағы кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсер ететіні.

14.2. Ақмола облысы Зеренді балалар шығармашылық үйінде инновациялық білім беру бағдарламаларын әзірлеу

Байгужина М.Е. - директор, Жолумбаева Б.К. - директордың орынбасары, Кинжалинова С.А. - әдіскер

Қазақстан Республикасының білім саласындағы басым бағыттарының қатарына қосымша білім беру мәселелері қойылады. Қосымша білім беру жүйесі көп функционалды мекемелер мен білім беру қызметінің кең спектрын ұсынады. Ақмола облысының Зеренді Балалар шығармашылық үйі (БШҮ) тәрбиеленушілердің интеллектуалды, шығармашылық қабілеттерінің дамуына, олардың өзін-өзі жетілдіруі мен шығармашылық еңбегін, кәсіби өзін-өзі анықтауы үшін қолайлы жағдай жасайды. Балалар шығармашылық үйі ашылған уақытынан бастап балаларға қосымша білім беретін мәдени-сауықтыру орталығы және мектептің педагог кадрларымен ұйымдастырушылық-әдістемелік жұмыс жасау, балалар және жасөспірімдер ұйымдарының белсенді көп салалы мекемесі болып табылады.

БШҮ әрекет қызметінің артуы

2004 жыл	2007 жыл	2012 жыл	2013 жыл
<i>Балалар шығармашылық үйінің ашылуы</i>	<i>Балалар шығармашылық үйі жанындағы «Ұшқын» балаларды жазғы сауықтыру лагерінің ашылуы</i>	<i>Аудандық білім бөлімінің Балалар шығармашылығы үйі жанында «Мектеп жаршысы» газетінің жариялануы</i>	<i>Жалалар шығармашылығы үйі жанында «Мерей» аула маңы клубының ашылуы</i>

ДДТ ЗЕРЕНДИ

Зеренді ауданының Балалар шығармашылық үйі балаларды әлеуметтендіруге бағытталған, балалар және жасөспірімдер ортасында әлеуметтік-эстетикалық тәрбие беруге бағытталған білім жүйесіндегі жарқын істердің көшбасшысы болып табылады. 10 жыл ішінде БШҮ қызметі кеңейді.

Педагогтар ұжымы жылдан жылға мекеме қызметінің жетілу барысында ауқымды жұмыс жасап, балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға қолайлы жағдай туғызуда... Қазіргі таңда Зеренді Балалар шығармашылық үйінің ұжымы білім бағдарламаларын жаңартуды үдерісін қарастыруда, педагогтардың шығармашылық тобы қосымша білім беретін мекемелердегі оқу үдерісінің жетілдіру жобасын ұсынады.

Ұсынылатын әдістемелік жоба тақырыбының жаңашылдығы қосымша білім беру жағдайындағы білім бағдарламаларын әзірлеу үдерісіндегі құзырлылыққа негізделген психологиялық-педагогикалық зерттеулердің жетіспеушілігін көрсетеді. Қосымша білім беру балалардың құзырлылығын қалыптастыру үшін қолайлы жағдай жасайтыны негізгі ұстаным ретінде ұсыныс жасалды.

Жоба мақсаты: балалар құзырлылығын дамытуға септігін тигізетін білім бағдарламаларын құру үшін қосымша білім беру шартын зерттеу.

Зерттеу нысанасы: балалардың құзырлылығын дамыту. Зерттеу объектісі: құзырлылықты дамыту факторы ретінде балаларға қосымша білім беру.

Жоба міндеттері:

- балалар құзырлылығын қалыптастыру мәселелерін теориялық тұрғыда зерттеу;
- құзырлылықты қалыптастыру үдерісіндегі қосымша білім беру мүмкіндіктерін анықтау;
- білім бағдарламаларын әзірлеу моделін мазмұндау;
- білім бағдарламаларын әзірлеуге арналған әдістеме кешенін жасау;
- балалар құзырлылығын дамытуға бағытталған жобаларды әзірлеу және іске асыру.

Балалар құзырлылығы тек мектепте ғана қалыптаспайтынын есепке алсақ, балаларға қосымша білім беру жүйесі мектеп оқушысының айқын дамуын қамтамасыз ету мақсатына жету мүмкін болады.

Қосымша білім беру білім алушылардың құзырлылықтарын дамытудың негізгі құралы

Білім саласындағы құзырлылыққа жол – бұл уақыт талабына жауап ретіндегі іс-әрекет. Ең бастысы, тұлғаның, азаматтық қоғамдағы еркін тұлғаның, сонымен қатар, нарықтық экономикадағы тұлғалық әлемінің қалыптасуы.

Құзыреттілік білім беру үдерісінде адамның өзін-өзі жетілдіруінің мақсатты дайындығының басты шарты және негізгі

құралы рөлін атқарады. Адам өзін-өзі жетілдіру әрекетінде ғана, қоғамдағы қалыптасқан экономикалық жағдайда, дамып жатқан нарық еңбегі алдына қойған жоғарғы жетістіктерге жете алады. Құзырлық үйлесім негізінде құрылған білім беру үдерісі адамды өмірдің анықталмаған жағдайына дайындайды.

Қосымша білім беру жүйесі үшін британ психологы Дж.Равеннің құзырлық түсінігі ретінде төрт маңызды салдар қажеттілігін қалыптастыратын мазмұнды негіздеме болып табылатын қызығушылық тудырады:

- біріншіден, әр баланың мүмкіндігіне деген көзқарасты қайта қарастыра келе, бала бүкіл білім әлемінде таңдау жасай алатын құзыретті бола алуы мүмкін; педагог әр баланы жетістікке жеткізетін арнайы саланың ерекшеліктерінің жиынтығын көре білуге үйренуі қажет;

- екіншіден, білім беру мақсаттарын қайта ресімдеу; бірінші кезекте жеке білім беру көмегімен тұлғаны дамыту міндеті;

- үшіншіден, жеке қызығушылықтары мен дағдыларына байланысты балалардың біліктілігін анықтауға және қалыптастыруға ықпал етуге септігін тигізетін білім мен тәрбие беру әдістемесіне өзгерістер енгізу; алдыңғы қатарлы дидактикалық құрал ретінде жоба әдісін қолдану ұсынылады;

- төртіншіден, тәрбиеленушілер мен білім бағдарламаларын дәстүрлі бағалаудан бас тарту.

«Құзырлық» түсінігі білім мазмұнының қоғам тарапынан болған дүмпуге білім саласының әсері ретінде болды. Білім мен дағды білім саласының нәтижесі ретінде қажет, бірақ қазіргі ақпараттық қоғамда табысты болуы екіталай. Адам үшін энциклопедиялық сауаттылық маңызды болғанымен, жинақталған білім мен дағды икемдері нақты жағдайлар мен мәселелерді шешу үшін қажет. Құзыреттілік ұғымы өмірде болатын жағдайларда өмірлік іс-тәжірибесін, білімін, дағдысын, икемін қолдана отырып, мәселелерді және қарапайым міндеттерді шешу қабілеті. «Қабілет», «бейімділік», «дағды», «қабілетті» немесе «жасай алады» ұғымдары.

Білім алушылар үшін келесі құзырлықтар белгіленді:

- тұлғаның өзіне және басқа адамдармен қарым-қатынас құзіреттілігі (тұлғалық);

- қоғаммен қарым-қатынастағы құзыреттілігі (әлеуметтік);

- табиғатпен қарым-қатынастағы құзыреттілік (шығармашылық-танымдық);

- адам әрекеті саласындағы қарым-қатынас құзыреттілігі (пәндік-әрекеттік).

Білім траекториясын жетілдіру

Қосымша білім берудің жаңа бағыттарының бірі білім траекториясын жетілдіру болып табылады.

2011-2020 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасының негізгі міндеті қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайларда тез өзгеріске еніп, талаптарға сай болатын жаңа сапаға жетуден құралады. Бұл талаптар тәрбиеленушінің ақпараттық қоғам жағдайында өзін жүзеге асыра алатын білім мен дағдыны немесе негізгі құзырлықтарын анықтауға негізделеді. Балалар шығармашылық үйі педагогикалық кеңестің шешімімен 2013-2014 оқу жылына арналған оқу үдерісін жетілдіру бағдарламасын бекітті.

2013-2020 жылдарға арналған білім үдерісін жетілдіру бағдарламасы

- **2013-2014 о.ж.**
- **2014-2015 о.ж.**
- Жаңашыл білім бағдарламаларын әзірлеу

- **2015-2017 о.ж.**
- Эксперименттік бағдарламаларды енгізу

- **2017-2020 о.ж.**
- Жаңашыл білім бағдарламаларын енгізу

Жаңашыл білім бағдарламалары 21-ғасырдың саналы, азаматтық жауапкершілігі мол көшбасшы тұлғаларын тәрбиелеуге ықпал етуі тиіс.

Балалар шығармашылық үйінің білім бағдарламасын іске асыру шығармашылыққа негізделген қазақстандық қоғамның негізгі құндылықтарын нығайту құралының бірі болып табылады.

Зеренді балалар шығармашылық үйінде білім бағдарламасын әзірлеу барысында шығармашылықты жетілдіру үдерісінде менеджмент жүйесінің сапалы үдерісін қолдану моделіне негізделген сызба ұсынуға болады.

Модель әлеуметтік ортадағы қажеттілік пен қанағаттануды есепке ала отырып, білім бағдарламаларын әзірлеу үдерісін көрнекі түрде көрсетеді. Жоспарлау, ұйымдастыру, талдау, мониторинг және т.б. қызметті мекеменің оқу-әдістемелік кеңесі жүзеге асырады. Оқу-әдістемелік кеңес білім беру үдерісін ұйымдастыру барысында білім бағдарламаларының тұрақты даму мониторингін қадағалайды. Жыл сайын қалыптасатын құзырлылықты есепке ала отырып, білім бағдарламасының ұдайы жетілуі жоспарланады.

Білім мазмұнының бағытына қарай эксперимент ретінде енгізілетін білім бағдарламалары анықталды. Аталған жұмысты ұйымдастыруды еуропалық модель бойынша білім бағдарламаларының қалыптасқан жүйесін қолданудың шартты сызбасы түрінде сипаттауға болады. Жаңашыл білім бағдарламаларын қалыптастыру барысында оқу үдерісін ұйымдастыру:

- Білім бағдарламаларын қамтамасыз ету ресурстарын талдау (кадрлар, ақпараттық, материалдық және т.б.).
- Әлеуметтік әріптестермен жұмыс ұйымдастыру.
- Құзырлықтар бойынша бағдарламалардың модульдерін құру.
- Білім бағдарламаларын қалыптастыру.
- Білім бағдарламаларын презентациялау. Балалардың жеке білім бағдары (мүмкіндігі шектеулі балалар үшін міндетті).
- Балалар мекемесінің оқу жылына арналған оқу жұмысының жоспарын құру.
- Балалар мекемесінің оқу жылына арналған академиялық күнтізбе жұмысын құру.
- Білім бағдарламаларын әзірлеу үдерісіндегі тұрақты даму мониторингін жасау.

Ақпараттық қоғамда құндылықтық бағдар жүйесін өзгеріске әкелетін мәдени және әлеуметтік-экономикалық шарттар өзгереді. Адамның ең жоғарғы құндылығына бағытталған білім саласының идеологиясы өзгереді. Осыған байланысты білім мен тәрбие беруде субъективті бейімдеушілікті іске асыру қажет. Осының аясында бала мектепшілік және мектептен бос уақыттағы өмір барысын өзі таңдау құқығына ие болады. Баланың құзырлығын қалыптастыру және дамыту міндеттері Зеренді балалар шығармашылық үйінің оқу үдерісін ұйымдастырудың негізі болып табылады. Бұл өмірдің барлық саласында баланың әлеуметтік белсенділігін мақсатты дамытуға мүмкіндік береді.

Білім бағдарламаларын қамтамасыз ету

Ресурстарды талдау. Әлеуметтік әріптестікті дамыту

Қосымша білім беру адамға тек жалпы білім алу жолын кеңейтіп қоймай, өз өмірінің мәнін іздеуге мүмкіндік береді. Оқу үдерісін жетілдіру аясында оқу бағдарламаларын қамтамасыз ету ресурстарын талдау жүргізіледі (кадрлар, ақпараттық, материалдық және т.б.): сауалнама, сұхбат және т.б.

Қосымша білім беру педагогтері білім бағдарламаларын әзірлеуге, олардың құзырлықтарын анықтауға білім алушыларды, ата-аналарды, әлеуметтік әріптестерді толық тартады. Үкімет Стратегиясы білім саласын жаңартуда жаңарған «негізгі құзырлықтардың» енуін болжайды.

Құзырлықтар тек мектептегі оқу үдерісінде ғана емес, сондай-ақ отбасының, достардың, қосымша білімнің және т.б. ықпалынан қалыптасады. Жаңартылған білім бағдарламаларының негізіне құзырлықтар жататынын атап өту қажет. Ұйымдастыру-басқаруда құзырлықты қалыптастыру мен дамытуды анықтау және талдауды ұйымдастыру қажет.

Бағдарлама модульдерін бала құзырлықтарын дамыту мақсатында әзірлеу

Сабактан тыс жұмыс балалар мен жастардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға, баланың тұлғалық ерекшелігіне және оның шығармашылық белсенділігін дамытуға бағытталған. Онда тұлғаның өзін өзі жүзеге асыру орны, әлеуметтік шығармашылық-танымдық және пәндік әрекет құзырлығы анықталады. Белгілі бір құзыреттілікті немесе құзыреттілік тобының мазмұнын қалыптастыру үшін тақырыптар модульдерге бөлінеді. Әр модуль білім бағдарламаларының салыстырмалы дербес (логикалық аяқталған) бөлігі болып табылады.

Білім бағдарламаларының жаңарған құрылымы

Білім бағдарламаларының жаңарған құрылымының қатарына:

- білім бағдарламасының мазмұны;

- білім бағдарламасының төлқұжаты;
- білім бағдарламасының картасы;
- ғылыми-зерттеу жұмысы.

Білім бағдарламасының мазмұны.

Білім бағдарламасының мазмұнында бағдарламаның негіздемесін, бағытын, жаңалығын, өзектілігін, педагогикалық мақсатын, аталған қосымша білім беру бағдарламасының қолданыстағы бағдарламадан ерекшеліктері; бағдарламаның мақсаты мен міндеттерін көрсету қажет.

Білім бағдарламасының төлқұжаты

Бағдарлама атауы	
Бағдарламаны әзірлеу негізі	
Бағдарлама әзірлемелері	
Қызмет нарығы өкілдерінің бағдарламаларын әзірлеуге қатысу	
Кеңесші	
Бағдарлама мақсаты	
Бағдарлама міндеттері	
Бағдарламаны жүзеге асыру барысындағы, балалар жасы	
Бағдарламаны жүзеге асыру кезеңдерінің мерзімдері	
Негізгі біліктілікпен, болжанған нәтижелер	

Қалыпта сатын құзырлықтар	Модуль тақырыбы	Өткізілетін сабақ тақырыбы	Тақырыптың қысқаша мазмұны	Сағат саны	Өткізу түрі	Әдіс темелік камтамасыз ету	Материалдар мен құралдар	Нәтижені тексеру тәсілдері

Білім бағдарламасының картасы

Білім бағдарламасының картасы модульде белгіленген құзырлықтарды немесе олардың топтарын көрсетуі керек. Модульдер тақырыптарда құрылады. Тақырыптардың қысқаша мазмұны ашылады (теория және практика). Картаға сабақ түрлері, құрылатын құзырлықтар, модуль тақырыптары, өткізілетін сабақ тақырыбы, қысқаша мазмұны, сағат саны, өткізу түрі, әдістемелік жабдықталуы, материалдар мен құралдар, нәтижені тексеру тәсілдері, ерекше санаттағы балалармен жұмыс (дарынды, мүгедектер), іс-әрекеттің болжамды мазмұны, білім мен тәрбие беру үдерісін ұйымдастырудағы әдістер мен тәсілдер, дидактикалық материал, жабдықталуы, сабақ барысын техникалық жабдықтау, сонымен қатар болжанатын

нәтижелерді анықтау, оларды оқу жылы сайын тексеру тәсілдері (ойын, әңгімелесу, жорық, экскурсия, көрме, байқау, конференция және т.б.).

Ғылыми-зерттеу және жобалық-практикалық жұмыс

Қосымша білім беру жүйесі тәрбиеленушілердің ғылыми-зерттеу қабілеттерін дамытуы қажет. Құзырлық қатынасты іске асыру барысында баланы тұлға ретінде жан-жақты дамытатын қосымша құзырлықты қалыптастыру мүмкіндігі ашылады. Қосымша білім беру бағдарламаларының халықаралық тәжірибесін жинақтау және жүйелеу қажет.

Зеренді балалар шығармашылық үйі қосымша білім беретін жүйенің оқыту үдерісін ұйымдастырудың отандық және халықаралық тәжірибесін зерттеу жолында.

Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығымен (РҚБОӘО) бірлесіп жұмыс жасайды. 2014 жылғы сәуірде РҚБОӘО бірлесіп, Ақмола облысының Бурабай курорттық аймағында жазғы демалысты ұйымдастырушылар үшін курс ұйымдастырылды. Зеренді балалар шығармашылық үйінің қосымша білім беру педагогтері практикалық сабақтарда тыңдаушылармен білім бағдарламаларын іске асыру тәжірибелерімен бөлісті, «Тәлімгер – бұл мамандық емес, бұл – жүрек қалауы» тақырыбына іскер ойындар ұйымдастырды, шеберлік сыныптар өткізді.

Білім бағдарламалары

Қолданбалы өнер білім бағдарламасының тәрбиеленушілер тізімі үнемі жаңарып отыратын тізбеге жүйеленген. Айтулы іс-шаралар қорытындысы бойынша қосымша білім беру педагогтері тәрбиеленушілермен бейне және слайд фильмдерін құрастырады және көрсетеді.

Қосымша білім балаға өзінің жеке білім жолын таңдауға шынайы мүмкіндік береді. Қосымша білім беруді ұйымдастырудың мазмұны мен әдістемесінің ерекшелігіне қарамастан, білім беру үдерісінің барлық талаптары сақталады: оның мазмұнын, педагогтің балалармен қарым-қатынасын, білім беру нәтижесін, бала тәрбиесі мен дамуын анықтайтын өз мақсат, міндеттері бар.

Жеке жұмыс жасау үшін үнемі күрделенетін тапсырмалар мен қосымша білім бағыты әзірленеді (2 және 3 жылдық, құрамы 1-5 адам). Мүмкіндігі шектеулі балалар үшін әрқайсысына жеке бағыт құру қажет.

Білім бағдарламаларын іске асыру үдерісіне тұрақты мониторинг жүргізу

Білім бағдарламаларын тиімді іске асыру үдерісіне тұрақты мониторинг жыл сайын жасалып отырады.

Балалар шығармашылық үйі тұрақты мониторинг жүргізу бағдарламасы бойынша «Жұлдыз» Республикалық балалар қоғамдық ұйымдарының одағымен тығыз қарым-қатынас жасайды. Оқыту үдерісін жемісті іске асыру үшін келесідей кезеңдер маңызды болып табылады: қаржыландыру, мекеменің инфрақұрылымы, педагог кадрлары; әлеуметтік әріптестермен серіктестік; жаңашыл білім беру технологиялары.

Ақмола облысында көбінесе Зеренді ауданында бірнеше бағыттағы қосымша білім беру бағдарламасын жүзеге асыру үшін мекемелер жұмыспен қамтылады. Соңғы жылдар ағымында білім бағдарламаларының түрлері артты; қосымша біліммен қамтылған балалар пайызы артты; денсаулығына байланысты мүмкіндігі шектеулі балаларға қосымша білім беру мүмкіндігі мен сапасы артты. Бірақ білім беру бағдарламасын әзірлеу технологиясы жүйелілікті талап етеді. Бүгінгі таңда белсенді, ұйымшыл, ойшыл, икемді жас өрендерді тәрбиелеу қажеттілігі туындап отыр. Сондықтан да білім философиясына өзгерістер, педагогикалық теория мен практикаға жаңалықтар енгізу аса қажет.

13.3. Қарағанды қаласы №2 өнер мектебіндегі педагогтердің кәсіби құзыреттіліктерін арттырудың түрлері мен белсенді тәсілдері

*Қарағанды қаласы №2 өнер мектебінің директоры
М.К.Мажитов*

Дарынды жасау мүмкін емес,
бірақ олардың белсенділігін
арттыру
және өсуіне орта жасау керек.
Г. Г. Нейгауз

Қазақстан Республикасының ұлттық білім беру жүйесін жаңарту ең алдымен педагогикалық кадрлардың әлеуметтік дамуын ескереді. Балалар өнер мектептерінің оқу-тәрбие процесі сапасын қамтамасыз ететін негізгі міндеті - балаларды өнер тәртібіне дағдыландыру және олардың шығармашылық қабілеттіліктерін дамыту, кәсіпке бейімдеу. Оқушылар мен ата-аналар үшін қосымша білім берудің жоғары сапасы, оның қол жетімділігі, ашықтығы, жағымдылығы жеке тұлғаның

эстетикалық тәрбиесі, рухани-адамгершілік және көркем қалыптасуына шығармашылықтарын дамытатын жайлы ортаны жасап қамтамасыз ету керек.

Өнер мектебінің білім бағдарламалары жастарды сауатты қалыптастыруға, өнерге қызықтыруға, сонымен бірге дарынды балаларды айқындауға және тиісті жоғары оқу орындарында білімін жалғастыруға мүмкіндік беруіне дайындық жасайды.

Демек, жаңа жағдайдағы педагогтердің кәсіби әдістемелік дәрежесінен ғана емес, инновациялық технологияларды меңгеріп, қабілетті балаларды оқыту үшін сабақ беру әдістемесін дамытуға мүмкіндік ашады. Оқыту әдістерін даралау мәселесі өнер мектебінің педагогтерінен психология, анатомия және физиология, эстетика саласында іргелі өнер-білімді талап етеді. Оның табысты болуы қазіргі ғылымның жетістігіне арқа сүйеп дамыған педагогикалық ойсыз мүмкін емес.

Әр педагогтың алдында тұратын ең маңызды міндет - тәрбие мен оқытудың жолдарын іздестіру ең нәтижелі болып көрінеді.

Қабілеттерге дұрыс диагностика жасау, оқушының мүмкіндіктері мен күштерін бағалау оған әр түрлі әдістердің әсері - мұның барлығы әдістемелік қызметтің логикасын анықтайды [1].

«Әдістемелік жұмыс - алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибесінің жетістігіне негізделген және нақты талдаудың білім процесінің өзара байланысты жүйе өлшемдердің біртұтастығы және әр педагогтің кәсіби шеберлігі өздігінен дамуына бағытталған» деп А.М. Моисеевтің айтуы бойынша нәтижеге бағытталған әдістемелік жұмыс ерекше рөл атқарады [2]. Алайда, өнер мектептерінде әдістемелік жұмысқа көп назар аударылмайды. Көбінесе, осы қызмет бағыты формализм мен жүйесіздіктен зардап шегеді, мәселе мен тақырыпты тиісті дәлелдеусіз жүйесіз таңдайды, ұйымдастыру нысандары да біркелкіліктен азап шегеді, әр педагогтің нақты кәсіби қиыншылықтары ескерілмейді.

Сонымен бірге, әдістемелік жұмыстың қазіргі жүйесі нәтижеге бағытталған, яғни, педагогтердің кәсіби құзыреттілігі үздіксіз оқыту мен даму сапасы нәтиже ретінде өзгереді.

Қарағанды қаласының №2 өнер мектебіндегі әдістемелік жұмыс әр педагогтің өзінің білім алу деңгейінде жалпы мектепшілік жұмыспен қоса жүзеге асады (1 кесте).

Бұл ретте «бүкіл салмақты» бөлімдерге бөліп, инновациялық іздестіру атмосферасын жасауға мән беріледі, балаларды нақты өнер түрлеріне оқытудың әдістемесін жетілдіреді. Жалпы мектепшілік әдістемелік шараларда шығармашылық белсенді қарым-қатынас қамтамасыз етіледі және педагогикалық тәжірибемен бөліседі,

инновациялық қызметтің жобаларын кезеңді өткізудің нәтижелері ұжымдық түрде талқыланады.

1-кесте

Әдістеме жүйесінің деңгейлік үлгісі

1 деңгей	<ul style="list-style-type: none"> • Өнер мектебінің әдістемелік кеңесі - мекемедегі ғылыми-әдістемелік жұмысты орындайтын, үйлестіріп, біріктіретін алқалық орган. Қосымша білім берудің ресурстық орталығы (оқу технологиялары, педагогтерді оқытудың екі жақты жүйесі) инновациялық процестерді үйлестіру, педагогтердің аналитикалық мәдениетін дамыту, тиімді жоспарлау, жас мамандарға шығармашылық өсу үшін жағдай жасау туралы сұрақтар қарастырылды. • Тәрбие тәсілдерінің бірыңғай жүйесін әзірлеу мақсатында методологиялық семинарлар, оқыту қызметі, мәдениет және өнер қызметкерлер шақырылуымен инновациялық қызметті ұйымдастыру. • Жас мамандар мектебі (педагогикалық және психологиялық мәселелер қарастырылады).
2 деңгей	<ul style="list-style-type: none"> • Бөлімдердегі әдістемелік жұмыстар - (семинарлар, тренингтер, шеберлік сыныптар, ашық сабақтар) педагогтердің шығармашылық бірлестіктері. • Жеке әдістемелік жұмыс педагогтердің үздіксіз өзіндік білім алу және кәсіби мәдениетті өсу жоспарларына сәйкес кәсіби өзін дамуына сәйкес ұсынылады.

Әдістемелік қызмет жұмысын жоспарлау мәселеге бағдарланған білім беру процесі және әр педагогтың кәсіби қиыншылықтарының диагностикасы негізінде жүзеге асады. Жылына бір рет мақсаты мен міндеті тұжырымдалады.

Мысалы:

1. Жаңа білім беру бағдарламаларына сәйкес жалпы мектепшілік деңгейде оқу-тәрбие процесінде балалардың дара ерекшеліктерін есепке ала отырып, кәсіби қиындықтар анықталады, демек, әдістемелік жұмыстың мақсаты - түрлі өнер игеру үшін жаңа мемлекеттік бағдарламаны педагогикалық процеске енгізу арқылы әр баланың қызығушылықтарын, талаптық-уәждемелік және сезімтал көңіл саласының ерекшеліктерін есепке ала отырып, білім сапасын арттырады.

2. Хореография бөлімінің оқу-тәрбие процесін талдау барысында балаларға классикалық би үйрету және ата-аналармен тұлғааралық қарым-қатынас мәселелері анықталды, сондықтан әдістемелік жұмыс мақсаты: хореография өнерін классикалық бидің әдістемесін жетілдіру арқылы үйрету, педагогтердің кәсіби коммуникативті құзырлығын (оқушылармен, ата-аналармен, қызметкерлермен жеке тұлға арасындағы қарым-қатынас) арттырудың тұжырымдалған сапасын қамтамасыз етеді. Жылдық әдістемелік міндеттерді орындау нәтижесі педагогтердің уәждемесін өсіруге, тиімді кәсіби қызметті қамтамасыз ететін білім беру процесінің сапасы болып көрінеді (жаттығу деңгейі жеткілікті, байқау шараларына табысты қатысу).

Әдістемелік жұмысты жүзеге асыру үшін оңтайлы және тиімді әдістер мен нысандар, күрделі және алуан түрлі мақсаттар таңдалады. Педагогикалық тәжірибеде ұйымдастырудың 2 жолы айқындалған: сынақ ісі (тәлімгерлік кеңес, өздігінен білім алу, шығармашылық есеп, портфолио) және ұжымдық (семинар, шеберлік сынып, рөлдік ойын, панорамалық сабақ, психолог пен әлеуметтік қызметкердің баяндамалары, пікірталас) [3].

Ашықтық ұстанымы Астана қаласындағы Қазақ ұлттық өнер Университеті және Қарағанды қаласындағы Тәттімбет атындағы өнер колледжімен «Екі жақты білім» атты инновациялық жоба жүргізу арқылы шығармашылық өзара іс-әрекетте жүреді. Әріптестік ұстанымы Қарағанды қаласындағы қосымша білім беру ұйымдарының педагогтерімен өзара іс-әрекетте хореография, театр, эстрада-цирк өнерінің қалалық әдістемелік бірлестік жетекшілігімен жүзеге асырылады.

Әдістемелік жұмыстың қазіргі субъективтік ұстанымы негізінде біз өздігінен білім алуды кең қолданамыз - өйткені өз білімін, мамандығын, кәсібилігін және тұлғалық тәжірибесін білім арқылы жетілдірудің ең тиімді нысаны болып табылады. Әр педагог өзіне өзекті тақырып таңдап, жыл бойы тақырыпты зерттеу бағдарын айқындайды, жинақтап қорытылған нәтижелермен ашық сабақтарда, шеберлік сыныптарда онымен шұғылданады және әдістемелік отырыстарда әріптестерді таныстырады.

Жас мамандармен әдістемелік жұмыста үздік, тәжірибелі мамандар шақырып, дәрісхана, тренингтер, шеберлік сыныптар жүргізуге болады.

Бөлімдерде тәлімгер мектебі кең қолданылады: тәлімгер, жас педагог тәжірибелі педагогтің сабақтарына қатысу ғана емес,

кеңестердің тақырыбын ойластырып, сабақ беру әдістемесі, педагогика, психологиядан ынталандыратын мәселелер бойынша ашық сабақтар жыл ағымында көрсетуге міндетті.

Тәлімгер мектебінің жұмысын ұйымдастыруда мұндай тәсіл жас маманның жоғары кәсіби мүмкіндігін туғызады және әдістемелік құзыреттілігін арттырады.

Зерттеу және үздік педагогикалық тәжірибені тарату нысандарының бірі педагогтердің ашық сабақтарын талдау және жаңа оқыту әдістерді қолдануы. Сабаққа қатысу барысында талданатын мәселелер: сабақ барысында оқушыларға мақсат қою тәсілдері, нұсқау беру тәсілдері, оқыту процесін жеке тұлғаға бағыттау, бақылау белсенділігі, әдістемелік тәсілдерді тиімді оқыту, техника және педагогикалық әдеп, оқу жетістіктерін бағалау және балаларды ұйымдары мен басқару стилі.

Педагог аттестаттауға дайындық шеңберінде материалдар мен портфолио дайындап, келесі белгілер арқылы кәсіби қызметтегі жетістіктері, шығармашылық нәтижесі көрініп тұрады:

- жоғары нәтижелілік;
- тұрақты нәтиже, үздік тәжірибені қолданудағы орнықтылық және мерзімділігі;
- тепе-теңдік және кешенді нәтижелер;
- Күш-жігер мен құралдардың тиімді жұмсалуды;
- нақты мүмкіндіктерге сәйкестігі [4].

Ұжымдық әдістемелік шаралар шеңберінде теориялық семинарлар шақырылып, мамандарды (хореографтар мен психологтар) алдыңғы қатарлы педагогикалық тәжірибенің жетістіктерімен таныстырады. Шеберлік сынып үлкен дайындықты талап етеді, өйткені педагог өз еңбегінің нәтижесін, оқытудың инновациялық әдістемелерін әріптестеріне көрсетеді.

Мақсатты оқу бағдарламалары мен құралдары, жеке қатысқан ашық сабақтар, қазіргі жаңа әдістемелер, технологиялар, психология-педагогика ғылымдарының жетістіктерін талқылаудың, пікірталас, қызметті ұйымдастырудың тиімді нысандары және жәрдемақылар. [5] Ата-ана жиналыстарына дайындаған концерттер, балалар мерекелерінің қойылымдарын әзірлегенде пайдаланады.

13.4. «Кұрақ пластикасы. Нұсқаулық». **Ақтөбе қаласы. Қалалық көркемөнер лицейі**

Балаларға қосымша білім беру ұйымдары (орталықтар, Балалар шығармашылық үйлері, сарайлары, клубтар, студиялар, жас техниктер мен натуралистер станциялары, мектептер, балалар оқу-сауықтыру лагерьлері, балаларға қосымша білім беру орталықтары, дәстүрлі мәдениет, қолөнер және т.б.) – білім беретін мекемелердің түрі, оның мақсаттылығы – тұлғаның шығармашылығын және танымдылығына мотивацияны дамыту, тұлғаның, қоғамның, мемлекеттің қызығушылығы бойынша қосымша оқу бағдарламаларын жүзеге асыру.

Балаларға қосымша білім беру ұйымдарының негізгі міндеттері – тұлғалық дамуға, денсаулықты нығайтуға және кәсіби тұрғыдан өзін-өзі анықтауға, балалардың шығармашылық еңбегіне қажетті жағдайды қамтамасыз ету. Балаларға арналған ұйымдарда негізгі шығармашылық білім алуға, өзін-өзі анықтауға (оның ішінде кәсібилікке дейінгі) және қоғамда әлеуметтенуге мүмкіндік қамтамасыз етіледі. Мұндай ұйымдар, негізінен, өз міндеттеріне білім беру жүйесіндегі тәрбиелеу функциясын алды.

Жоғарыда айтылған оқыту жүйесі баланың және оның отбасы, қоғамның сұраныстарына бағытталған, онда қатаң мемлекеттік білім беру стандарты жоқ. Қосымша білім беруде баланың субъективті ұстанымы нақты көрсетілген, онда педагогті, шығармашылық түрін немесе әлеуметтік қызмет түрін, ұжымды, сабақтың күн тәртібін таңдау құқығы бар. Қосымша білім беру ұйымдарындағы тәрбиеленушінің жеке, шығармашылық дамуы жеке жетістіктері, шығармашылық нәтижесін бағалауда қарама-қайшылық келтірмейді. Оқу қызметінің мотивациялық компоненті баланы басқамен салыстыруды, оның даму деңгейін жасерекшелік нормативтері және мемлекеттік білім беру стандартына қатынасын бұзбайды.

Олай болса, балаларға қосымша білім беру ұйымдарында (тәрбиелеу) оқыту үдерісі балаға, оның жасерекшелік және тұлғалық ерекшелігіне, оның әлеуметтік тапсырысы мен субмәдениетіне бағытталғаны анық.

Қосымша білім беру ұйымдарындағы оқыту үдерісінің жетістігі оның адамгершілік әмбебаптығының шығармашылық дамуындағы баланың қажеттілік қатынасына тәуелді. Бұл жетістікті тек шығармашыл әмбебап педагог қамтамасыз ете алады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

Список литературы

1. И.Ф.Демидова «Педагогическая психология», М.: Академический проект, Трикста, 2006 – 224 с.
2. Л.Р.Болотина «Дошкольная педагогика»: Учебное пособие ГРИФ 2005 – 224 с.
3. Р.С.Немов «Психология», ВЛАДОС, 2005 – 606 с.
4. А.В.Занина «Основы педагогического мастерства»: Ростов-на-Дону, Феникс, 2003 – 288 с.
5. Буйлова Л.Н., Кочнева С.В. Организация методической службы учреждений дополнительного образования.- М., ВЛАДОС,2001.
6. Евладова Е.Б., Логинова Л.Г., Организация дополнительного образования детей: Практикум: Учебное пособие для студентов учреждений сред. проф. образования.-М.: ВЛАДОС, 2003.
7. Материалы к.п.н. профессора Н.Е. Щурковой при проведении курсов повышения квалификации по организации воспитательной работы для педагогов г. Урая ХМАО-Югра ,2006.
8. Загвязинский В.И., Зайцев М.П., Кудашов Г.Н. и др. Основы социальной педагогики: Уч. Пос. для студ. Пед. вузов и колледжей/Под. Ред. П.И.Пидкасистого/ - М: Педагогическое общество России, 2002 - 160 с.
9. Коджаспирова Г.И., Коджаспиров А.Ю. педагогический словарь: для студ. Высш и сред. Пед.учеб. завед. - М.: изд. Центр «Академия», 2000-176с.
10. Мардахаев Л.В. Социальная педагогика: курс лекций /Под ред. В.И. Белеева/- М.: изд-во МГСУ, 2002 - 256с.
11. Профессиограмма учителя иностранного языка (рекомендации) / отв.ред.С.Ф.Шатилов, К.И.Соломатов, Е.С.Рабуновский.-Л.:ЛГПИ,1985
12. Руднева Т.И. Основы педагогического профессионализма, Самара:СИУ,1996
13. Словарь лингвистических терминов./Сост. О.С.Ахманова.- М.: Советская энциклопедия, 1969
14. Теоретические основы подготовки учителей иностранного языка средней школы/ отв.редактор Пицкова Л.П.,М.:МОПИ, 1989
15. Воробьева И.Е. Содержание и структура понятия «лингвострановедческая компетенция учителя иностранного языка»
16. Непокрытых Н.И. Профессиографический метод как способ вхождения в педагогическую деятельность

Литература к приложению

17. Энциклопедия искусства: Терминологический словарь. – Алматы: Арт- Евразия, 2010.
 18. Гусакова М. А.Аппликация. Учеб. пособие для учащихся пед. училищ по специальности 2002. М., «Просвещение», 1977.
 19. Щебалкин И. К. и др. Аппликационные работы в начальных классах: Кн. Для учителя / И. К. Щебалкин, В.И. Романина, И. И. Кагакова.- 2-е изд ., испр. И доп. – М.: Просвещение, 1990.
 20. Голубинцева Е. Подарки из кожи: Украшения и аксессуары. – М.: Изд – во «ЭКСМО»; СПб.: Валери СПД, 2004.
 21. Беда Г. В. Основы изобразительной грамоты: Рисунок, живопись, композиция. Просвещение, 1981.
- Литература к статье школы искусств №2 Клуб ЮНЕСКО г.Караганды
22. Ильенко Л.П. Новые модели методической службы в общеобразовательных учреждениях.- Москва, 2001.
 23. Зевина А.Н., Моисеев А.М. Методическая работа в учреждениях образования: организация и управление. - Москва, 2000.
 24. Никишина И.В. Технология управления методической работой. – Волгоград. 2003.
 25. Зверева В.И. Самоаттестация школы. – Москва, 2000.
 26. Лизинский В.М. Диагностико – аналитические процедуры и активно – игровые формы в управлении школой. – Москва, 1998.
 27. Скакун В.А. Основы педагогического мастерства.- Москва, 2008.

СОДЕРЖАНИЕ

1.	Введение	84
2.	Реализация системного подхода в работе педагога дополнительного образования детей.	85
3.	Методическая работа	91
4.	Положение о методическом совете организации дополнительного образования детей	93
5.	Положение о педагогическом совете организации дополнительного образования детей	95
6.	Методическая работа в организациях дополнительного образования как фактор повышения педагогической культуры	98
7.	Задачи методической службы	101
8.	Функции методической службы	103
9.	Планирование работы методической службы	106
10.	Рабочая учебно-методическая документация.	113
11.	Условия развития профессиональной компетентности педагога дополнительного образования.	115
12.	Профессионально значимые качества личности педагога и пути их совершенствования	127
13.	Инновационная деятельность педагога дополнительного образования детей	138
14.	Приложение.	150
	14.1. Организация деятельности методической службы КГКП «Областного детского биологического центра» города Семей.	
	14.2. Формирование инновационных образовательных программ в Зерендинском доме детского творчества, Акмолинской области.	153
	14.3. Активные методы и формы повышения профессиональной компетентности в школе искусств №2 Клуб ЮНЕСКО г. Караганды.	161
	14.4. Мастер-класс «Лоскутная пластика. Инкрустация». Городской художественный лицей г. Актобе.	166
15.	Заключение	176
16.	Список использованной литературы	177

1. Введение

Если ещё недавно дополнительное образование рассматривалось как вспомогательный подраздел общего образования, то сейчас учитывая веление времени и опираясь на международный опыт, становится ясно, что дополнительное образование несет свою определённую функцию в деле воспитания и обучения подрастающего поколения. Мы стоим у порога совершенно нового подхода к пониманию значимости дополнительного образования детей в Казахстане. Идет переосмысление значения дополнительного образования детей для будущего подрастающего поколения, следовательно для будущего государства.

Наряду с общим дополнительное образование детей предполагает построение образовательного процесса, где основной целью является – создание условий, позволяющих каждому ребенку получить дополнительное образование с учетом индивидуального развития, потребностей и интересов, для самореализации, саморазвития, самосовершенствования, развития творческого потенциала, максимально реализовать себя, самоопределиться предметно, социально, профессионально, личносно.

Основное содержание дополнительного образования детей ориентировано на практическую деятельность. Обучаясь, ребенок действует самостоятельно и в результате поиска, получает знания из взаимодействия с культурными памятниками, объектами труда, с природой. В дополнительном образовании детей создаются ситуации, когда ребенку нужно самому извлекать знания при изучении окружающего мира. Обучение в дополнительном образовании детей — процесс исключительно творческий, потому что побуждает ребёнка находить собственный путь.

Возможность выбора направлений собственного личностного развития подростка характеризует дополнительное образование детей как особый тип, самоценную подсистему образования, способную осуществлять свою деятельность в контексте личностно-ориентированного подхода. Этим объясняется востребованность дополнительного образования детей со стороны его потребителей: обучающихся, родителей, педагогов.

Дополнительное образование детей – это мотивированное образование за рамками основного образования, позволяющее подростку приобрести устойчивую потребность в познании и творчестве.

Как профессиональная деятельность педагога дополнительного образования позволяет на системно-целевой основе ставить и решать многочисленные задачи воспитания и обучения учащихся?

2. Реализация системного подхода в работе педагога дополнительного образования детей

Многочисленные наблюдения показывают, что эффективность профессиональной деятельности педагога дополнительного образования во многом предопределена его умением на системно-целевой основе ставить и решать многочисленные задачи воспитания и обучения учащихся. Системное видение своей профессиональной деятельности, выстраивание её перспектив сегодня является одним из важнейших показателей состоявшегося профессионализма. Действительно, необходимо видеть свою работу, её прошлое и будущее, каждый предпринимаемый шаг в системно-целевом освещении, в контексте реальных возможностей именно этой, а не какой бы то ни было другой организации дополнительного образования; уметь оценить содержание представленного в реализуемой образовательной программе материала в аспекте индивидуально-личностного развития всякого конкретного ребенка, истинных воспитательно-образовательных возможностей данного вида детского творческого объединения, в целом – профиля конкретной организации дополнительного образования детей.

Работающему на современном научно-методическом уровне педагогу дополнительного образования, стремящемуся реализовать системный подход, важно:

- научиться вести системный анализ существующих проблем;
- системно реагировать на изменение социально-педагогических условий;
- оценивать в системном ключе произошедшие перемены в ребенке;
- с точки зрения общей теории педагогических систем проектировать перспективы работы своего творческого объединения и др.

Внесистемное, хаотическое решение разнообразных педагогических проблем, как показывают многочисленные наблюдения и исследования, сегодня непродуктивно, неперспективно и чревато педагогически непредсказуемыми последствиями.

Сегодня стало почти аксиоматичным утверждение о том, что системный подход позволяет педагогу достичь желаемого

воспитательно-образовательного эффекта наиболее разумным путем, т.е. путем, требующим минимума материальных и эмоционально-энергетических затрат при максимуме получаемого педагогического эффекта. Это утверждение совершенно верно, если не ограничиваться только его декларацией, а сделать разным принципом своей каждодневной воспитательно-образовательной работы.

Остановимся теперь на специфике использования системного подхода в самоорганизации своей профессиональной деятельности в учреждении дополнительного образования как руководителя детского творческого объединения.

Известно, что чем более сложный вид человеческой деятельности подвергается разностороннему анализу, тем более системный подход результативен. Профессиональную деятельность педагога дополнительного образования, как мы теперь убедились, можно с полным основанием отнести к особо сложным видам человеческой деятельности, где, кстати говоря, даже государственный образовательный стандарт ещё не создан, а определены лишь самые общие воспитательно-образовательные ориентиры и имеется минимально необходимая нормативно-правовая база.

Что же представляют собой основополагающие признаки системного организованного педагогического объекта? В нашем случае – характеризуемой системы профессиональной деятельности руководителя того или иного детского творческого объединения.

Прежде всего, системность дает о себе знать там, где некоторое множество элементов оказывается определенным образом упорядоченным, образуя в своей совокупности единое целое; причем, свойства этого целого оказываются не сводимыми к отдельным характеристикам составляющих его элементов. В этой связи работу всякого отдельного детского творческого объединения, безусловно, можно представить как особым образом упорядоченный системный объект, где есть великое множество взаимосвязанных элементов, допускающих их последовательное и одновременное рассмотрение.

Системная организация воспитательно-образовательного процесса осуществляется чаще всего вокруг изначально сформулированных целей и задач. Тогда целевой компонент становится основанием выстраиваемой педагогической системы. Конечно, можно выстраивать педагогическую систему и размещая в её основание, например, тот или иной новаторский метод. Система в этом случае останется системой, но системой иного рода, с иными функциями и спектром решаемых задач. Но все же каждодневная практика убеждает в особой значимости именно целевого компонента как исходного

момента и базового основания для выстраивания целенаправленной воспитательно-образовательной деятельности педагога.

Закономерно – чем более тщательно педагогом-практиком проработаны цель и сформулированы задачи, тем очевиднее становятся приемлемые способы их достижения, прорисовываются необходимые формы, средства и методы, тем более рельефные черты приобретают адекватные системному основанию принципы и условия обучения и так далее. Каждый компонент конструируемой педагогической системы (цель, задачи, содержание, организационные формы, методы, средства, условия и результаты) самостоятелен. При детальном их, поэлементном, анализе оказывается, что каждый из них не сводим к системе работы педагога в целом. Это оказывается лишь гранью, характеризующей отдельную сторону целостного профессионального опыта педагога, но гранью важной, составляющей исходную базу для комплексного системно-целевого анализа опыта профессиональной деятельности педагога дополнительного образования.

В работе детского творческого объединения как системно-функционирующего объекта всегда можно выделить план внешнего и внутреннего функционирования. Это тоже существенный признак системности. Естественно предположить, что существует внутрисистемный план жизнедеятельности детского творческого объединения. Его можно определить как деятельность, проводимую на уровне «внутрикружковой» работы, организации деятельности творческого объединения, условно говоря, в себе самом. В то же самое время деятельность детского творческого объединения есть органическая часть внешне функционирующей системы. Ведь детское творческое объединение – самый структурно выявленный элемент общей системы образовательно-воспитательной деятельности конкретного учреждения дополнительного. Это – основная единица функционирования организации дополнительного образования как целостной педагогической системы. Своеобразным переходным звеном системной организации работы организации в этом случае будут такие функционирующие структурные элементы как различные организационно-управленческие подразделения данной организации дополнительного образования.

Системно-организованный педагогический объект характеризуется также признаком иерархичности. По этой причине деятельность всякого отдельного творческого объединения должна рассматриваться как часть другой, еще более сложной системы, включая, например, систему не только внекружковой работы в организации дополнительного образования, но и в целом

педагогической системы деятельности организации дополнительного образования в микрорайоне, районе, селе, городе и др.

Известно, что для сохранения жизнеспособности любой педагогической системы она должна обладать способностью непрерывно изменять свои состояния, самообновляться, сохраняя при этом свою качественную определенность. Этот признак системно организованного педагогического объекта очень важен для педагога дополнительного образования как руководителя детского творческого объединения. Педагогу дополнительного образования важно непрерывно совершенствовать систему работы детского творческого объединения, развивать. Непрерывно самовосстанавливать ее жизнеспособность. За счет чего и как - это уже разговор о возможностях опытно-поисковой, исследовательской и инновационно-творческой деятельности педагога. обстоятельное обсуждение этого вопроса будет осуществлено в следующих разделах пособия. Здесь же в качестве типичного примера укажем, что выход на создание не только авторской программы, но и технологии работы по ней есть уже попытка системного анализа своей работы, а значит и реальный шаг в направлении научно-методического поиска путей развития, совершенствования, качественного обновления сложившейся системы работы педагога с детским творческим объединением. Это возможность увидеть глубинно-аналитические моменты своего опыта, определить его сильные и слабые стороны, системно целостно оценить, а значит, и наметить логику движения на будущее.

Подводя общий итог сказанному, обозначим практически наиболее важные структурные элементы системно организованного педагогического объекта. Таким объектом, может стать деятельность любого детского творческого объединения в составе конкретной организации дополнительного образования. Данная схема, при систематическом пользовании ею, дает возможность самому педагогу увидеть свои наиболее типичные недоработки и наметить оптимальные пути оперативного их устранения, а значит, и систематического совершенствования имеющегося профессионального опыта.

Итак, в ходе систематически выполняемого педагогического анализа качества работы любого детского творческого объединения представляется целесообразным вычленять следующие основные компоненты:

целевой компонент, включающий в себя избранные цели и сформулированные задачи;

этот важный структурный компонент общей системы деятельности детского творческого объединения с наибольшей

полнотой вскрывает уникальность анализируемого педагогического опыта как системы;

в составе этого компонента, в свою очередь, имеет смысл на правах подсистемы выделять как минимум два основных звена: воспитательное и дидактическое;

эти звенья в своей рядоположенной соотнесенности конкретизируют ключевые позиционно-личностные установки, взгляды, убеждения и принципы педагога как субъекта системной организации воспитательно-образовательного процесса;

содержание образования, планируемого для усвоения в ходе обучения;

этот компонент системы деятельности детского творческого объединения (также дифференцируемый на структурные составляющие – содержание обучения и содержание воспитания) обеспечивает, прежде всего, решение поставленных педагогом целей и сформулированных задач;

педагогические принципы (во взаимосвязи принципов обучения и принципов воспитания), опираясь на некоторые, педагог организует усвоение детьми содержания образовательной программы и, в целом, успешное достижение выдвинутых целей и задач;

средства, формы и методы работы, к которым по преимуществу обращается конкретный педагог в своей профессиональной деятельности;

это те обязательные компоненты учебно-воспитательного процесса, которые «обслуживают» целеполагание, отбор содержания, формулировку принципов и при их тесной взаимосоотнесенности между собой дают особо зримое, наглядное, методически осязаемое воплощение системно оформленного опыта профессиональной деятельности педагога дополнительного образования;

результаты обучения и воспитания, понимаемые в данном случае как предельно четко конкретизированное воплощение поставленных целей и задач, допускающее проверку эмпирическими и научно-психологическими методами диагностики.

Сегодня в связи с необходимостью рационально и оперативно решать образовательные проблемы возрастает роль деятельности методической службы, правильная организация которой является важнейшим средством повышения качества работы дополнительного образования детей.

В организациях дополнительного образования детей в настоящее время остро стоят вопросы подготовки и повышения квалификации методистов, программно-методического обеспечения деятельности

педагогов, внедрения новых методик и педагогических технологий в образовательный процесс, оказания методической помощи в аттестации педагогических кадров.

Методическая деятельность определяется как система мер, основанная на достижениях науки и практики, направленная на развитие творческого потенциала педагогов, а в конечном итоге на рост уровня образованности, воспитанности и развитости обучающихся.

Эффективность деятельности организаций дополнительного образования детей находится в прямой зависимости от уровня психолого-педагогической подготовки, профессионализма и творчества педагогов. Большая роль отводится методической службе, деятельность которой направлена на развитие творческого потенциала педагогов, на обеспечение высокого качества учебно-воспитательного процесса, основанного на современной парадигме педагогической деятельности, новом педагогическом мышлении и новых педагогических технологиях.

Эффективность образовательной деятельности организаций дополнительного образования детей в немалой степени зависит от кадрового потенциала методической службы.

В зависимости от выполняемых методической службой функций в организациях дополнительного образования детей - информационной, аналитической, прогностической, проектировочной, обучающей, организационно-координационной - целесообразна дифференциация методистов.

В современных условиях методист должен обладать профессионально значимыми личностными качествами: «открытый интеллект», социальная компетентность, способность к решению практических проблем, вербальные способности.

Кроме профессионально личностных качеств современный методист должен иметь и обширный объем теоретических и прикладных знаний.

Теоретические и прикладные знания, необходимые методисту в его работе, по дисциплинарной принадлежности можно разделить на знания из следующих областей:

общей педагогики, диагностики, теории воспитания, сравнительной педагогики, методологии и методики педагогического исследования, эксперимента;

общей, педагогической, социальной психологии;

социологии, методики социологических исследований;

общей и педагогической инноватики.

Особое внимание уделяется основам профессиональной деятельности методических работников, их ориентации на обеспечение базовых элементов содержания методической работы.

Методическая работа является составным элементом деятельности педагогов дополнительного образования детей, заведующих секторами и лабораториями, специализированными кабинетами, заведующих отделами.

Методическая работа - один из видов не только содержательной, но и управленческой деятельности административно-управленческих работников.

3. Методическая работа

Методическая работа организации дополнительного образования детей - педагогическая деятельность, содержание которой является анализ и обобщение современных форм и методов образовательно-воспитательного воздействия на личность, внедрение передового опыта в практическую деятельность, организация обучения педагогического персонала наиболее эффективным методикам и технологиям работы с детьми. Она основана на конкретном анализе результатов работы организации дополнительного образования детей, собственно учебно-воспитательного процесса, его условий, направлена на достижение оптимальных результатов обучения, воспитания и развития личности.

Методической работе характерна целостность, многоуровневость, множественность специфических функций.

Методическая работа включает подготовку методических разработок, методических рекомендаций, учебно-методических пособий, положений, других видов учебно-методических документов, разработку учебно-методических материалов: тезисов и текстов лекций, бесед, планов и рекомендаций по проведению семинаров, учебных игр, экскурсий, активных форм обучения и т. п.

Кроме этого методическая работа в организации дополнительного образования детей - это систематическая коллективная и индивидуальная деятельность педагогических работников по повышению своей научно-теоретической, методической подготовки и профессионального мастерства.

В ее основе лежит несколько аспектов:

- деятельностный аспект позволяет выделить такие компоненты как мотивы, цель, задачи, содержание, формы, методы, результаты;

- содержательный аспект представлен тремя взаимосвязанными направлениями методической работы:

методической, научно-теоретической и психолого-педагогической подготовки;

· управленческий аспект подразумевает следующие компоненты: педагогический анализ, планирование, организация, контроль и регулирование.

Цель методической работы в организации дополнительного образования детей: создание условий для роста и совершенствования профессионального мастерства педагогических работников.

Задачи методической работы в организации дополнительного образования детей: оказание помощи педагогическим работникам в реализации принципов и методических приемов обучения, в воспитании и развитии детей; развитие мотивации и стимулирование творчества в профессиональной деятельности педагогических работников организации дополнительного образования детей.

Структура методической работы разрабатывается в каждой организации самостоятельно. Обязательными элементами структуры являются: педагогический совет, методический совет, методическое объединение. В структуру могут входить: творческие проблемные группы, временные творческие (научные) коллективы, художественный совет и др.

Организация деятельности методической работы может осуществляться через следующие формы: научно-практические конференции, педагогические творческие отчеты, семинары, школы передового опыта, школы молодого специалиста, опытно-экспериментальные лаборатории и т.д.

Все направления методической работы осуществляются в соответствии с общими принципами:

актуальность - востребованность педагогом информации, ее связь с жизнью, практическая реализация Закона РК «Об образовании», учет заказа общества, учет проблем, близких педагогическому коллективу. Ориентация на социальную значимость и потребность ребенка;

научность - этот принцип нацеливает на соответствие всей системы повышения квалификации педагогов современным научным достижениям в различных областях деятельности;

системность - этот принцип требует подхода к методической работе как целостной системе, оптимальность которой зависит от единства цели, задач, содержания, форм и методов работы с педагогами;

комплексный характер - принцип предусматривает единство и взаимосвязь всех сторон и направлений повышения квалификации

педагога (частная методика, дидактика, теория воспитания, психология, физиология, педагогическая этика и развитие общей культуры);

оперативность, гибкость, мобильность - этот принцип ориентирован на быстрое реагирование к изменившимся условиям, требованиям. Способность к быстрому приему образовательной информации, ее передаче, учитывая индивидуальные особенности педагогов;

творческий характер - способность найти интересные, оригинальные идеи, воплотить их в жизнь. Создание в организации атмосферы творческого труда и взаимодействия;

последовательность, преемственность, непрерывность - методическая работа как часть системы непрерывного образования, охват педагогов различными формами методической работы в течение всего учебного года. Сочетание индивидуального и коллективного труда;

конкретность, направленность - учет индивидуальных потребностей, запросов педагогов. Создание в организации дополнительного образования детей своей системы методической работы. Выделение главного, существенного в образовательной деятельности организации и каждого педагога;

единство теории и практики - принцип предусматривает единство и взаимосвязь психолого-педагогической теории и практической деятельности педагогов.

Одним из основных элементов *деятельности методической службы* является организация работы **методического совета** и участие в работе педагогического совета.

4. Положение о деятельности методического совета организации дополнительного образования детей

4.1. Общие положения

4.1.1. Методический совет является коллегиальным органом педагогических работников организации дополнительного образования детей, созданным с целью оптимизации и координации методической работы, и одним из звеньев структуры управления образовательным процессом организации дополнительного образования детей.

4.1.2. Методический совет является постоянно действующим, его состав избирается и утверждается педагогическим советом организации дополнительного образования детей из числа опытных педагогов и методистов.

4.1.3. Педагогический совет оценивает работу методического совета на основании его отчета по итогам деятельности в учебном году.

4.1.4. Основные задачи деятельности методического совета: научно-методическое обеспечение деятельности и развития организации дополнительного образования детей и его структурных подразделений, направленное на совершенствование образовательного процесса, программ, форм и методов деятельности объединений, мастерства педагогов дополнительного образования детей.

4.1.5. Настоящее положение составлено на основании Устава организации дополнительного образования детей и регламентирует деятельность методического совета.

4.2. Организация деятельности

4.2.1. Деятельность методического совета организует заместитель директора, который контролирует сроки исполнения работы, представляет совет во взаимодействии с администрацией, в органах образования и других организациях дополнительного образования детей.

Методический совет избирает из своего состава секретаря, который ведет делопроизводство методического совета.

4.2.2. За учебный год проводятся не менее 4-х заседаний методического совета. Заседания методического совета оформляются в виде протоколов. В конце учебного года заместитель директора анализирует работу методического совета и принимает на хранение (в течение 3-х лет) план работы, протокол заседаний и отчет о проделанной работе.

4.2.3. Члены методического совета имеют право:

- отстаивать свое мнение и оформить его особым протоколом в необходимых случаях;

- по предварительной договоренности с педагогами организации дополнительного образования детей проводить анкетирование, опросы, использовать другие формы аналитической работы с привлечением специалистов;

- создавать временные педагогические лаборатории и научно-исследовательские коллективы.

4.3. Основные функции методического совета

4.3.1. Методический совет разрабатывает единую программу методической деятельности на учебный год, программирует и планирует возможные формы и направления методической деятельности; прогнозирует пути развития методической деятельности.

4.3.2. Методический совет организует коллективную исследовательско-продуктивную деятельность по актуальным

проблемам дополнительного образования детей. Определяет пути развития организации дополнительного образования детей.

4.3.3. Методический совет обобщает и распространяет имеющийся педагогический опыт по программному оснащению, по педагогическим технологиям, педагогическому проектированию и т. д.

4.3.4. Методический совет дает рекомендации по повышению и расширению квалификации педагогов, основанные на анализе работы и уровня педагогической и профессиональной подготовки.

4.3.5. Методический совет анализирует и производит внутреннее рецензирование образовательных программ, разрабатываемых педагогами, и представляет на рассмотрение педагогическому совету, а затем - на утверждение директором; рассматривает и утверждает для издания методические разработки, сценарии и другой материал из опыта работы организации.

4.3.6. Методический совет анализирует, систематизирует и утверждает дидактические и методические разработки педагогов дополнительного образования детей.

4.3.7. Методический совет координирует работу методических объединений и временных творческих групп.

4.3.8. Методический совет может проводить заседания совместно с другими советами.

4.4. Заключительные положения

4.4.1. Решения и рекомендации методического совета в пределах его полномочий служат основанием для приказов и распоряжений администрации.

4.4.2. Выводы и рекомендации методического совета могут оспариваться и изменяться на основании независимого экспертного заключения.

4.4.3. Методический совет постоянно информирует администрацию и педагогический коллектив о ходе и результатах своей деятельности.

4.4.4. В процессе развития структур управления настоящее Положение может изменяться и дополняться.

5. Положение о педагогическом совете организации дополнительного образования детей

5.1. Задачи и содержание деятельности педагогического совета

5.1.1. Педагогический совет является постоянно действующим руководящим органом в организации дополнительного образования

детей и создается для рассмотрения вопросов учебно-воспитательного процесса.

Педагогический совет создается во всех организациях дополнительного образования детей при наличии более трех педагогов.

5.1.2. Педагогический совет решает задачи:

- реализация государственной и региональной политики по вопросам образования (в частности, дополнительного);
- направление деятельности педагогического коллектива на совершенствование образовательной деятельности;
- внедрение в практику достижений педагогической науки и передового педагогического опыта;
- решение вопросов реализации образовательных направлений и видов деятельности, соответствующих уставу данной организации.

5.1.3. Педагогический совет обсуждает и утверждает планы образовательной деятельности; заслушивает информацию и отчеты педагогических работников организации дополнительного образования, доклады представителей организаций, взаимодействующих с данной организацией по вопросам образования и воспитания подрастающего поколения, в том числе сообщения о проверке соблюдения санитарно-гигиенического режима организации, об охране здоровья обучающихся и другие вопросы образовательной деятельности.

5.1.4. Функции педагогического совета:

- определение стратегии образовательной деятельности;
- выбор типовых и анализ авторских, модифицированных, адаптированных и др. программ, обсуждение и рекомендация их к утверждению директором;
- выбор форм, методов, методик и технологий, реализуемых в образовательном процессе;
- организация работы по повышению квалификации категорий педагогических работников, развитие их инициативы, распространение педагогического опыта;
- организация проведения опытно-экспериментальной работы;
- определение направления методического взаимодействия с другими организациями;
- утверждение режима работы организации дополнительного образования детей, продолжительности учебной недели, возраста, набора обучающихся, форм оценки образовательной деятельности;
- Педагогический совет

- подготовка рекомендаций педагогических категорий работников на курсы повышения квалификации и стажировки, а также представления работников к различным видам поощрения;
- организации дополнительного образования детей;
- рассмотрение и рекомендация администрации спектра дополнительных платных образовательных услуг, связанных с педагогической деятельностью.

5.1.5. Педагогический совет принимает решения об исключении обучающихся из организации дополнительного образования в порядке, определенном Уставом организации дополнительного образования детей.

5.2. Состав педагогического совета и организация его работы

5.2.1. В состав педагогического совета входят: директор организации дополнительного образования детей (как правило, председатель), его заместители, педагоги, методисты, руководители структурных подразделений, председатель родительского комитета и представители учредителя (если таковые имеются).

5.2.2. В необходимых случаях на заседание педагогического совета приглашаются представители общественных организаций, организаций, взаимодействующих с данной организацией дополнительного образования детей по вопросам образования, родители обучающихся, представители юридических лиц, финансирующих данную организацию дополнительного образования детей и др. Приглашение их определяется председателем педагогического совета, учредителем (если данное положение оговорено в договоре между учредителем и организацией дополнительного образования детей). Лица, приглашенные на заседание педагогического совета, пользуются правом совещательного голоса.

5.2.3. Педагогический совет избирает из своего состава секретаря на учебный год. Секретарь педсовета работает на общественных началах.

5.2.4. Педагогический совет работает по плану.

5.2.5. Заседания педагогического совета созываются, как правило, один раз в квартал в соответствии с планом работы организации.

5.2.6. Решения педагогического совета принимаются большинством голосов при наличии на заседании не менее двух третей его членов (если процесс голосования не оговорен специальным положением). При равном количестве голосов решающим является голос председателя педагогического совета.

5.2.7. Организацию выполнения решений педагогического совета осуществляет директор организации дополнительного образования детей и ответственные лица, указанные в решении. Результаты этой работы сообщаются членам педагогического совета на последующих его заседаниях.

5.2.8. Директор организации дополнительного образования детей в случае несогласия с решением педагогического совета приостанавливает выполнение решения, извещает об этом учредителей данной организации, которые в трехдневный срок, при участии заинтересованных сторон, обязаны рассмотреть такое заявление, ознакомиться с мотивированным мнением большинства педагогического совета и вынести окончательное решение по спорному вопросу.

5.3. Документация педагогического совета

5.3.1. Заседания педагогического совета оформляются протокольно. В книге протоколов фиксируется ход обсуждения вопросов, выносимых на педагогический совет, предложения и замечания членов педсовета. Протоколы подписываются председателем и секретарем совета.

5.3.2. Нумерация протоколов ведется от начала учебного года. Перевод обучающихся на следующий год обучения оформляется списочным составом.

Книга протоколов педагогического совета организации дополнительного образования детей постоянно хранится в организации дополнительного образования детей и передается по акту.

Книга протоколов педагогического совета нумеруется постранично, прошнуровывается, скрепляется подписью директора и печатью организации дополнительного образования детей.

6. Методическая работа в организациях дополнительного образования как фактор повышения педагогической культуры

1. В организациях дополнительного образования детей создается специализированное подразделение - методическая служба, которая объединяется функционально с родственными отделами или может иметь свою организационную структуру.

В состав методической службы в крупных организациях дополнительного образования детей входят заведующие методическими кабинетами (или одним кабинетом), методисты и педагоги. Возглавляет работу методической службы один из заместителей руководителя организации или методист.

Методическая работа выступает необходимой организационной основой для формирования инновационной направленности педагогической деятельности, создания в организациях дополнительного образования определенной инновационной среды.

Методическая работа может в значительной мере удовлетворить запросы педагога по совершенствованию научно-методической подготовки при условии принципов индивидуализации и дифференциации. Организация методической работы на дифференцированной основе обусловлена рядом объективных и субъективных предпосылок. Прежде всего, необходимостью учета жизненных и профессиональных установок, ценностных ориентаций, опыта и уровня профессионализма педагога. Необходим также учет особенностей мотивации педагогов в работе по совершенствованию научно-методической подготовки, то есть выявление мотивов, оценок, отношения к своему профессиональному росту. Важным представляется также сохранение и развитие положительного опыта организации дополнительного образования, её традиции в деятельности методических служб. Все это является объектом управления и руководства для заместителя директора по учебно-воспитательной работе. Традиционно этой работой в организации дополнительного образования руководит завуч.

Управление методической работой в организациях дополнительного образования может протекать эффективно, если её задачи, содержание, организационные основы четко и ясно представляют себе не только директор школы и завуч, но и педагоги.

В общем виде задачи методической работы можно сформулировать следующим образом:

формирование инновационной направленности в деятельности педагогического коллектива организации дополнительного образования детей, проявляющейся в систематическом изучении, обобщении и распространении педагогического опыта, в работе по внедрению достижений педагогической науки;

повышение уровня теоретической (предметной) и психолого-педагогической подготовки педагогов;

обогащение новыми педагогическими технологиями, формами и методами обучения и воспитания;

организация работы по изучению новых нормативных документов, инструктивно-методических материалов;

оказание научно-методической помощи педагогам на диагностической индивидуализированной и дифференцированной основе (молодым педагогам, педагогам, испытывающим определенные затруднения в педагогической работе; педагогам, имеющим разный

педагогический стаж; специалистам, не имеющим педагогического образования, и др.);

оказание консультативной помощи педагогам в организации дополнительного образования;

повышение общего уровня профессионально-педагогической культуры.

Содержание методической работы педагога целесообразно определять через составные части профессионально-педагогической культуры как наиболее обобщенной характеристики деятельности педагога: общекультурную составляющую; методологическую и исследовательскую культуру; профессионально-нравственную культуру и культуру общения; дидактическую и воспитательную культуру; управленческую культуру. Содержание методической работы конкретизируется по каждому направлению формирования профессионально-педагогической культуры и может быть предметом изучения в течение длительного времени.

Участие педагогов в методической, инновационной деятельности способствует, в конечном итоге, формированию личной педагогической системы, индивидуального стиля педагогической деятельности. Методическая работа в организации дополнительного образования детей позволяет разрешать проблемы по отношению к конкретной личности педагога, его профессиональному росту, способствует утверждению педагогических ценностей, важных как для педагогического коллектива организации, так и для педагогического сообщества дополнительного образования детей в целом

Придание организациям дополнительного образования детей статуса «образовательных» внесло определенные изменения в содержание деятельности методической службы - больше внимания стало уделяться совершенствованию организации учебно-воспитательного процесса, разработке авторских образовательных программ нового поколения, имеющих принципиальное отличие от программ кружковой работы организаций дополнительного образования детей.

Реализация методических рекомендаций в практической деятельности организаций дополнительного образования детей позволит ускорить процесс совершенствования деятельности методической службы, а также содержательной деятельности организаций в целом.

Методическая служба принимает непосредственное участие в разработке положений о педагогическом и методическом советах, организовывает разработку и других видов необходимой документации: планов и отчетов, должностных инструкций и других

видов документов. Это является одним из условий, повышающих эффективность работы методической службы и результативность деятельности организации дополнительного образования детей в целом.

Большое значение для эффективной работы методической службы в каждой конкретной организации дополнительного образования детей имеет четкое определение ее основных задач и составных элементов содержания деятельности.

Именно они позволяют административно-управленческим и педагогическим работникам, специалистам методической службы наглядно представить объем и специфику методической работы в системном варианте, осуществлять планирование и реализацию деятельности методической службы.

Анализ практической деятельности организации дополнительного образования детей, изучение научно-методической литературы и собственный педагогический опыт авторов позволяет определить основные задачи и составные элементы содержания деятельности методической службы.

7. Задачи методической службы

7.1. Разработка организационной структуры методической службы с определением объектов (вертикальные связи) и субъектов управления (горизонтальные связи).

7.2. Усиление логического и дидактического единства учебно-воспитательного процесса, устранение дублирования учебно-программного материала, обеспечение его преемственности и непрерывности с позиций формирования у обучающихся знаний, умений и навыков, их творческого развития и социального формирования в современных условиях.

7.3. Совершенствование методического руководства учебными занятиями, разработка рациональных форм планирования, организации и контроля полученных результатов, подготовка методических рекомендаций по организации учебно-воспитательного процесса, деятельности детских объединений, по составлению сценариев конкурсов, викторин, массовых мероприятий.

7.4. Укрепление связи с наукой и практикой, организация совместной работы с научными и методическими центрами, научно-исследовательскими институтами и высшими учебными заведениями для организации опытно-экспериментальной работы по внедрению новых технологий обучения. Внедрение новых технологий обучения и

воспитания; анализ эффективности их использования, создание информационного банка данных.

7.5. Обеспечение учебного процесса оборудованием, техническими средствами обучения, учебно-методической литературой, дидактическими средствами обучения.

7.6. Разработка системы диагностики и мониторинга для определения стартового уровня и дальнейшего отслеживания развития обучающихся.

7.7. Организация и управление деятельностью психологической службы по вопросам психолого-педагогического обеспечения образовательного процесса, тестирования и психолого-педагогической диагностики обучающихся.

7.8. Внедрение в практику деятельности организации и методической службы программно-целевого подхода в управлении образовательным процессом на основе проведения проблемно-ориентированного анализа.

Руководство разработкой и организация внедрения комплексной системы управления качеством учебно-воспитательного процесса включает:

- разработку проектов организационно-нормативных документов, регулирующих и регламентирующих учебно-воспитательный процесс;

- разработку образовательной программы организации, образовательных программ учебных отделов, учебных программ детских коллективов, учебно-тематических и учебных планов, расписания занятий, положений, планов и отчетов, других видов документов;

- организацию разработок и внедрение в практику деятельности методов программирования образовательного процесса по конкретным специальностям, новых методик и образовательных технологий, активных методов и технических средств обучения;

- оценивание результатов образовательной, воспитательной, культурно-досуговой деятельности, отслеживание и обобщение результатов конкретных образовательных программ;

- разработку необходимой документации и обеспечение учебных подразделений информацией о проведении конкурсов, выставок, олимпиад, слетов, соревнований, организации участия в них педагогических и административных работников, учет и анализ полученных результатов;

- организацию показательных, открытых занятий в учебных отделах и детских объединениях, апробация методик и новых технологий обучения;

- организацию опытно-экспериментальной и научно-исследовательской работы административно-управленческих и педагогических категорий работников, детских коллективов организаций дополнительного образования детей, учет и анализ полученных результатов, подготовку к изданию рукописей и учебно-методических материалов.

8. Функции методической службы

8.1. Информационная функция

Информационная функция направлена на сбор и обработку информации по проблемам методической работы, на выявление и создание банков данных по актуальным вопросам деятельности организаций дополнительного образования детей.

Требования к информации:

- актуальность;
- насыщенность;
- предельная конкретность;
- объективность.

Виды информации

Внешняя	Внутренняя
Нормативные правовые документы	О работе с педагогическими кадрами
Общественная	О качестве преподавания
Научно-педагогическая	О внешних связях организации
	О качестве обучения по программам

Группы информации:

Оперативная - включает в себя данные, необходимые для того, чтобы оценить работу организации образования за небольшой срок.

Стратегическая - включает в себя данные о реализации программ развития и перспективах развития организации.

8.2. Аналитическая функция

Аналитическая функция направлена на изучение фактического состояния методической деятельности и обоснованности применения способов, средств по достижению целей, на объективную оценку

полученных результатов и выработку регулирующих механизмов по переводу исследуемой системы в новое состояние.

Принципы:

- индивидуализация получаемой информации о продвижении личности по образовательной траектории;
- полнота и интегральность анализа информации;
- открытость проводимых измерений образовательного процесса и особенностей его субъектов;
- непрерывность и динамичность получения анализа информации и действенности его использования;
- экономичность используемой информации.

Проблемно-ориентированный анализ - выявление проблем отдельных педагогов, проблем организации в целом.

Педагогический анализ информации - выявление факторов и условий, положительно или отрицательно влияющих на образовательный процесс.

8.3. Планово-прогностическая функция - основа деятельности методической службы. Она направлена на выбор как идеальных, так и реальных целей и разработку программ их достижения.

Объекты прогнозирования:

- социально-экономические условия внешней среды и ее влияние на организации дополнительного образования детей через социальный заказ или тенденции изменения ситуации в обществе, образовании для корректировки стратегии развития организации;
- будущие возможности организации дополнительного образования детей: материально-техническое и программно-методическое обеспечение;
- реализация образовательных программ; контингент обучающихся; средства перехода на новые педагогические технологии учебно-воспитательного процесса;
- ожидаемые результаты, которые будут достигнуты в случае предполагаемых нововведений;
- последствия конкретных управленческих решений;

Условия планирования:

- четкое определение целей и задач;
- учет уровня и состояния методической службы;
- выбор путей и средств деятельности.

8.4. Проектировочная функция направлена на разработку содержания и создание различных проектов деятельности организации дополнительного образования детей, которое включает:

- программу развития организации дополнительного образования детей и другие стратегические документы;
- образовательные, досуговые, оздоровительные, реабилитационные, адаптационные;
- технологии их реализации;
- нормативные документы, обеспечивающие функционирование организации дополнительного образования детей;
- методические документы, обеспечивающие образовательный, досуговый, инновационный исследовательский, экспериментальный, организационный виды деятельности;
- технологии осуществления процедур инновационной деятельности;
- наиболее продуктивные методы и приемы обучения.

Уточняется *миссия* организации дополнительного образования детей, та часть общего социального заказа на образование, целям которого она служит.

Результат: создание проекта деятельности, который представляет собой будущее состояние организации дополнительного образования детей.

8.5. Организационно-координационная функция

Организация деятельности методической службы носит гибкий характер, учитывая конкретную ситуацию в организации дополнительного образования детей, обеспечивая возможность каждому педагогу повысить свой профессиональный уровень.

Основные направления:

- создание и организация работы структур, обеспечивающих деятельность методической службы;
- рациональное распределение функционала между организаторами методической службы;
- научно-методическое обеспечение организации системы опытно-экспериментальной работы в организации дополнительного образования детей;
- организация системы повышения квалификации педагогических работников;
- организация конференций, семинаров, конкурсов и других мероприятий;
- организация системы внешних связей организации дополнительного образования детей, необходимых для успешного осуществления нововведений;

- координация совместной деятельности участников инновационного процесса; взаимодействие инновационной деятельности педагогических работников организации дополнительного образования детей и привлекаемых представителей других организаций;
- координация деятельности организаций дополнительного образования детей с другими областными организациями дополнительного образования детей;
- организация редактирования подготавливаемых к изданию программ, методических рекомендаций, пособий.

8.6. Обучающая функция направлена на повышение профессионального уровня конкретного педагога в осуществлении образовательного процесса, вооружение педагога актуальными педагогическими знаниями, развитие его общей эрудиции, а также необходимых для педагога свойств и качеств личности.

Необходимые условия:

- организация работы на диагностической основе;
- добровольность педагога в повышении профессионального мастерства;
- выбор оптимального объема изучаемого материала.

8.7. Функция контроля

Занимает особое место в деятельности методической службы и реализуется по отношению к педагогам. Организация контроля позволяет определить соответствие функционирования и развития методической деятельности организации.

Процесс управления методической деятельностью требует надежной *обратной связи* между педагогическими системами организации дополнительного образования детей.

Обратная связь - это обмен информацией между взаимодействующими участниками педагогического процесса.

9. Планирование работы методической службы

Организация планирования работы методической службы организации дополнительного образования детей предполагает проведение:

- анализа состояния учебно-методической и воспитательной работы по направлениям деятельности организации;

- разработки предложений по повышению эффективности учебно-воспитательного процесса, прогнозирования путей развития организации в целом.

Содержание деятельности методической службы организации дополнительного образования детей предполагает:

- изучение и анализ общественного мнения, настроений, интересов, ценностных ориентаций детей и подростков;
- осуществление прогнозирования воспитательных и образовательных процессов в детской и подростковой среде;
- расчет объема учебно-методических и консультационных часов, опытно-экспериментальной и научно-исследовательской работы отделов на учебный год;
- организацию и контроль за состоянием выполнения намеченных мероприятий, учет и анализ полученных результатов.

Эти мероприятия проводятся ежегодно, позволяют своевременно вносить необходимые коррективы в план работы методической службы и соотносить производимые затраты с полученными результатами.

Контроль за выполнением планов оснащения учебно-воспитательного процесса учебным оборудованием и наглядными пособиями, их использованием, за формированием информационно-методического фонда и банка данных по программному обеспечению позволяет осуществлять объективную оценку эффективности деятельности не только методической службы и ее работников, но и всей организации.

Составными элементами содержания методической деятельности организаций дополнительного образования детей являются:

- выявление и пропаганда прогрессивных инновационных подходов к решению задач развития личности; оказание методической помощи руководящим и педагогическим работникам по совершенствованию деятельности и использованию новаторского опыта;
- обобщение и внедрение в практику деятельности организации дополнительного образования научных исследований, передового педагогического опыта, содействие научной и теоретической компетенции педагогов, доведение до их сведения нормативных документов;
- организация системы повышения квалификации педагогического персонала: планирование и организация проведения курсов, семинаров, конференций, организация обучения в других

организациях дополнительного образования, институтах повышения квалификации и т. д.;

- планирование и организация работы методического совета, методических кабинетов, руководство работой методических объединений и творческих групп;

- подготовка отчетных документов о выполнении планов работы.

Для работы методической службы в организациях дополнительного образования детей создаются организационные структуры.

Медиатека

Медиатека реализует информационную функцию и ее задачей является создание «банка данных» актуального управленческого и педагогического опыта, его обобщение и пропаганду для повышения профессионального уровня управленческих и педагогических работников.

Структура медиатеки: *минибиблиотека, видеотека, фонотека, диатека, компьютерная, ксерокопировальная и методическая зоны.*

В *минибиблиотеке* формируются фонды:

- специальной литературы: педагогической, методической, управленческой, специальной по направлениям образовательной деятельности;

- нормативных документов;

- газетно-журнальный;

- методическая выставка.

В *видеотеке* содержится фонд видеозаписей. Она должна быть оборудована видеоаппаратурой.

Фонотека включает фонд фоно-, магнитных, аудиозаписей и обеспечивается соответствующей аппаратурой.

В *диатеке* содержится фонд диафильмов и диапозитивов и обязательна такая аппаратура как диапроекторы.

Компьютерная зона объединяет дискотеку (фонд компьютерных программ) и оснащается компьютером, принтером, сканером.

Ксерокопировальная зона обеспечивается ксероксом.

Методическая зона являет собой совокупность систематизированных методических материалов, собранных для оказания конкретной методической помощи определенным категориям специалистов.

На базе медиатеки может осуществляться самостоятельная работа педагогических работников, а также могут проводиться

индивидуальные и коллективные консультации, организовываться методические выставки и педагогические чтения.

Результатом деятельности медиатеки являются подготовленные информационные бюллетени, инструкции, памятки, методические разработки, видеофильмы.

Творческая мастерская

В творческой мастерской реализуются функции: информационная, проектировочная, обучающая.

Ее задачи:

- конструирование педагогических технологий обучения и воспитания;
- повышение квалификации педагогических кадров;
- внедрение передового педагогического опыта.

Составные содержательные элементы деятельности творческой мастерской: овладение актуальными технологиями обучения и воспитания; конструирование педагогических ситуаций, нетрадиционных форм педагогической деятельности.

Основные формы осуществления работы:

- установочно-информационные и выездные семинары;
- практикумы;
- ролевые игры;
- открытые занятия;
- наставничество;
- эстафета творческих дел;
- массовые мероприятия (творческие конкурсы);
- научно-практические конференции;
- курсы повышения квалификации.

Результатами работы творческих мастерских могут стать виды продукции:

- сборник творческих работ педагогов (программ, методических пособий);
- учебные пособия;
- раздаточный материал для занятий;
- картотеки педагогических находок;
- методические разработки форм обучения и воспитания;
- педагогические технологии;
- ролевые игры;
- программы курсов повышения квалификации, семинаров, практикумов;

- положения о творческих и массовых мероприятиях;
- сценарии массовых мероприятий.

Лаборатория

Основные функции лаборатории: информационная, аналитическая, прогностическая, проектировочная.

Общие положения

- Лаборатория научной и экспериментальной работы - одна из организационных форм научно-исследовательской и методической деятельности педагогического коллектива в режиме развития организации дополнительного образования детей.

- Лаборатория научной и экспериментальной работы входит в состав методической службы организации дополнительного образования детей и является ее системообразующей структурой.

- Лаборатория научной и экспериментальной работы призвана обеспечить решение новых задач образовательной практики, которые не могут быть решены в рамках традиционно существующих в организации дополнительного образования детей профессиональных объединений.

- Лаборатория научной и экспериментальной работы реализует подходы, разрабатываемые методическим советом организации дополнительного образования детей и принимаемые его педагогическим коллективом, строит свою работу в соответствии со стратегическими документами организации дополнительного образования детей: уставом, программой развития и данным положением.

Цель: организация научно-исследовательской деятельности сотрудников организации, научно-методическое обеспечение образовательного процесса.

Ее задачи:

- проблемно-ориентированный анализ образовательного процесса;
- разработка программы развития организации дополнительного образования детей, образовательных программ;

- разработка нормативных и методических документов;

- реализация подходов и стратегии инновационных преобразований системы дополнительного образования детей, разрабатываемые научно-методическим советом;

- определение направлений и тематики научных и экспериментальных работ;

- патронаж научно-исследовательской деятельности педагогов;

- научное сопровождение инновационной педагогической практики в системе дополнительного образования детей.

прогнозирование перспектив развития системы дополнительного образования детей;

В содержание работы лаборатории входит создание опытно-экспериментальных площадок для апробации образовательных программ (в организациях дополнительного образования детей и блоках дополнительного образования детей в школах), включающее три этапа:

Проектирующий предполагает:

- выявление образовательных потребностей детей и их родителей;
- поиск способов и средств их удовлетворения;
- разработку образовательных программ (экспериментальных).

Этот этап осуществляется педагогами дополнительного образования детей с привлечением методистов и научных специалистов.

Организационно-внедренческий организует:

- определение опытно-экспериментальных площадок педагогов;
- апробацию на них программ;
- диагностику результатов реализации программ и подготовку методического пособия.

Редакционно-оформительский включает:

- оформление программ и методических пособий для издания;
- участие в педагогических конкурсах.

Основные направления деятельности Лаборатории:

организует творческие и проблемные группы для проведения исследовательской, опытно-практической, опытно-экспериментальной работы по проблемам образовательной деятельности организации дополнительного образования детей;

внедряет инновационные образовательные проекты в практику работы организации дополнительного образования детей области:

осуществляет поиск, обобщение и распространение позитивных результатов научных исследований в области развития системы дополнительного образования детей через организацию и проведение научно-практических конференций, семинаров, консультаций и др.;

систематизирует методические материалы и рекомендации по новым программам и технологиям с учетом видового разнообразия организации дополнительного образования детей;

оказывает практическую помощь руководящим и педагогическим работникам организации дополнительного образования детей в методическом обеспечении введения нового содержания образования;

содействует внедрению в практику работы организации дополнительного образования детей новейших научно-педагогических достижений, новых программ и технологий;

организует и координирует научную, творческую, образовательную деятельность научных обществ в интересах творческого, интеллектуального и духовного развития детей и молодежи, сохранение и развитие потенциала системы дополнительного образования детей;

организует систему научной и практической педагогической работы с талантливыми и одаренными детьми и молодежью, с учащимися, занимающимися исследовательской и творческой деятельностью.

Работа лаборатории осуществляется в форме консультаций, открытых занятий, творческих мастерских, практикумов, семинаров; возможными видами продукции лаборатории могут быть:

- образовательные программы;
- методические пособия по реализации программы;
- учебные пособия;
- методические разработки открытых занятий, творческих мастерских; семинаров, практикумов;
- нормативные документы;
- методические документы по организации деятельности организаций дополнительного образования детей.

Организация деятельности

· научно-исследовательская работа лаборатории строится в соответствии с программой, отражающей специфику и этапы исследовательской деятельности;

· программа работы лаборатории разрабатывается в соответствии с требованиями к документам такого уровня и проходит защиту и утверждение на методическом совете организации;

· задачи и содержание работы лаборатории конкретизируются через ежегодное планирование и индивидуальные планы членов лаборатории. Итоги работы за год подводятся на заключительном заседании методического совета организации;

· результаты работы должны найти отражение в научных публикациях, выступлениях на научно-методических конференциях и учебно-методическом обеспечении образовательного процесса;

· структура, организация и содержание деятельности лаборатории научной и экспериментальной работы являются гибкими. Их модификация предопределяется актуальным состоянием развития образовательного процесса и его участников.

Управление

· Руководство работой лаборатории научной и экспериментальной работы осуществляет заведующий лабораторией, который согласовывает свою деятельность с заместителем директора по научно-методической работе, в своей работе подотчётен методическому совету и руководителю организации.

· Объединение преподавателей для работы в составе лаборатории осуществляется на основе свободного выбора, в соответствии с их научными и методическими интересами, уровнем профессиональной компетентности.

· Основные формы работы научной лаборатории: плановые заседания, семинары, доклады творческих объединений педагогов с описанием содержания и результатов работы, взаимопосещения занятий с последующим анализом, индивидуальная работа зав. лабораторией с педагогами - членами лаборатории.

· Периодичность заседаний полного состава лаборатории - 1 раз в три месяца. Периодичность заседаний с членами лаборатории по различным направлениям работы устанавливается индивидуально.

Развитие содержания деятельности методической службы в современных условиях предполагает дальнейшие научные исследования этой области, что, в свою очередь, может обуславливать выявление и создание других функций и организационных структур, присущих данной службе, или изменение выше описанных.

10. Рабочая учебно-методическая документация.

10.1. Виды документации, требования к разработке и оформлению.

Составной частью деятельности методической службы организации дополнительного образования детей является разработка качественной учебно-методической документации.

В зависимости от характера учебно-методической документации она может быть предназначена для педагогов и для обучающихся.

Рабочая учебно-методическая документация для педагогов включает:

- материал с полным изложением темы, достижений науки, культуры, передового педагогического опыта и т. д. по направлениям вида образовательной деятельности;

- план проведения занятий с указанием темы, вида занятия, цели, последовательности и распределения времени на изучение поставленных вопросов, способов проверки полученных знаний, подведения итогов, обеспечения занятий техническими и дидактическими средствами обучения.

Методические указания по проведению занятий являются видом учебно-методического документа, содержащим материал по организации учебного процесса, методике или технологии проведения занятий. Данный документ носит нормативно-регламентирующий характер и предусматривает обязательное его выполнение в учебно-методической деятельности.

Методические указания по проведению занятий - это вид учебно-методического документа, содержащий предложения, советы, направленные на совершенствование организации учебно-воспитательного процесса, методики проведения отдельных занятий, а также по использованию в учебном процессе технических и дидактических средств обучения.

Методические рекомендации (указания) по изучению темы образовательной программы состоят из:

- вводной части, с изложением изучаемой темы, цели и задач обучения;

- основной части, с изложением основных положений по каждому вопросу темы.

Изложение каждого вопроса сопровождается методическими советами, фактическими материалами, данными или ссылками на источник, где их можно получить, заканчивается краткими выводами с рекомендациями по изучению передового опыта по данной проблеме, списком рекомендуемой литературы.

Методические рекомендации по подготовке обучающихся к занятиям. В них излагаются задачи изучения данной темы, приводятся учебные вопросы и перечень литературы.

К практическим занятиям разрабатываются конкретные задания и рекомендации по их подготовке. В процессе проведения таких занятий раскрывается роль и участие обучающихся.

Методические рекомендации по выполнению домашних заданий включают:

- исходные положения, в которых сформулированы цели и задачи домашнего задания, раскрыты основные теоретические положения по данной проблеме;

- содержание, порядок оформления и выполнения домашнего задания;
- перечень вопросов, подлежащих решению.

10.2. Требования к подготовке и оформлению учебно-методической документации

Подготовка рабочей учебно-методической документации планируется из расчета полного обеспечения ею всех учебных программ по видам занятий.

Перечень, объем, виды и сроки подготовки учебно-методической документации фиксируются в планах методической службы организации дополнительного образования.

Рабочая учебно-методическая документация печатается в двух экземплярах. Первый экземпляр хранится в документах методической службы, второй - у автора.

11. Условия развития профессиональной компетентности педагога дополнительного образования

11.1. Актуальность вопроса

В совокупности актуальных социально-культурных проблем, связанных с реформой образования в нашей стране, большое внимание уделяется развитию дополнительного образования детей. Организации дополнительного образования детей нуждаются в таких педагогах, которые могли бы воспитывать людей творчески активных, являющихся носителями социокультурных ценностей.

Структурно дополнительное образование детей вписывается в систему общего и профессионального образования, а также в сферу социально-культурной деятельности.

В современных условиях дополнительное образование детей выполняет сложную задачу обеспечения благоприятных условий для социальной адаптации подрастающего поколения к жизни в обществе. Это повышает значимость профессиональной деятельности основного субъекта названной образовательной сферы – педагога дополнительного образования детей.

Общество предъявляет к педагогам дополнительного образования детей высокие требования, которым их профессиональная деятельность не всегда отвечает. Сегодня отмечается несоответствие между современными требованиями общества к результатам дополнительного образования детей и уровнем творческого развития педагогов дополнительного образования детей.

Педагоги дополнительного образования детей до последнего времени не имеют возможности получать базовое высшее образование. Нынешний выпускник педагогического вуза не владеет специальными теоретическими знаниями и практическими умениями для работы в системе дополнительного образования на профессиональном уровне.

В связи с острым дефицитом педагогических кадров большинство организаций дополнительного образования детей вынуждено принимать на работу работников с различным качеством теоретической и практической подготовки: зачастую педагоги дополнительного образования не имеют базового педагогического образования. Бывшие военные, инженерно-технические и клубные работники, начиная заниматься педагогической деятельностью, испытывают определённые затруднения в работе с детьми.

Поэтому возникает необходимость определения условий развития профессиональной компетентности педагога дополнительного образования как субъекта образовательного процесса, выявления соотношения квалификационной категории педагога и его стремления к развитию личности.

11.2. Профессиональная компетентность педагога

Профессионально значимые качества педагогов рассматривались учеными на протяжении длительного времени и определяли содержание профессиональной компетентности, выявляя педагогические, психологические, социальные условия ее становления.

Несмотря на различия в терминологии, авторы сходятся во мнении о наличии в структуре компетентности трех компонентов (уровней): теоретического, практического, личностного. С теоретической точки зрения, разными авторами (В.А. Сластениным, Н.М. Борытко, О.А. Соломенниковой и др.) даны определения педагогической компетентности, представлена структура, составлена классификация компетентностей.

И.Д. Лаптева подразделяет компетентность на ключевую, базовую, и специальную. Ключевые компетентности связываются с успешностью личности в быстроменяющемся современном мире, базовые определяют специфику некоторой предметной или надпредметной области.

Педагогическая профессия является одновременно преобразующей и управляющей. А для того, чтобы управлять развитием личности, нужно быть компетентным. Понятие профессиональной компетентности педагога, поэтому и выражает его

теоретическую и практическую готовности к осуществлению педагогической деятельности и характеризует его профессионализм.

Компетенция (от лат. *competentio* от *compe* добиваюсь, соответствую, подхожу) — это личная способность специалиста решать определенный класс профессиональных задач. Также под компетенцией понимают формально описанные требования к личностным, профессиональным и т. п. качествам сотрудников компании (или к какой-то группе сотрудников).

К. Ангеловски выделяет структуру профессиональной компетентности педагога через педагогические умения [1, с.63].

Педагогические умения здесь объединены в четыре группы:

1. Умения “переводить” содержание объективного процесса воспитания в конкретные педагогические задачи: изучение личности и коллектива для определения их подготовленности к активному овладению новыми знаниями и проектирования на этой основе развитие коллектива и отдельных учащихся; выделение комплекса образовательных, воспитательных и развивающих задач, их конкретизация и определение доминирующей задачи.

2. Умения построить и привести в движение логически завершенную педагогическую систему: комплексное планирование образовательно-воспитательных задач; обоснованный выбор форм, методов и средств его организации.

3. Умения выделить и устанавливать взаимосвязи между компонентами и факторами воспитания, приводить их в действие: создание необходимых условий (материальных, морально-психических, организационных, и др.); активизации личности школьника, развитие его деятельности; и др.

4. Умения учета и оценки результатов педагогической деятельности: самоанализ и анализ образовательного процесса и результатов деятельности учителя; определение нового комплекса доминирующих и подчиняющих задач.

Одно из важнейших качеств, которое характеризует компетентность - это инициатива. Это внутреннее пробуждение к новым формам деятельности, руководящая роль, в каком-либо действии. Инициатива представляет собой разновидность общественной активности, социального творчества, предпринимаемого лицом. Инициатива характеризуется тем, что человек берет на себя большую меру ответственности, чем этого требует простое соблюдение общественных норм.

Еще одним немаловажным составляющим компонентом компетентности является сотрудничество. Это гуманистическая идея совместной развивающей деятельности детей и взрослых, скрепленная

взаимопониманием, проникновением в духовный мир, коллективным анализом хода и результатов деятельности.

Анализ научной литературы показывает, что ученые, изучающие проблему компетентности педагога, в своих исследованиях используют то термин «профессиональная компетентность» [2, с.9], то термин «педагогическая компетентность», то оба термина, а иногда объединяют данные термины по аналогии с профессионально-педагогической деятельностью: «профессионально-педагогическая компетентность».

В настоящее время в науке нет единого подхода к определению этого понятия. Так, по мнению В.А. Сластенина, И.Ф. Исаева, А.И. Мищенко и Е.Н. Шиянова, профессиональная компетентность педагога выражает единство его теоретической и практической готовности к осуществлению педагогической деятельности, при этом основу структуры компетентности педагога составляют многочисленные педагогические умения, характеризующие эту готовность [3, с.9].

Педагогическая компетентность - системное явление, сущность которого состоит в системном единстве педагогических знаний, опыта, свойств и качеств педагога, позволяющих эффективно осуществлять педагогическую деятельность, целенаправленно организовывать процесс педагогического общения и также предполагающих личностное развитие и совершенствование педагога [3:10].

Доминирующим блоком профессиональной компетентности педагога является личность педагога, в структуре которой выделяют: мотивацию личности (направленность личности и ее виды), свойства (педагогические способности, характер и его черты, психологические процессы и состояния личности, интегральные характеристики личности (педагогические самосознание, индивидуальный стиль, креативность - как творческий потенциал).

Психолого-педагогические и специальные (по предмету) знания - необходимое, но отнюдь не достаточное условие профессиональной компетентности. Многие из них, в частности теоретико-практические и методические знания, являются предпосылками интеллектуальных и практических умений и навыков.

Педагогическое умение - это совокупность последовательно развертывающихся действий, часть из которых может быть автоматизирована (навыки), основанных на теоретических знаниях и направленных на решение задач развития гармоничной личности. Такое понимание сущности педагогических умений подчеркивает ведущую роль теоретических знаний в формировании практической готовности будущих учителей, единство теоретической и практической подготовки, многоуровневый характер педагогических умений (от

репродуктивного до творческого) и возможность их совершенствования путем автоматизации отдельных действий.

Таким образом, компетентность – это мера соответствия знаний, умений и опыта лиц определенного социально – профессионального статуса реальному уровню сложности выполняемых ими задач и решаемых проблем.

11.3. Виды профессиональной компетентности

Современные исследователи выделяют следующие виды профессиональной компетентности:

- Специальная компетентность – владение собственно профессиональной деятельностью на достаточно высоком уровне, способность проектировать свое дальнейшее профессиональное развитие.

- Социальная компетентность – владение совместной (групповой, кооперативной) профессиональной деятельностью, сотрудничеством, а также принятыми в данной профессии приемами профессионального общения; социальная ответственность за результаты профессионального труда.

- Личностная компетентность – владение приемами личностного самовыражения и саморазвития, средствами противостояния профессиональным деформациям личности.

- Индивидуальная компетентность - владение приемами самореализации и развития индивидуальности в рамках профессии, готовность к профессиональному росту, способность к индивидуальному самосохранению, неподверженность профессиональному старению, умение организовать рационально свой труд без перегрузок времени и сил [5].

Совет Европы выделяет пять базовых компетенций, в контексте подготовки педагога:

- Политические и социальные компетенции, связанные со способностью брать на себя ответственность, участвовать в совместном принятии решений, участвовать в функционировании и развитии демократических институтов.

- Компетенции, касающиеся жизни в поликультурном обществе, призванные препятствовать возникновению ксенофобии, распространению климата нетерпимости и способствующие как пониманию различий, так и готовности жить с людьми других культур, языков и религий.

- Компетенции, определяющие владение устным и письменным общением, важным в работе и общественной жизни до такой степени, что тем, кто ими не обладает, грозит изоляция от общества. К этой же

группе общения относится владение несколькими языками, принимающие все возрастающее значение.

- Компетенции, связанные с возникновением общества информации. Владение новыми технологиями, понимание их силы и слабости, способность критического отношения к распространяемым СМИ и Интернетом информации и рекламе.

- Компетенции, реализующие способность и желание учиться всю жизнь, не только в профессиональном плане, но и в личной общественной жизни [6, с.6].

В научной литературе довольно широкое распространение получило также понятие *психологическая компетенция*.

В структуре психологической компетенции преподавателя Н.Е. Костылева выделяет следующие элементы:

- знание особенностей протекания психических процессов;
- знание закономерностей обучения и воспитания;
- знание закономерностей и особенностей возрастного развития учащихся;
- умение перенести психологические знания в реальную педагогическую практику;
- владение способами и приемами психической саморегуляции.

Также особое место занимает так называемая конфликтная компетенция. Б.И. Хасанов рассматривает ее как «уровень развития осведомленности о диапазоне возможных стратегий поведения в конфликте и умений реализовать эти стратегии в конкретной жизненной ситуации».

В современных условиях необходимо формировать не только компетентную, но и конкурентоспособную личность.

Повышение квалификационной категории педагога способствует развитию личности не только педагога, но и его воспитанников.

Современная педагогика характеризует термином «дополнительное образование детей» всю ту сферу образования, которая находится за пределами общеобразовательного государственного стандарта. По своему содержанию дополнительное образование детей является всеохватывающим. В окружающей нас действительности, будь то живая или неживая природа, система общественных отношений, сфера сознания, нет ничего такого, что не могло бы стать предметом дополнительного образования. Именно поэтому оно в состоянии удовлетворять самые разнообразные интересы личности.

Дополнительное образование детей представляет собой гармоническое единство познания, творчества, общения детей и

взрослых, в основе которого лежит любознательность и увлеченность свободным поиском пути к мастерству и постижению смысла жизни.

При этом ребенок самостоятельно и добровольно избирает содержание и эмоционально-ценностные ориентиры деятельности, взрослого специалиста (педагога, консультанта, руководителя), то или иное объединение увлеченных единомышленников.

Детская увлеченность ярко высвечивает одаренность ребенка на пути постижения главного дела его жизни.

Методологической базой дополнительного образования детей является парадигма развивающего вариативного образования, способствующая переходу общества от культуры полезности к культуре достоинства.

Дополнительное образование детей можно рассматривать как основное условие, своеобразную «стартовую площадку», пролог в становлении творческого, интеллектуального потенциала страны.

В самодеятельных объединениях детей как бы проектируется, моделируется, культурная среда обитания, отношения увлеченных людей, учитываются психологические особенности детей и подростков, она ориентирована на гуманистические ценности образования. На этих же ценностных позициях выстраиваются научно-методическая работа, процессы программирования и аттестации педагогических кадров, рекреативно-досуговая деятельность.

Региональные организации дополнительного образования детей (центры, дворцы, дома детского творчества, клубы, студии, станции юных техников и натуралистов, школы, детские оздоровительные лагеря, центры дополнительного образования детей, традиционной культуры, народных ремесел и др.) – вид образовательных организаций, основное предназначение которых – развитие мотивации личности к познанию и творчеству, реализация дополнительных образовательных программ и услуг в интересах личности, общества, государства.

Их основная задача – обеспечение необходимых условий для личностного развития, укрепления здоровья и профессионального самоопределения, творческого труда детей. В этих организациях для ребенка обеспечивается возможность получения основного творческого образования, самоопределения (в том числе до профессионального) и социализации в обществе. Эти организации, в основном, взяли на себя функцию воспитания в системе образования.

Данная образовательная система сориентирована на запрос ребёнка и его семьи, на запрос общества, в ней нет жёсткого государственного стандарта образования. В дополнительном образовании детей четко выражена возможность ребёнка, которому

дано право выбора педагога, вида творческой или социальной деятельности, коллектива, режима занятий. Личностное, творческое развитие воспитанника организации дополнительного образования не приходит в противоречие с необходимостью выставления ему нормативной оценки за творческий результат, личностное достижение. Мотивационный компонент учебной деятельности не разрушается сравнением ребенка с другими, соотнесением его уровня развития с возрастными нормативами и государственным стандартом образования.

Таким образом, очевидно, что в организациях дополнительного образования детей образовательный (воспитательный) процесс ориентирован на ребенка, на его возрастные и личностные особенности, на его социальный заказ и субкультуру.

Успех образовательного процесса в организациях дополнительного образования зависит от его соответствия потребности ребенка в творческом развитии его человеческой уникальности. Обеспечить этот успех может только творческая уникальная личность педагога.

11.4. Педагог как субъект образовательного процесса

Основные функции и особенности работы педагога дополнительного образования

Для того чтобы понять мотивацию педагогической деятельности в учреждениях дополнительного образования, необходимо выяснить функции и особенности системы дополнительного образования детей, а затем особенности деятельности данной категории педагогов.

Профессиональные функции — это те, которые имеют непосредственное отношение к учебно-воспитательной деятельности педагога. Их так же много, как и видов деятельности.

Остановимся на краткой характеристике в разных видах педагогической деятельности профессиональных функций педагога дополнительного образования детей:

1) образовательная - обучение ребенка по дополнительным образовательным программам, получение им новых знаний;

2) воспитательная - обогащение и расширение культурного слоя общеобразовательных школ, формирование в школе культурной среды, определение на этой основе четких нравственных ориентиров, ненавязчивое воспитание детей через их приобщение к культуре;

3) креативная - создание гибкой системы для реализации индивидуальных творческих интересов личности;

4) компенсационная - освоение ребенком новых направлений деятельности, углубляющих и дополняющих основное (базовое) образование и создающих эмоционально значимый для ребенка фон

освоения содержания общего образования, предоставление ребенку определенных гарантий достижения успеха в избранных им сферах творческой деятельности;

5) рекреационная - организация содержательного досуга как сферы восстановления психофизических сил ребенка;

6) профориентационная - формирование устойчивого интереса к социально значимым видам деятельности, содействие определению жизненных планов ребенка, включая предпрофессиональную ориентацию. При этом школа способствует не только осознанию и дифференциации различных интересов ребенка, но и помогает выбрать организацию дополнительного образования, где силами специалистов обнаруженные способности могут получить дальнейшее развитие;

7) интеграционная - создание единого образовательного пространства школы;

8) функция социализации - освоение ребенком социального опыта, приобретение им навыков воспроизводства социальных связей и личностных качеств, необходимых для жизни;

9) функция самореализации - самоопределение ребенка в социально и культурно значимых формах жизнедеятельности, проживание им ситуаций успеха, личностное саморазвитие.

Приведенный перечень функций показывает, что дополнительное образование детей должно быть неотъемлемой частью любой образовательной системы.

11.5. Особенности педагогической деятельности

11.5.1. *Преимущественно-перспективный характер деятельности педагога.* Это означает, что педагог, опираясь на опыт прошлого, проектирует развитие личности на перспективу, на будущее. Педагог всегда заглядывает вперед: к чему, к какой жизни готовить своих воспитанников. Следовательно, педагогу необходимо профессионально владеть опытом прошлого, особенно хорошо ориентироваться в современной жизни и предвидеть контуры будущего, предвосхищать события, которые могут быть в предстоящей жизни.

11.5.2. *Концентрическое расположение содержания и организации учебно-воспитательной работы.* Это значит, что формирование заданных, даже одних и тех же, черт личности происходит многие годы, все более расширяясь, пополняясь новыми характеристиками, а в чем-то и изменяясь, т.е. происходит углубление и уточнение представления о том же понятии. Так, физическую, нравственную, экологическую культуру, культуру общения и т.п. педагоги начинают формировать уже у дошкольников. Эти же вопросы, но уже на новом витке, в более полном и широком понимании

возвращаются к детям в младших классах, в подростковом и юношеском возрасте.

11.5.3. *Объект педагогической деятельности* (воспитанник) — постоянно развивающийся и меняющийся динамичный индивид (или группа). Он имеет свои потребности, цели, мотивы деятельности, интересы и ценностные ориентации, которые регулируют его поведение. И, следовательно, педагогу приходится “приспосабливать” свою работу к особенностям этого объекта, чтобы он стал союзником, активным соучастником учебно-воспитательного процесса. В идеале вместо субъектно-объектного отношения складывается субъектно-субъектное взаимодействие между воспитателем и воспитанником.

11.5.4. *Коллективный характер педагогической деятельности*. В школе, в других учебно-воспитательных учреждениях, работает не педагог-одиночка, а один из членов педагогического коллектива. Это особенно проявляется в том классе, где работает 8-10 преподавателей-предметников и, кроме учителей, есть еще воспитатели. Любой из них достигнет хороших результатов только тогда, когда будет выработана общая цель на перспективу. На эту особенность педагогической профессии обратил внимание А.С. Макаренко. Он полагал, что в коллективе педагогов каждый учитель, воспитатель, будучи неповторимой личностью, чем-то своим обогащает коллектив, и в свою очередь обогащается сам. Коллектив силен и хорош тот, в котором есть разные учителя: молодые и пожилые, начинающие работать и опытные, мужчины и женщины, любители разных видов искусства. Именно в коллективе учитель получит помощь в случае затруднений, возникающих в работе. В этом состоит смысл коллективного характера работы педагога, составляющего одну из особенностей его профессии.

11.5.5. *Целенаправленная и организованная профессиональная деятельность* педагога проходит в природной и социальной среде. Она в свою очередь представляет собой мощный, хотя часто неорганизованный, случайный и потому неуправляемый фактор, воздействующий на развитие и формирование личности. На молодого человека, кроме педагога, оказывают влияние и средства массовой информации (СМИ). В этой ситуации, когда на развитие личности одновременно воздействует много факторов, педагогу приходится вести «конкурентную борьбу» с негативными явлениями и искать союзников в благоприятной среде.

11.5.6. *Творческий характер педагогической деятельности*. Диагностируя и оценивая динамичную учебно-воспитательную ситуацию, педагог постоянно корректирует намеченные операции, приемы и действия, ищет новые, оптимальные пути достижения цели. Педагог в живой работе не может ограничиться лишь накопленным

опытом профессиональной деятельности. Он постоянно ищет новое, пополняет и обогащает запас приемов и методов работы.

11.5.7. *Отдаленность во времени результатов профессиональной деятельности педагога*, иногда значительно. Для сравнения возьмем овощевода, полевода. Каков урожай — они узнают осенью, т.е. через 4-5 месяцев. Пекарь подводит итоги своей работы через час-другой и т.д. У педагога иначе. О том, каким стал, повзрослев, его бывший ученик, например, шестилетний первоклассник, будет известно лишь спустя 12-15 лет. Оправдал ли надежды талантливый ученик, учитель узнает только много лет спустя. В этой особенности заключена и своя благоприятная сторона: учитель живет в благодарной памяти, отзывчивых душах своих бывших учеников. Картофелевод не может сказать, что его жизнь продолжается в клубнях. Здесь уместно обратиться к идее, которой, пожалуй, не одна тысяча лет и о которой в своих работах напоминают психологи А.В. и В.А. Петровские: у людей есть потребность запечатлеть себя в других. Чаще всего учитель и не ставит перед собой специальную задачу запечатлеть себя в своих учениках. Но это происходит само собой, независимо от сознания учителя. И неудивительно, что молодожены приглашают любимого учителя на свадебное торжество; молодая мать спешит поделиться с любимым учителем своей радостью по случаю рождения первенца. Студент-первокурсник, обучающийся вдали от родного дома, на первых же каникулах торопится к своему бывшему классному руководителю, учителю, чтобы рассказать об успехах в университете. Подобные невыдуманные примеры можно многократно продолжать. Во всех случаях, как и вообще в профессиональной деятельности педагога, феномен, отмеченный А. В. и В. А. Петровскими, проявляется непреднамеренно и непредвзято: учитель естественно продолжается в своих учениках.

11.5.8. *Учитель не имеет права на ошибку* — в его руках — судьба человека. Образно говоря, работа учителя сразу, без репетиций выполняется набело, без черновиков (например, в отличие от театральных постановок), потому что воспитанники — это неповторимые личности, живущие не в будущем, а сейчас, сегодня. Конечно, было бы идеально, если бы в никакой деятельности ошибок не было. К сожалению, так не бывает. Но во многих случаях ошибку без серьезных последствий можно исправить, устранить брак. Другое дело — педагогическая деятельность: нельзя просмотреть, не заметить склонность ребенка к чему-то (к музыке ли, рисованию и т.п.) Не проявившийся талант — это вина учителя. Недопустимо подозревать ребенка в каких-либо плохих делах, не имея на то достаточных оснований: он станет скрытным, обидчивым, недоверчивым ко всем и в

первую очередь — к учителю. Ошибка учителя в работе с детьми может сказаться потом, уже у взрослого человека, несложившейся жизнью, разочарованием во всем. Тогда ошибка будет на совести педагога.

11.5.9. *Гуманизм особенность профессии педагога*: вера в доброе начало в каждом ребенке, уважение к личности, любовь к людям, желание помочь другим в разных сложных жизненных ситуациях.

11.5.10. *Непрерывное образование*. Учитель-профессионал не только учит других, но и сам постоянно учится, совершенствуя мастерство. Если он не будет пополнять свои знания, то наступит время, когда нечего будет отдавать другим. Непрерывное образование, таким образом, является характерной особенностью педагогической профессии.

Таковы существенные особенности педагогической профессии. Особенности о которых говорить, присущи и представителям некоторых других профессий.

Практика показывает, что указанные требования к образованности человека не могут быть удовлетворены только базовым образованием: формализованное базовое образование все больше нуждается в дополнительном неформальном, которое было и остается одним из определяющих факторов развития склонностей, способностей и интересов человека, его социального и профессионального самоопределения.

Действительно, школа дает общее образование, важное и значимое; но многогранному развитию личности, раскрытию ее способностей, ранней профориентации способствует именно дополнительное образование, а именно педагог. И если школьное образование все дети получают в более-менее одинаковом объеме, что определяется государственным стандартом, то не стандартизированное дополнительное образование реализуется индивидуально в силу его многообразия, разнонаправленности, вариативности. Дети выбирают то, что близко их природе, что отвечает их потребностям, удовлетворяет интересы. И в этом - смысл дополнительного образования: оно помогает раннему самоопределению, дает возможность ребенку полноценно прожить детство, реализуя себя, решая социально значимые задачи. У детей, которые прошли через дополнительное образование, как правило, больше возможностей сделать безошибочный выбор в более зрелом возрасте. Ценность дополнительного образования детей состоит в том, что оно усиливает вариативную составляющую общего образования, способствует практическому приложению знаний и навыков, полученных в школе, стимулирует познавательную мотивацию обучающихся. А главное - в

условиях дополнительного образования дети могут развивать свой творческий потенциал, навыки адаптации к современному обществу и получают возможность полноценной организации свободного времени.

Дополнительное образование детей - это поисковое образование, апробирующее иные, не традиционные пути выхода из различных жизненных обстоятельств (в том числе из ситуаций неопределенности), предоставляющее личности веер возможностей выбора своей судьбы, стимулирующее процессы личностного саморазвития. Говоря словами А.С. Макаренко, в идеале весь образ жизни ребенка, каждый квадратный метр его жизни должен быть заполнен образованием. Для того чтобы дополнительное образование могло в полной мере реализовать заложенный в нем потенциал, необходима четкая и слаженная работа всей педагогической системы. Поэтому педагогам так важно знать и понимать проблемы друг друга - тех, кто профессионально занимается дополнительным образованием детей, и тех, кто связан с предметным обучением в школе. Только их взаимопомощь и совместные продуманные действия могут стать основой для создания целостного образовательного пространства как на уровне отдельной школы, так и целого города, региона, страны.

12. Профессионально значимые качества личности педагога и пути их совершенствования

Проблема оптимизации педагогической деятельности в любых образовательных учреждениях традиционно актуальна. Один из путей ее решения заключается в усилении профессионально значимых качеств личности педагогов (Зимняя И.А., Лифинцева Н.И., Маркова А.К., Митина Л.М., Сластенин В.А.).

Профессиональное развитие человека не мыслится без личностного, и, наоборот, личностное - без профессионального. Этот процесс, в конечном счете, является процессом выработки оптимальной стратегии профессиональной жизнедеятельности.

Различные аспекты профессиональной самореализации и профессионального развития личности, в том числе педагога, широко представлены в литературе (Деркач А.А., Кузьмина Н.В., Маркова А.К., Митина Л.М., Реан А.А. и др). Анализируются различные аспекты эффективности профессиональной деятельности педагога. Один из них — готовность к педагогической деятельности. Она рассматривается как активно-деятельное состояние, совокупность индивидуальных приемов достижения и поддержания оптимума этого состояния.

Современные исследователи выделяют трехчленную структуру готовности к любой профессиональной деятельности, состоящую из физиологического, профессионального и личностного компонентов.

Физиологический компонент обуславливает возможность выдерживать нагрузки, связанные с деятельностью, профессиональный предполагает, что человек может действовать, только имея системную совокупность специальных знаний, умений и навыков и опыта. Получение их возможно исключительно в процессе профессиональной подготовки. Личностный компонент придает направленность и целесообразность самой готовности и всей последующей профессиональной деятельности.

А.К.Маркова (1993) выделяла три составляющих готовности - когнитивную, личностную и деятельностную. Когнитивная готовность на протяжении долгого времени считалась основной, поэтому образовательный процесс в педагогических вузах был сориентирован преимущественно на получение знаний.

В любом случае готовность к педагогической деятельности в современной литературе чаще всего представляется как интегральная модель.

Структура готовности складывается из мотивационной (ответственность, чувство долга), ориентационной (знания о требованиях деятельности к личности), операционной (владение способами и приемами деятельности), волевой (возможность саморегуляции и самоконтроля) и оценочной составляющих.

Рассмотрим личностные и индивидуальные качества педагога. Они должны отвечать одновременно двум уровням требований, предъявляемых к этой профессии. Требования первого уровня предъявляются к педагогу вообще как к носителю профессии. Они безотносительны к социальным условиям, общественным формациям, учебному заведению, учебному предмету. Этим требованиям должен отвечать любой настоящий педагог вне зависимости от того, работает ли он при капитализме, социализме, в условиях села, города, преподает ли математику, труд, язык и т. д.

Исследователи отмечают обязательность таких личностных качеств как адекватность самооценки и уровня притязаний, определенный оптимум тревожности, обеспечивающий интеллектуальную активность педагога, целеустремленность, настойчивость, трудолюбие, скромность, наблюдательность, контактность. Специально подчеркивается необходимость такого качества как остроумие, а также ораторских способностей, артистичности натуры. Особенно важными являются такие качества педагога, как готовность к пониманию психических состояний

учеников и сопереживанию, т. е. эмпатия, и потребность в социальном взаимодействии. Большое значение придается исследователями и «педагогическому такту», в проявлении которого выражается общая культура педагога и высокий профессионализм его педагогической деятельности и направленности.

Каждый педагог должен в идеале иметь определенные педагогические способности для достижения успешной деятельности. Педагогические способности обычно включают в структуру рассматриваемых ниже организационных и гностических способностей, хотя эти способности могут существовать отдельно друг от друга: есть ученые, которые лишены способности передавать свои знания другим, даже объяснить то, что им самим хорошо понятно. Педагогические способности, требующиеся для профессора, читающего курс студентам и для того же ученого - руководителя лаборатории различны.

Ф. Н. Гоноболин дает следующие свойства личности, структура которых, по его мнению, и составляет собственно педагогические способности:

- способность делать учебный материал доступным;
- творчество в работе;
- педагогически-волевое влияние на учащихся;
- способность организовать коллектив учащихся;
- интерес и любовь к детям;
- содержательность и яркость речи, ее образность и убедительность;
- педагогический такт;
- способность связать учебный предмет с жизнью;
- наблюдательность;
- педагогическая требовательность.

Требования второго уровня предъявляются к передовому педагогу вообще, вне зависимости от учебного предмета, который он преподает - это его личностная готовность к педагогической деятельности. Готовность предполагает широкую и профессиональную системную компетентность, стойкую убежденность человека, социально-значимую направленность личности, а также наличие коммуникативной и дидактической потребности, потребности общения, передачи опыта.

Устойчивое побуждение к деятельности по избранной профессии, стремление реализовать в ней себя, применить свои знания, способности отражает сформированность профессиональной направленности личности. Это сложное, интегративное качество.

Составляющими профессионально-педагогической направленности личности педагогов являются социально-профессиональные ориентации, профессионально-педагогические интересы, мотивы профессиональной деятельности и самосовершенствования, профессиональные позиции личности. В них отражаются отношение к профессионально-педагогической деятельности, интересы и склонности, желание совершенствовать свою подготовку.

Успехи в обучении и воспитании детей определяются множеством факторов, каждый из которых является достаточно весомым, и пренебрежение этими факторами неизбежно ведет к неудаче. Это – методика обучения и воспитания, возрастные особенности детей, наличный уровень их развития и другое. Кроме перечисленных, важным фактором детского развития является сам педагог, который берёт на себя роль учителя и воспитателя, что касается личности педагога, его профессиональной деятельности, требований, предъявляемых к нему, и путей профессионального самосовершенствования.

В современном цивилизованном обществе педагог является фигурой, которая требует особого внимания, и там, где его место занимают недостаточно профессионально подготовленные люди, в первую очередь страдают дети, причем потери, которые здесь возникают, обычно невозможны. Это требует от общества создания таких условий, чтобы среди воспитателей оказывались люди, которые наиболее подготовлены интеллектуально и морально к работе с детьми, а это по плечу далеко не каждому человеку.

С точки зрения творческой роли деятельности в развитии личности педагога важна продуктивная деятельность, или творчество, связанное с выработкой новых целей и соответствующих им средств, или с достижением известных целей с помощью новых средств.

К личности педагога предъявляется ряд самых серьезных требований. Среди них можно выделить главные, без которых невозможно быть высококвалифицированным педагогом, и второстепенные, соответствие которым не обязательно для педагога, но делает его личностью, способной наилучшим образом обучить и воспитать другую личность. Как главные, так и второстепенные требования относятся к психологии деятельности и общения педагога, к его способностям, знаниям, умениям и навыкам, полезным для обучения и воспитания детей. И среди главных, и среди дополнительных психологических свойств, необходимых для квалифицированного педагога, есть устойчивые, постоянно присущие педагогу всех эпох, времен и народов, и изменчивые, обусловленные

особенностями данного этапа социально-экономического развития, на котором находится общество.

Главным и постоянным требованием, предъявляемым к педагогу, является любовь к детям, к педагогической деятельности, наличие специальных знаний в той области, которой он обучает детей, широкая эрудиция, педагогическая интуиция, высокоразвитый интеллект, высокий уровень общей культуры и нравственности, профессиональное владение разнообразными методами обучения и воспитания детей. Без любого из перечисленных факторов успешная педагогическая работа невозможна.

Все эти свойства не являются врожденными. Они приобретаются систематическим и упорным трудом, огромной работой педагога над собой. Не случайно педагогов много, а одаренных и талантливых среди них, блестяще справляющихся со своими обязанностями, единицы. Таких людей в области педагогической профессии, меньше, чем во многих других сферах человеческой деятельности.

Дополнительными, но относительно стабильными требованиями, предъявляемыми к педагогу, являются общительность, артистичность, веселый нрав, хороший вкус и другие. Эти качества важны, но меньше, чем главные, перечисленные выше. Без каждого из таких качеств в отдельности учитель или воспитатель вполне может обойтись. Можно представить, например, не очень общительного математика, знания и преподавательские способности которого настолько хорошо развиты, что при отсутствии этого в общем полезного для людей качества, он тем не менее вполне может оставаться хорошим педагогом. И наоборот, не составляет особого труда вообразить себе какого-нибудь общительного с достаточно веселым нравом, хорошим вкусом, артистичного человека, которому явно не хватает педагогических способностей. Такой человек вряд ли когда-либо сможет стать хорошим педагогом.

Главные и второстепенные педагогические качества в совокупности составляют индивидуальность педагога, в силу которой каждый хороший педагог представляет собой уникальную и своеобразную личность.

Несколько более сложен для решения вопрос о главных и второстепенных изменчивых качествах педагога, которые от него требуются в данный момент истории общества, в данное время и на данном рабочем месте. Существующая система образования нередко отстает от тех преобразований, которые происходят в социальной сфере, но в целом достаточно гибко её отражает. Новая ситуация, складывающаяся в обществе, задает новые цели обучения и воспитания. Они в свою очередь определяют требования,

предъявляемые к личности педагога. Для того, чтобы вовремя и точнее установить эти требования, необходимо сделать следующее:

Правильно оценить тенденции политического, социального и экономического развития общества.

Определить, какими качествами в этом обществе должен будет обладать человек, чтобы общество непрерывно развивалось.

Установить, какими достоинствами должен располагать и от каких недостатков должен быть избавлен современный человек, прошедший обучение в организациях дополнительного образования.

Выяснить, каким должен стать современный педагог, обеспечивающий формирование и развитие личности, необходимой обществу.

Отмеченные тенденции повысили требования к тем качествам, которым должны обладать представители нового подрастающего поколения. Какие же это качества?

Прежде всего – умение жить в условиях, расширяющийся демократии, общаться и взаимодействовать с людьми на правовой и демократической основе. Это предполагает, с одной стороны, способность признавать, понимать, принимать как должное наличие многих различных точек зрения, вести дискуссии и на высококультурной основе разрешать возникающие разногласия; с другой – отказ от любых способов оказания давления на личность, требует уважения к ней, признания её достоинств и значимости. Это также отказ от принципа, согласно которому интересы общества преобладают над интересами конкретной личности.

Передача или утрата власти одной стороной предполагает её принятие, умение воспользоваться ею другой стороны. Это предъявляет повышенные требования к организаторским умениям, к способности руководить людьми, принимать управленческие решения. Здесь нужны профессиональная компетентность и обладание качествами руководителя-лидера.

Изменение системы экономических отношений требует расчетливости, деловитости, бережливости, хозяйственной смекалки, предприимчивости, многих других качеств личности, которые совсем ещё недавно считались если не отрицательными, то во всяком случае не самыми необходимыми в жизни и сознательно не воспитывались у большинства детей.

Гласность требует от человека умения излагать свои мысли в устной или письменной форме, убеждать, доказывать, говорить самому и внимательно слушать других. Обладателями всех этих качеств в ближайшее время должны стать молодые люди, оканчивающие среднюю школу, и если мы хотим, чтобы те положительные

изменения, которые начали происходить в нашем обществе, закрепились окончательно, уже сейчас следует позаботиться о том, чтобы существенно изменить систему обучения и воспитания детей. Для того, чтобы сделать учащегося личностью – а сейчас нам как никогда нужны именно личности, соответствующие требованиям времени, - сам педагог должен обладать независимостью, грамотностью, инициативностью, самостоятельностью и многими другими качествами, систематически развивать их у себя.

Основываясь на анализе психолого-педагогической литературы и исходя из понимания развития личности педагога дополнительного образования детей как многоуровневого образования, определены критерии, позволяющие фиксировать изменения, связанные с этим процессом.

Определение целей педагогической деятельности выдвинуто нами первым критерием развития творческой личности педагога.

Цель является источником развития педагогического процесса, если требования соответствуют возможностям обучающихся, и, наоборот, она не будет служить позитивному течению процесса, если требования оказываются чрезмерно трудными или легкими, то есть не соответствуют возможностям обучающихся, не находятся в зоне их ближайшего развития. В качестве основных показателей этого критерия мы предложили следующие умения педагога: связь цели с результатами работы; определение реальной цели, контроль и оценка её достижения; соблюдение преемственности в постановке задач.

Организации дополнительного образования детей – это особые организации, которые является не просто местом обучения детей, а пространством разнообразных форм общения. Понимание важности стиля педагогического общения позволило нам выделить его в качестве второго критерия развития творческой личности педагога дополнительного образования детей. Основными показателями данного критерия для нас стали умения педагога: формирование организующего характера общения и демократического стиля общения; понимание эмоционального состояния обучающегося.

Понимание важности инноватики позволило нам сформулировать третий критерий развития творческой личности педагога дополнительного образования детей – инновационный характер педагогической деятельности. Основными показателями данного критерия для нас стали умения педагога: применение инновационных форм занятий в образовательном процессе; активно-деятельностно воспроизведение содержание своего учебного предмета; создание у обучающихся внутренней мотивации самообразования.

Понятие профессионального самовоспитания и его роль в становлении личности педагога. Утверждение К.Д.Ушинского о том, что педагог живет до тех пор, пока учится, в современных условиях приобретает особое значение. Не менее актуальна сегодня и мысль о необходимости постоянного совершенствования педагога путем неустанной работы над собой. Сама жизнь поставила на повестку дня проблему непрерывного педагогического образования. А.Дистервег писал, имея в виду педагога: «Он лишь до тех пор способен на самом деле воспитывать и образовывать, пока сам работает над своим собственным воспитанием и образованием.

Но в реальной практической действительности при многочисленных обязанностях, отнимающих у педагога много времени, может сложиться ситуация, когда он не выходит за пределы непосредственных дел, осуществляемых каждодневно. В этом случае его отношение к профессии – это отношение к её отдельным сторонам.

Соответственно оценка профессии и себя в ней носит фрагментарный, ситуативный характер, связанный с возникающими проблемами (установлением дисциплины, организацией коллектива, выяснением взаимоотношений с администрацией школы и т.д.).

Подобная непосредственность профессионального бытия рано или поздно приходит в противоречие с логикой педагогической деятельности, что побуждает педагога критически оценивать себя в профессии, заставить подняться над непосредственно данными условиями. Этот способ профессиональной деятельности связан с проявлением рефлексии, или, по выражению С.Л.Рубинштейна, мировоззренческого чувства, формирующего обобщенно-целостное отношение к профессии.

Опыт работы над собой в плане самосовершенствования составляет предпосылку профессионального самовоспитания, которое предполагает сознательную работу по развитию своей личности как профессионала: адаптирование своих индивидуально неповторимых особенностей к требованиям педагогической деятельности, постоянное повышение профессиональной компетентности и непрерывное развитие социально-нравственных и других свойств личности.

Профессиональное самовоспитание, как и любая другая деятельность, имеет в своей основе довольно сложную систему мотивов и источников активности. Обычно движущей силой и источником самовоспитания педагога называют потребность в самоизменении и самосовершенствовании. Однако сама эта потребность не вырастает автоматически из необходимости разрешить противоречия между требованиями, предъявляемыми обществом к педагогу, и наличным уровнем его развития как личности и

профессионала. Внешние источники активности (требования и ожидания общества) либо стимулируют работу над собой, либо вынуждают учителя идти, на всевозможные ухищрения, снимающие эти противоречия, во всяком случае, в его сознании. В психологии известны многие компенсаторные механизмы снятия подобных противоречий: рационализация, инверсия, проекция, «бегство от реальности» и др.

В основе профессионального самовоспитания, как и в основе деятельности педагога, лежит противоречие между целью и мотивом.

Обеспечить сдвиг мотива на цель – значит вызвать истинную потребность в самовоспитании. Вызванная таким образом потребность педагога в самовоспитании в дальнейшем поддерживается личным источником активности (убеждениями, чувствами долга, ответственности, профессиональной чести, здорового самолюбия и т.п.). Все это вызывает систему действий по самосовершенствованию, характер которых во многом предопределяется содержанием профессионального идеала. Другими словами, когда педагогическая деятельность приобретает в глазах педагога личностную, глубоко осознанную ценность, тогда и проявляется потребность в самосовершенствовании, тогда и начинается процесс самовоспитания.

К внешним факторам, стимулирующим процесс самовоспитания, относят педагогический коллектив, стиль руководства и фактор свободного времени.

Педагог, особенно начинающий, попадая в педагогический коллектив, где царит атмосфера взаимной требовательности, принципиальности, конструктивной критики и самокритики, где с особым вниманием относятся к творческим поискам коллег и искренне радуются их находкам, где чувствуется заинтересованность в профессиональном росте начинающих, стремится соответствовать требованиям профессионального идеала. Напротив, отсутствие коллективистических начал среди педагогов, пренебрежение к творческому поиску и скептическое отношение к возможностям самовоспитания неизбежно убьют потребность в самосовершенствовании.

Если руководство школы не создает педагогам условия, при которых каждый из них имел бы возможность переживания успеха, вызывающего веру в собственные силы и способности, если за его требованиями не чувствуется озабоченности успехами учителей, стремления помочь, то в такой школе у них не появляется потребности в самовоспитании.

Наконец, фактор времени. Оно необходимо учителю для чтения художественной литературы, периодики, посещения музеев, театров,

выставок, просмотра фильмов и телепередач, изучения социальной, а также психолого-педагогической литературы.

Процесс профессионального самовоспитания чрезвычайно индивидуален. Однако в нем всегда можно выделить три взаимосвязанных этапа: самопознание, самопрограммирование и самовоздействие.

Профессиональному самопознанию педагога поможет курс психологии. Для выявления общей самооценки может быть использована традиционная методика построения ранжированных рядов качеств идеала и характерных для конкретной личности с последующим вычислением коэффициента по соответствующей формуле. Самооценка профессиональных качеств определяется с помощью той же методики при условии, что эталонный ряд строится из профессионально значимых качеств. Для выявления уровня направленности на педагогическую профессию, области предпочитаемой педагогической деятельности (преподавание или воспитательная работа) лучше использовать проективные методики типа вербального теста «понятийный словарь».

Учитывая, что умение общаться складывается из частных умений, а также зависит от многих факторов, углубленное познание себя должно идти по линии выявления уровня сформированности перцептивных умений, навыков педагогической техники и таких умений, как умение слушать собеседника, управлять общением, выступать перед аудиторией и т.п.

Профессиональное самопознание предполагает также выявление особенностей волевого развития, эмоциональной сферы, темперамента и характера, особенностей познавательных процессов (восприятия, памяти, воображения, мышления), речи и внимания как свойств личности. Процесс самопрограммирования развития личности не что иное, как материализация собственного прогноза о возможном усовершенствовании своей личности.

Построению программы самовоспитания обычно предшествуют выработка системы «правил жизни», которые постепенно становятся принципами поведения и деятельности личности. Например, никогда и никуда не опаздывать; никогда и никому не отвечать односложно «да» или «нет» - искать другие формы ответа; никогда и никому не отказывать в помощи и т.п. Наряду с программой самовоспитания можно составить и план работы над собой: план-максимум на большой отрезок времени и план-минимум (на день, неделю, месяц).

Для того, чтобы успешно справляться со своей работой, педагог должен иметь незаурядные общие и специальные способности. В число общих способностей входят те, которые определяют высокие

результаты в любой человеческой деятельности, а к специальным относятся те, от которых зависит успех именно педагогической деятельности, обучения и воспитания детей. На общих способностях мы останавливаться не будем, так как они связаны не только с педагогической деятельностью, а специальные способности рассмотрим подробнее. К ним можно отнести:

способность самостоятельно подбирать учебный материал, определять оптимальные средства и эффективные методы обучения;

способность строить обучение с учетом индивидуальности детей, обеспечивая быстрое и глубокое усвоение ими знаний, умений и навыков;

способность за сравнительно короткий срок добиваться усвоения значительного объема информации, ускоренного интеллектуального и нравственного развития детей;

способность правильно строить урок, совершенствуя свое преподавательское мастерство от занятия к занятию;

способность передавать свой опыт другим педагогам и в свою очередь учиться на их примерах;

способность к самообучению, включая поиск и творческую переработку полезной для обучения информации, а также её непосредственное использование в педагогической деятельности;

способность формировать у детей нужную мотивацию и структуру учебной деятельности (учения).

Все эти специальные способности касаются трех взаимосвязанных сторон деятельности по приобретению знаний, умений и навыков: обучения, учения и научения. Трудно определенно сказать, как и когда они начинают формироваться в онтогенезе, по каким законам развиваются. Что-то в них является врожденным и существует в форме задатков, однако до сих пор ничего конкретного по этому поводу наука сказать не в состоянии. Как и всякие другие способности, педагогические способности воспитываются, и их вполне сознательно можно формировать у детей.

О процессе формирования и развития способностей педагога как воспитателя можно сказать то же самое: быть хорошим воспитателем сложнее, чем быть хорошим учителем. Это связано с тем, что среди характерных для воспитателя способностей больше таких, которые даны человеку от природы, чем среди способностей, свойственных учителю.

В среде педагогов немало таких, кто является хорошим учителем, но сравнительно слабым воспитателем. Встречаются и те, кто способен неплохо воспитывать детей, но гораздо хуже справляться с ролью учителя. Это обстоятельство не является основанием для вывода о том,

что соответствующие люди не могут стать хорошими педагогами, просто сфера приложения их педагогического мастерства может быть различной: или преимущественно учительской, или главным образом воспитательской. Среди специальных педагогических способностей есть и способность особого рода, которую нельзя однозначно отнести ни к деятельности учителя, ни к работе воспитателя, так как она одинаково необходима им обоим. Это способность к педагогическому общению, В.А.Кан-Калик, ученый психолог, который много занимался исследованием этой способности, писал, что педагогический труд насчитывает в своей структуре более 200 компонентов. Общение является одной из самых сложных его сторон, так как через него осуществляется главное в педагогической работе: воздействие личности учителя на личность ученика. Одним из важных качеств педагога является умение организовывать длительное и эффективное взаимодействие с учащимися. Данное умение обычно связывают с коммуникативными способностями педагога. Владение профессионально-педагогическим общением – важнейшее требование к личности педагога в том её аспекте, который касается межличностных взаимоотношений.

12.1. Профессиограмма педагога дополнительного образования

Педагог – мастер, зная особенности своей личности и поведения, направляет их на целесообразность решения педагогических задач.

А.С.Макаренко утверждал: «Нет фокусов в педагогике». Но как тогда объяснить, что в ситуациях учебно-воспитательного процесса один учитель достигает нужного результата, а другой – нет?

Искусство воспитательной деятельности зависит от меры владения педагогической техникой: так в ситуации назревающего конфликта учитель с помощью интонации в голосе, мимической маски, позы может устранить пик враждебных отношений.

Проблема совершенствования образования, повышение его качества существует уже давно. Важным условием для её решения является создание профессиограммы учителя общеобразовательной, и профессиональной школы, документа, устанавливающего основные функции его педагогической деятельности, а также требования к знаниям, навыкам, умениям и личностным качествам учителя, необходимым для осуществления этих функций с учётом специфики учебного предмета.

Профессиограмма – это идеальная модель учителя, преподавателя, классного руководителя, педагога. Это образец, эталон, в котором представлены основные качества личности, которыми

должен обладать учитель; знания, умения, навыки для выполнения функции учителя. Профессиограмма учителя – документ, в котором дана полная квалификационная характеристика учителя с позиции требований, предъявляемых к его знаниям, умениям и навыкам, его личности, способностям, психофизиологическим возможностям и уровню подготовки.

Характеристика педагогических функций и методических умений.

Профессиональной деятельности учителя любого предмета свойственны следующие функции:

- развивающая;
- воспитывающая;
- коммуникативная;
- гностическая;
- конструктивно-планирующая;
- организаторская.

Так как основной целью обучения культуре в средней общеобразовательной школе и в организациях дополнительного образования является овладение учащимися определёнными навыками, то коммуникативно-обучающая функция педагогической деятельности педагога дополнительного образования является ведущей, основополагающей, она определяет содержание в значительной мере всех других функций.

Успешное выполнение педагогических функций предполагает владение соответствующей им системой общепедагогических и методических умений и необходимым объемом знаний.

Следует помнить, что в профессиограмме обозначены лишь самые важные умения, составляющие основу педагогического мастерства, приобретаемого в процессе самообразования и совершенствования личного педагогического опыта. Важно уметь повышать своё педагогическое мастерство путём систематического пополнения своих знаний и применения их в своей работе.

Перечисленные функции в профессиональной деятельности учителя можно разделить на две группы: на группу целеполагающих и операционно-структурных функций.

Целеполагающие функции.

Исследователи, занимающиеся функциональной структурой педагогической деятельности учителя, отмечают ведущую роль коммуникативно-обучающей функции и выделяют в ней информационно-ориентирующий, мотивационно-стимулирующий и контрольно-корректирующий компоненты.

Информационно ориентирующий компонент коммуникативно-обучающей функции обеспечивается следующими умениями:

- ориентировать учеников относительно связи между отечественной культурой и культурой других стран, особенностями проявления национальной специфики в социокультурном поведении;
- ориентировать учащихся относительно черт сходства и различия в культурах разных стран.

Мотивационно-стимулирующий компонент коммуникативной функции включает умения создать у учащихся внутреннюю потребность пользоваться культурой как одним из средств общения в ситуациях опосредственной и непосредственной межкультурной коммуникации:

- путём включения аутентичных материалов (текстов, стихов, песен, видеоматериалов и др.) в процесс изучения культуры;
- путём использования активных форм обучения (проблемных заданий, ролевых игр социокультурной направленности), способствующих более эффективному усвоению особенностей мировой культуры;

- Контрольно-корректирующий компонент базируется на следующих методических умениях:

- выделять цели, формы и виды контроля при овладении различными техниками как средством межкультурного общения;
- планировать и осуществлять текущий, обучающий и итоговый контроль навыков и умений учащихся с целью выявления уровня владения ими.

- объективно и мотивированно оценивать учебно-коммуникативную деятельность учащихся.

Развивающая функция предполагает умение педагога намечать пути формирования и развития интеллектуальной, сенсорной, эмоциональной сфер личности учащихся, их познавательных способностей с учетом выявленных возможностей, специфики содержания и процесса обучения в дополнительном образовании, формировать умение учащихся работать самостоятельно. Эта функция реализуется педагогом в единстве с коммуникативно-обучающей, коммуникативно-воспитывающей функциями.

Воспитывающая функция формируется в дополнительном образовании с нравственным, этическим и патриотическим воспитанием учащихся.

Развивающая и воспитывающая функции реализуются с помощью следующих умений:

- путём использования аутентичных материалов в учебном процессе для расширения кругозора, развития памяти, воображения,

интеллектуальных способностей учащихся, формирования у них умения анализировать;

- формировать у учащихся умения самостоятельно получать знания, используя словари, разнообразную литературу, средства массовой информации, Интернет;

- воспитывать учащихся в духе уважения, симпатии к народам – носителям культур, а также его культурным ценностям;

- воспитывать в учащихся глубокое уважение к национальным традициям, обычаям, культурному достоянию родной страны.

Операционно-структурные функции

В соответствии с логикой и этапами решения педагогических задач в деятельности учителя выделяют следующие операционно-структурные функции: гностическая, конструктивно-планирующая и организаторская.

Успешное осуществление гностической функции опирается на глубокое осознание конечных целей обучения, на знание особенностей овладения разными видами деятельности, а также на знание познавательных возможностей учащихся и источников трудностей усвоения ими учебного материала. Именно гностические умения позволяют творчески осуществлять все другие структурно-операционные функции.

Гностическая функция реализуется через умения:

- анализировать учебный материал, средства обучения с точки зрения представленности в них сведений и их использования в учебном процессе;

- предвидеть возможные случаи проявления культурной интерференции в деятельности учащихся;

- на основе сопоставления особенностей общностей определять наиболее трудные для усвоения факты и явления действительности.

Конструктивно-планирующая функция предполагает планирование и конструирование учебного материала в системе уроков, и отдельных уроков разного типа, конструирование коммуникативно-обучающей деятельности учителя и учебно-коммуникативной деятельности учащихся с учетом условий обучения в каждом классе.

Методические указания, обеспечивающие конструктивно-планирующую функцию, выглядят следующим образом:

- производить отбор, методическую обработку аутентичных материалов с учетом возрастных особенностей и интересов учащихся и распределять данные материалы по этапам обучения;

- выбирать наиболее эффективные приемы и способы ознакомления учащихся с изучаемым материалом;

- готовить, подбирать, использовать различные средства наглядности.

Организационная функция реализуется на базе умений выбирать оптимальные способы организации своей деятельности и деятельности учащихся, с целью наиболее эффективного усвоения фактов.

Сформулированные выше профессиональные умения представляют собой дидактический компонент компетенции учителя и являются содержательными ориентирами для организации подготовки высококвалифицированных учителей на факультетах педагогических вузов.

Психолог В.А.Крутецкий предлагает следующую структуру профессионально-значимых качеств личности:

1. Мировоззрение личности;
2. Положительное отношение к педагогической деятельности;
3. Педагогические способности;
4. Профессионально-педагогические знания, умения, навыки.

Т.И.Руднев предлагает профессиограмму учителя, содержащую когнитивный компонент (знания, эмоциональность (направленность), практические способности и профессионально-значимые качества) (см. схема 1).

1. Педагогическая направленность может сформироваться ещё в школе под влиянием учителей и активной школьной жизни. В основе направленности находятся мотивы выбора педагогической профессии: стремление работать с детьми, учить и воспитывать, интерес к предмету. Очень важно и осознание наличия у себя возможностей успешного овладения профессией.

2. Научные знания, содержащие систему закономерностей в области специального предмета, блок психолого-педагогических и методических знаний, знаний смежных предметов, продолжают на протяжении всего времени обучения в вузе влиять на мотивы, углубляя их, либо вызывая переоценку правильности выбора профессии.

3. Уровень развития педагогических способностей проявляется в период педагогической практики, сигнализируя об их сформированности и при наличии педагогической направленности обращая студента к работе над собой.

4. Педагогические способности тесно связаны с особенностями характера учителя и спецификой педагогической системы.

Уместно обратиться к самодиагностике личностных качеств в структуре профессиограммы. Предлагаемый оценочный лист построен по принципу функциональной группировки личностных качеств.

- Первая группа качеств характеризует отношение к работе;
Вторая – активность в деятельности;

Третья – коммуникативность учителя.

Приведенные классификации показывают, что педагогическая деятельность всегда соотносится с умениями. К основным умениям педагогической деятельности можно отнести:

1. ориентационные;
2. академические;
3. перцептивные;
4. мобилизационные;
5. организационные;
6. коммуникативные;
7. гностические;
8. дидактические;
9. конструктивные;
10. прикладные;
11. умения педагогического мышления;
12. умения педагогической техники;
13. речевые;
14. исследовательские умения.

Ориентируясь на перечисленные профессиональные компетенции педагога можно составить профессиограмму.

I. Психолого-педагогические умения

1. читать и анализировать специальную психолого-педагогическую литературу.

2. самостоятельно анализировать педагогические явления
3. анализировать передовой педагогический опыт.
4. проводить самоанализ
5. проявлять эмпатию к учащимся
6. организовать себя, управлять своим состоянием

II. Профессионально-личностные качества

1. потребность в самопознании
2. самостоятельность
3. трудолюбие и прилежание
4. самокритичность
5. дисциплинированность
6. культура поведения и общения

III. Частно-методические умения

1. планировать, отбирать, синтезировать и конструировать учебный материал по специальности

2. стимулировать и организовывать разные формы внеклассной воспитательной работы

3. анализировать уроки и внеклассные мероприятия
4. оценивать действия школьников и свою работу

5. разрабатывать дидактический материал к урокам и занятиям

6. мобилизовывать учащихся на познавательную деятельность

IV. Коммуникативно-организаторские умения

1. устанавливать педагогически целесообразные взаимоотношения с отдельными учениками, группами, ученическими коллективами;

2. создавать благоприятный микроклимат, располагать к себе учеников;

3. регулировать внутриколлективные отношения школьников;

4. ориентироваться в изменившихся условиях, перестраивать своё поведение;

5. уметь декламировать, петь, танцевать, поддерживать беседу.

V. Исследовательские умения

1. выявлять проблему, определять объект, предмет, цель, задачи, методы исследования;

2. подбирать и применять методы и методики изучения личности коллектива;

3. иметь представление об инновационных технологиях по своей специальности;

4. организовать эксперимент;

5. обобщать, описывать, литературно оформлять результаты исследований.

Часто профессиограмма используется как форма анкетирования при организации констатирующего эксперимента. Целью эксперимента является диагностика готовности к профессиональной деятельности.

Исходя из этого понимания смысла понятия «профессиограмма», можно говорить о профессиографическом методе изучения личности, при котором осуществляется сравнение имеющихся у студента знаний, умений и навыков с теми, которые могли бы у него быть в соответствии с идеальной моделью. Здесь профессиограмма выступает как форма мониторинга качества профессиональной подготовки студента к педагогической деятельности. Профессиографический метод позволяет проектировать личностный и профессиональный рост студента – будущего педагога и может стать одной из методик самовоспитания.

Не стали бы люди такими колоссами,

Нет, не обрели бы такого величия,

Когда бы над каждым из них – непоседаю,

Румяным невеждой, беспаятным олухом

Не бдил с ежедневной неспешной беседою

Всеумудрый учитель, всебудящий колокол.

Достоин восторга его всетерпение!

За все, что прекрасно, за все, что значительно,

Пора человечеству в Храм Поклонения

Внести на руках Рядового Учителя.

13. Инновационная деятельность педагога дополнительного образования детей

Нововведения, или инновации, характерны для любой профессиональной деятельности человека и поэтому естественно становятся предметом изучения, анализа и внедрения. Инновации сами по себе не возникают, они являются результатом научных поисков, передового педагогического опыта отдельных педагогов и целых коллективов. Этот процесс не может быть стихийным, он нуждается в управлении.

В контексте инновационной стратегии целостного педагогического процесса существенно возрастает роль руководителя организации дополнительного образования и педагогов как непосредственных носителей новаторских процессов. При всем многообразии технологий обучения: дидактических, компьютерных, проблемных, модульных и других – реализация ведущих педагогических функций остается за педагогом. С внедрением в учебно-воспитательный процесс современных технологий педагог все более осваивает функции консультанта, советчика, аниматора, воспитателя. Это требует от него специальной психолого-педагогической подготовки, так как в профессиональной деятельности педагога реализуются не только специальные, предметные знания, но и современные знания в области педагогики и психологии, технологии обучения и воспитания. На этой базе формируется готовность к восприятию, оценке и реализации педагогических инноваций.

Понятие «инновация» означает новшество, новизну, изменение; инновация как средство и процесс предполагает введение чего-либо нового. Применительно к педагогическому процессу инновация означает введение нового в цели, содержание, методы и формы обучения и воспитания, организацию совместной деятельности учителя и учащегося. В отечественной педагогике сделаны первые попытки объяснения сущности и содержания инновационных процессов.

В понимании сущности инновационных процессов в образовании лежат две важнейшие проблемы педагогики – проблема изучения, обобщения и распространения передового педагогического опыта и проблема внедрения достижений психолого-педагогической науки в практику. Одни инновационные процессы, прежде всего, связывают с изучением, обобщением и распространением педагогического опыта, другие отдают предпочтение проблеме разработки и внедрения педагогических новшеств. Следовательно, предмет инноватики, содержание и механизмы инновационных процессов должны лежать в плоскости объединения двух взаимосвязанных между собой процессов,

рассматриваемых до настоящего времени, пока изолировано. Их объективная взаимосвязь заключается в том, что процесс изучения, обобщения и распространения педагогического опыта имеет своей конечной целью внедрение нового, передового в массовую практику. Таким образом, результатом инновационных процессов должно быть использование новшеств теоретической и практической природы в целостном педагогическом процессе. Все это подчеркивает важность управленческой деятельности по созданию, освоению и использованию педагогических новшеств. Речь, следовательно, идет о том, что педагог может выступать в качестве автора, разработчика, исследователя, пользователя и пропагандиста новых педагогических технологий, теорий, концепций. Управление этим процессом обеспечивает подготовку к отбору, оценке и применению в своей деятельности опыта коллег или предлагаемых наукой новых идей, методик.

13.1. Инновационная направленность педагогической деятельности

Инновационная направленность педагогической деятельности предполагает включение педагогов в процесс создания, освоения и использования педагогических новшеств в практике обучения и воспитания.

Необходимость в инновационной направленности педагогической деятельности в современных условиях развития общества, культуры и образования определяется рядом обстоятельств.

Во-первых, происходящие социально-экономические преобразования обусловили необходимость коренного обновления системы образования, методологии и технологии организации учебно-воспитательного процесса в учебных заведениях различного типа. Инновационная направленность деятельности учителей и воспитателей, включающая в себя создание, освоение и использование педагогических новшеств, выступает средством обновления образовательной политики.

Во-вторых, усиление гуманитаризации содержания образования, непрерывное изменение объема, состава учебных дисциплин, введение новых учебных предметов требуют постоянного поиска новых организационных форм, технологий обучения. В данной ситуации существенно возрастает роль и авторитет педагогического знания.

В-третьих, происходит изменение отношения педагога к самому факту освоения и применения педагогических новшеств. В условиях жесткой регламентации содержания учебно-воспитательного процесса педагог был ограничен не только в самостоятельном выборе новых

программ, учебников, но и в использовании новых приемов и способов педагогической деятельности. Если раньше инновационная деятельность сводилась, в основном, к использованию рекомендованных сверху новшеств, то сейчас она приобретает все более избирательный исследовательский характер. Именно поэтому важным направлением в работе руководителей организаций, органов управления образования становится анализ и оценка вводимых учителями педагогических инноваций, создание условий для их успешной разработки и применения.

В-четвертых, вхождение организаций дополнительного образования детей в рыночные отношения, создание новых видов организаций, в том числе и негосударственных, создают реальную ситуацию их развития и совершенствования в целях достижения конкурентоспособности.

Педагогический опыт может быть массовым и передовым. Передовой педагогический опыт исторически ограничен, так как на каждом новом этапе с расширением материальных, методических, кадровых и других возможностей возникают новые требования к педагогической деятельности. Вместе с тем, как справедливо отмечал Ю.К.Бабанский, «передовой опыт несет и некоторые непроходящие элементы, которые пополняют сокровищницу педагогической науки и практики».

В создании и передаче передового опыта большую роль играет позиция педагога, поэтому при анализе и распространении ведущих положений конкретного опыта важно учитывать влияние субъективного фактора, прогнозировать варианты его оценки и трансляции в педагогические коллективы. В ходе передачи и освоения опыта, как нигде более, переплетаются проявления объективно ценного и индивидуального, но не все глубоко индивидуальное в педагогической деятельности может стать достоянием массовой практики. Остается то, что составляет область уникального и неповторимого в личности, создающей новый опыт. Передовой педагогический опыт, формируясь на основе массового, представляет собой уровень овладения объективными педагогическими закономерностями (Ю.К.Бабанский). Разновидностями передового педагогического опыта являются новаторский и исследовательский педагогический опыт как своеобразные ступени восхождения от эмпирического к теоретическому анализу и обобщению. Образцы уникального новаторского и исследовательского педагогического опыта таких педагогов и ученых, как И.П.Волков, Т.И.Гончарова, И.П.Иванов, Е.Н.Ильин, В.А.Караковский, С.Н.Лысенкова,

Р.Г.Хазанкин, М.П.Щетинин, П.М.Эрдниев, Е.А.Ямбург и многие другие, стали достоянием учительства.

13.2. Критерии педагогических инноваций

Принимая во внимание имеющийся опыт исследований по педагогике, можно определить следующую совокупность критериев педагогических новшеств: новизна, оптимальность, высокая результативность, возможность творческого применения инновации в массовом опыте.

Основным критерием инновации выступает новизна, имеющая равное отношение к оценке, как научных педагогических исследований, так и передового педагогического опыта. Поэтому для педагога, желающего включиться в инновационный процесс, очень важно определить, в чем состоит сущность предлагаемого нового, каков уровень новизны. Для одного это может быть действительно новое, для другого оно таковым не является. В этой связи необходимо подходить к включению педагогов в инновационную деятельность с учетом добровольности, особенностей личностных, индивидуально-психологических характеристик. Выделяют несколько уровней новизны: абсолютная, локально-абсолютная, условная, субъективная, отличающиеся степенью известности и областью применения.

Оптимальность как критерий эффективности педагогических инноваций означает затрату сил и средств учителей и учащихся для достижения результатов. Разные педагоги могут добиваться одинаково высоких результатов при разной интенсивности собственного труда и труда учащихся. Введение в образовательный процесс педагогической инновации и достижение высоких результатов при наименьших физических, умственных и временных затратах свидетельствуют о её оптимальности.

Результативность как критерий инновации означает определенную устойчивость положительных результатов в деятельности педагогов. Технологичность в измерении, наблюдаемость и фиксируемость результатов, однозначность в понимании и изложении делают этот критерий необходимым в оценке значимости новых приемов, способов обучения и воспитания. Ценность данного критерия – в обеспечении целостного понимания, восприятия и формирования личности.

Развитие творческой личности педагога дополнительного образования детей осуществляется в процессе педагогического взаимодействия, понимаемого как личностный контакт педагога с коллегами, педагога и воспитанников, педагога и родителей, педагога и

администрации, случайный или преднамеренный, частный или публичный, длительный или кратковременный, вербальный или невербальный, имеющий следствием взаимные изменения их поведения, деятельности, отношений, установок. Педагогическое взаимодействие проявляется в виде сотрудничества, когда успехи одних участников совместной деятельности стимулируют или тормозят более продуктивную и целенаправленную деятельность других её участников.

Системной основой организации социально-профессиональной среды как элемента социокультурного пространства малых городов является система социальных связей. Поэтому часть задач по развитию творческой личности педагога дополнительного образования детей должна сводиться к созданию целенаправленно организационных педагогических условий, в качестве которых реализуются управление развитием творчества педагога дополнительного образования детей, мониторинг результативности педагогической деятельности, научно-методическое обеспечение в сочетании с актуализацией и поддержкой инициатив.

Как показывает анализ, социально-профессиональная среда как ключевой элемент социокультурного пространства, а также комплекс педагогических условий должны оказать существенное влияние на развитие творческой личности педагога дополнительного образования.

13.3. Соотношение квалификационной категории педагога и его стремление к развитию личности

В соответствии с планами повышения квалификации педагогов один раз в пять лет они проходят специальное обучение в институтах повышения квалификации и переподготовки работников образования или на специальных курсах повышения квалификации педагогов дополнительного образования. Практика показывает, что знания, полученные педагогами в специальных институтах и педвузах, нуждаются в практической доводке, в осмыслении и апробации в организациях дополнительного образования. В этом случае и приходит на помощь специально организованная в организациях дополнительного образования система методической работы.

14. Приложение

14.1. Опыт работы методической службы КГКП «Областной детский биологический центр» города Семей.

В Областном детском биологическом центре города Семей организацию деятельности методической службы возглавляет методист Волкова Виктория Геннадьевна.

Организация методической работы в условиях деятельности Областного детского биологического центра города Семей представлена систематической коллективной и индивидуальной деятельностью педагогических работников, которые работают над повышением своей научно-теоретической, методической подготовки и профессионального мастерства в межаттестационный период.

В основе методической работы биологического центра лежит ряд аспектов:

- деятельностный аспект позволяет выделить такие компоненты как мотивы, цель, задачи, содержание, формы, методы, результаты;
- содержательный аспект представлен тремя взаимосвязанными направлениями методической работы: методической, научно-теоретической и психолого-педагогической подготовки;
- управленческий аспект подразумевает следующие компоненты: педагогический анализ, планирование, организация, контроль и регулирование.

Цель методической работы в условиях организации деятельности детского биологического центра – создание условий для роста и совершенствования профессионального мастерства педагогов дополнительного образования.

Задачи методической работы направлены на оказание помощи педагогическим работникам в реализации принципов и методических приемов обучения, в воспитании и развитии детей; развитие мотивации и стимулирование творчества в профессиональной деятельности педагогических работников в условиях дополнительного образования детей.

Обязательными элементами структуры методической работы центра являются: педагогический совет, методический совет, методическое объединение, школа молодого педагога, методические и творческие часы. В структуру также входят: творческие проблемные группы, временные творческие (научные) коллективы и др.

Организация деятельности методической работы осуществляется через следующие формы: научно-практические конференции,

педагогические творческие отчеты, семинары, заседания, школы передового опыта, школы молодого педагога и др.

Все направления методической работы осуществляются в соответствии с общими принципами:

- ✓ *актуальность* - востребованность педагогом информации, ее связь с жизнью, практическая реализация Закона РК "Об образовании" и других нормативных документов, учет проблем, близких педагогическому коллективу. Ориентация на социальную значимость ребенка;
- ✓ *научность* - этот принцип нацеливает на достижение соответствия всей системы повышения квалификации педагогов современным научным достижениям в различных областях деятельности;
- ✓ *системность* - этот принцип требует подхода к методической работе как целостной системе, оптимальность которой зависит от единства цели, задач, содержания, форм и методов работы с педагогами;
- ✓ *комплексный характер* - принцип предусматривает единство и взаимосвязь всех сторон и направлений повышения квалификации педагога (частная методика, дидактика, теория воспитания, психология, физиология, педагогическая этика и развитие общей культуры, экология);
- ✓ *оперативность, гибкость, мобильность* - этот принцип ориентирован на быстрое реагирование к изменившимся условиям, требованиям. Способность к быстрому приему образовательной информации и ее передаче, учитывая индивидуальные особенности педагогов;
- ✓ *творческий характер* - способность найти интересные, оригинальные идеи, воплотить их в жизнь. Создание в учреждении атмосферы творческого труда и взаимодействия;
- ✓ *последовательность, преемственность, непрерывность* - методическая работа как часть системы непрерывного образования, охват педагогов различными формами методической работы в течение всего учебного года. Сочетание индивидуального и коллективного труда;
- ✓ *конкретность, направленность* - учет индивидуальных потребностей, запросов педагогов. Создание в учреждении своей системы методической работы. Выделение главного, существенного в образовательной деятельности как учреждения, так и каждого педагога;

- ✓ *единство теории и практики* - принцип предусматривает единство и взаимосвязь психолого-педагогической теории и практической деятельности педагогов.

Особенности организации методической работы в центре указывают на то, что педагог занимает ключевую позицию в образовательном и воспитательном процессе: от его квалификации, личностных качеств и профессионализма зависит решение многих образовательно- воспитательных проблем. Нередко из-за недооценки этого фактора тормозится процесс развития организации, а потому наша задача состоит в создании таких условий, в которых педагоги могли бы реализовать свой творческий потенциал. Реальными возможностями для решения этой задачи в системе дополнительного образования обладает методическая служба.

Установлено, что методическая служба создает условия для развития профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования, принимает непосредственное участие в разработке положений о педагогическом и методическом советах, принимает участие в разработке всех видов необходимой документации: планов и отчетов, должностных инструкций и т.п. Это является одним из условий, повышающих эффективность работы методической службы и результативность деятельности в целом.

Основными элементами методической деятельности при таком подходе в биологическом центре являются:

- ✓ оказание организационно-методической и технической помощи педагогу в обучении и воспитании детей;
- ✓ внедрение в практику научных исследований и достижений передового опыта, забота о научной и теоретической компетентности педагога;
- ✓ доведение до сведения педагогов правовых и нормативных документов;
- ✓ организация системы повышения квалификации педагогов;
- ✓ руководство работой методических объединений и творческих групп педагогов.

Особую значимость деятельности методической службы придают следующие задачи:

- ✓ обеспечение развития организации дополнительного образования детей;
- ✓ развитие творческого потенциала педагогов, выявление и обобщение опыта лучших, выделение в нём главного и доведение до сотрудников;

- ✓ разработка и внедрение новых технологий обучения и воспитания; достижение высокого качества образовательного процесса, основанного на современной педагогической парадигме;
- ✓ разработка образовательных программ дополнительного образования нового поколения;
- ✓ организация проведения опытно-экспериментальной работы.

Содержание методической работы постоянно видоизменяется от складывающейся ситуации в системе образования. Но одно остается неизменным, деятельность методической службы существенно влияет на развитие профессиональной компетентности педагогов дополнительного образования.

14.2. Формирование инновационных образовательных программ в Зерендинском доме детского творчества Акмолинской области

Авторы: Байгужина М.Е. – директор, Жолумбаева Б.К. – заместитель директора, Кинжалинова С.А. - методист, Капарова А.Ж. – педагог дополнительного образования.

Рабочая учебно-методическая документация

Оптимальные условия для развития интеллектуальных, творческих способностей воспитанников, их творческого труда, профессионального самоопределения, условия для организации разумного отдыха и развлечений создает Зерендинский дом детского творчества Акмолинской области (Зерендинский ДДТ). На протяжении всего периода своего существования Зерендинский ДДТ является многопрофильной организацией дополнительного образования детей, центром культурно-досуговой и организационно-методической работы с педагогическими кадрами школ, активом детских и молодежных организаций.

В течение 10 лет функционал ДДТ увеличился. В настоящее время коллектив Зерендинского дома детского творчества пересматривает процесс формирования образовательных программ, творческая группа педагогов предлагает проект совершенствования учебного процесса в учреждениях дополнительного образования.

Увеличение функционала деятельности ДДТ

2004 год	2007 год	2012 год	2013 год
<i>Создание Дома детского творчества</i>	<i>Открытие детского летнего оздоровительного лагеря «Ушкын» при Доме детского творчества</i>	<i>Выпуск газеты «Мектеп жаршысы» районного отдела образования при Доме детского творчества</i>	<i>Открытие дворового клуба «Мерей» при Доме детского творчества</i>

Совершенствование образовательной траектории

Одним из направлений модернизации дополнительного образования является совершенствование образовательной траектории.

Основная задача Государственной программы развития образования на 2011-2020 годы состоит в достижении нового качества – качества, которое отвечает требованиям, предъявленным к личности в современных быстро меняющихся социально-экономических условиях. Эти требования заключаются в выработке у воспитанника системы универсальных знаний и умений, или ключевых компетентностей, позволяющих реализовать себя в условиях информационного общества. Во исполнение Государственной программы развития образования на 2011-2020 годы решением педагогического совета Дома детского творчества утверждена Программа совершенствования учебного процесса на 2013-2020 годы.

Инновационные образовательные программы должны способствовать воспитанию социально зрелых, граждански ответственных личностей, эффективных лидеров 21 века.

Программа совершенствования учебного процесса на 2013-2020годы.

- 2013-2014у.г.
- 2014-2015у.г.
- разработка инновационных образовательных программ;
- 2015-2017 у.г.
- внедрение экспериментальных программ;
- 2017-2020 у.г.
- внедрение инновационных образовательных программ.

Реализация образовательных программ Дома детского творчества является одним из инструментов закрепления ключевых ценностей казахстанского общества, основанная на творческом подходе.

В Зерендинском доме детского творчества процесс совершенствования творческого подхода при формировании образовательных программ можно представить в виде схемы.

Модель наглядно показывает процесс формирования образовательных программ на входе и выходе с учетом потребности и удовлетворенности социальной среды. Планирование, организация,

анализ, мониторинг и т.д. осуществляет Учебно-методический совет организации. При организации процесса обучения Учебно-методический совет координирует мониторинг устойчивого развития образовательных программ. Ежегодно планируется постоянное совершенствование образовательной программы с учетом формируемых компетенций.

В зависимости от направления образовательных программ определялись образовательные программы, внедряемые как экспериментальные. Организацию данной работы можно описать по условной схеме благодаря применению системы формирования образовательных программ европейской модели.

Организация учебного процесса при формировании инновационных образовательных программ:

- Анализ ресурсов обеспечения образовательных программ (кадры, информационные, материальные и т.д.)
- Организация работы с социальными партнерами.
- Формирование модулей программы по компетенциям.
- Формирование образовательной программы
- Презентация образовательных программ. Индивидуальные образовательные маршруты детей (обязательны для детей с ограниченными возможностями).
- Составление рабочего учебного плана работы организации на учебный год.
- Составление академического календаря работы организации на учебный год.
- Мониторинг устойчивого развития процесса формирования образовательных программ.

В информационном обществе меняются культурные и социально-экономические условия, которые подводят к изменению системы ценностных ориентаций. Соответственно меняется идеология системы образования, которая должна ориентироваться на высшую ценность - человека, реализующего свой творческий потенциал во взаимодействии с миром: природой, обществом. В этой связи необходимо реализовать субъективный подход в обучении и воспитании, в рамках которого каждый ребенок наделяется безусловным правом активно выбирать и самостоятельно конструировать свою школьную и внешкольную жизнь. При этом существенным образом меняется роль педагога: от трансляции знаний и способов деятельности он должен переходить к проектированию индивидуальной траектории интеллектуального и личностного развития каждого ребенка, развитию его компетентностей. В решении этой задачи дополнительное образование играет роль наиболее эффективной формы развития склонностей, способностей,

интересов, социального и профессионального самоопределения детей и молодежи. Задачи развития и становления компетентности детей являются основой организации учебного процесса Зерендинского дома детского творчества и интегрируют все направления учебно-познавательной, воспитательной и социально-психологической деятельности учреждения. Это позволяет целенаправленно развивать социальную активность ребенка во всех сферах его жизнедеятельности, что способствует успешной социализации, гармоничному личностному развитию и гражданскому становлению личности детей, посещающих наш дом детского творчества. Таким образом, можно говорить об актуальности изучения становления компетентности именно в условиях дополнительного образования.

Развитие социального партнерства

В рамках совершенствования учебного процесса проводится анализ ресурсов обеспечения образовательных программ (кадры, информационные, материальные и т.д.): анкетирование, интервьюирование, опрос и т.д. Педагоги дополнительного образования привлекают учащихся, родителей, социальных партнеров к разработке образовательных программ и выработке компетенции. Правительственная Стратегия модернизации образования предполагает, что в основу обновленного содержания образования будут положены «ключевые компетентности». Компетентности формируются в процессе обучения, но не только в школе, а под воздействием семьи, друзей, работы, дополнительного образования и др. Необходимо отметить, что ключевыми компетенциями инновационных образовательных программ являются компетенции. Необходимо организовать выявление и анализ организационно-управленческих условий формирования и развития компетенции.

Формирование модулей программы по компетенциям

Для формирования определённой компетенции или группы родственных компетенций формируются темы, которые объединяются в модуль. Каждый модуль является относительно самостоятельной (логически завершённой) частью образовательной программы.

Формирование модуля осуществлялось таким образом, чтобы каждый модуль являлся относительно самостоятельной (логически завершённой) частью образовательной программы, отвечающей за формирование определённой компетенции или группы родственных компетенций.

Структура инновационной образовательной программы

Структура инновационной образовательной программы включает:

- описание образовательной программы;
- паспорт образовательной программы;
- карту образовательной программы;
- научно-исследовательская деятельность.

5.1. Описание образовательной программы.

При описании образовательной программы необходимо отразить: обоснование программы; направленность дополнительной образовательной программы; новизну, актуальность, педагогическую целесообразность; отличительные особенности данной дополнительной образовательной программы от уже существующих; цель и задачи дополнительной образовательной программы;

5.2. Паспорт образовательной программы.

Предлагаем форму паспорта образовательной программы

Наименование программы	
Основания для разработки Программы	
Разработчики программы	
Участие в разработке программ представителей рынка услуг	
Консультант	
Цель программы	
Задачи программы	
Возраст детей, участвующих в реализации программы	
Сроки выполнения и этапы реализации программы	
Прогнозируемые результаты и ключевые компетенции	

5.3. Карта образовательной программы.

Карта образовательной программы должна отразить определённые компетенции или группы родственных компетенций,

которые объединяются в модуль. Модули формируются в темы. Раскрывается краткое описание тем (теория и практика). В карту включены формы режима занятий, количество учебных часов в неделю, количество учащихся в группе, объединений, работа с особыми категориями детей (одарённые, группы риска, инвалиды), примерное содержание деятельности, место проведения занятия, приемы и методы организации учебно-воспитательного процесса, дидактический материал, оборудование, техническое оснащение занятий, также прогнозируемые результаты и способы их проверки на каждый год обучения (игра, беседа, поход, экскурсия, выставка, конкурс, конференция и т.д.).

Презентация образовательных программ

Формируемые компетенции	Наименование модуля	Тема проводимого занятия	Краткое содержание темы	Ко-во часов	Форма проведения	Методическое обеспечение	Материалы и инструменты	Способ проверки результатов
-------------------------	---------------------	--------------------------	-------------------------	-------------	------------------	--------------------------	-------------------------	-----------------------------

Презентация образовательных программ проводится педагогами дополнительного образования, привлекаются их воспитанники и родители. Разрабатываются индивидуальные образовательные маршруты детей (обязательны для детей с ограниченными возможностями). Презентация проводится не только в начале учебного года, когда традиционно проводится набор в группы, но и постоянно во время проведения массовых мероприятий. Зерендинский дом детского творчества имеет возможность публично отражать результаты реализации образовательных программ в Зерендинской районной газете «Мектеп жаршысы», которая издается на базе ДДТ (тираж 1000 экземпляров).

Индивидуальные образовательные маршруты детей

Дополнительное образование дает ребенку реальную возможность выбора своего индивидуального образовательного пути. Дополнительное образование увеличивает пространство, в котором школьники могут развивать свою творческую и познавательную активность, реализовывать свои лучшие личностные качества, т.е. демонстрировать те способности, которые зачастую остаются невостребованными в основной системе образования. В дополнительном образовании ребенок сам выбирает содержание и форму занятий, может не бояться неудач. Все это создает

благоприятный психологический фон для достижения успеха, что, в свою очередь, положительно влияет и на учебную деятельность.

Для индивидуальной работы - разрабатывается дополнительно образовательный маршрут, при необходимости, преимущественно с детьми 2 и 3 года обучения, для состава 1 - 5 человек, с постепенной усложненностью заданий. Для детей с ограниченными возможностями обязательно составление маршрута индивидуально для каждого.

Индивидуальный образовательный маршрут включает особенности развития воспитанника, описание его способностей и потенциальных возможностей, особенности организации образовательного процесса, ожидаемые результаты.

С учетом образовательной программы, составленной с учетом ключевых компетенций и индивидуального образовательного маршрута составляется индивидуальный учебный план. На основе индивидуальных рабочих планов формируется рабочий учебный план работы организации дополнительного образования. Форма, структура и порядок составления плана разрабатываются учебно-методическим советом. На основе рабочих учебных планов составляется академический календарь работы. Индивидуальный учебный план, рабочий учебный план и академический календарь разрабатываются на учебный год.

Мониторинг устойчивого развития процесса формирования образовательных программ

Потенциал устойчивого развития и эффективность формирования образовательных программ в соответствии с потребностями социума будет проводиться ежегодно.

Необходимо отметить, что данная система формирования образовательных программ при организации учебного процесса не является совершенной и требует постоянного корректирования.

Для успешной работы по совершенствованию учебного процесса немаловажным являются следующие моменты: финансирование; инфраструктура организации; педагогические кадры; сотрудничество с социальными партнерами; инновационные технологии обучения.

14.3. Активные методы и формы повышения профессиональной компетентности в школе искусств №2 Клуб ЮНЕСКО г. Караганды

Профессионализм педагогов в новых условиях зависит не только от степени владения методикой своего предмета, но также владения инновационными технологиями, позволяющими продвинуть методику преподавания предмета, обучать детей с различным уровнем способностей.

Проблема индивидуализации методов обучения требует от педагога школы искусств более фундаментальных знаний в области психологии, анатомии и физиологии, эстетики. Ее успешное решение немислимо без развитого педагогического мышления, опирающегося на достижения современной науки. Важнейшей задачей, стоящей перед каждым педагогом, является постепенный поиск наиболее результативных путей воспитания и обучения. Правильная диагностика способностей, оценка сил и возможностей ученика, разнообразие методов воздействия на него - всё это определяет логику методической деятельности [1].

В связи с этим приобретает особую роль методическая работа, ориентированная на результат, то есть на непрерывное развитие профессиональной компетентности педагогов, трансформирующей в качество результатов обучения.

В школе искусств №2 города Караганды организация методической работы имеет 2-х уровневый характер, то есть осуществляется как на общешкольном, так и на уровне 5-ти отделений, включая работу по самообразованию каждого педагога. (таблица 1). При этом «центр тяжести» переносится в отделения, создавая атмосферу инновационного поиска в совершенствовании методики обучения детей конкретному виду искусства.

Общешкольные методические мероприятия обеспечивают активное межпрофильное творческое общение и обмен педагогическим опытом, коллективное обсуждение результатов поэтапной реализации проектов инновационной деятельности.

Таблица 1

Уровневая модель методической системы

1 уровень	<ul style="list-style-type: none">• Научно–методический совет школы искусств, как коллегиальный орган, объединяющий и координирующий научно-методическую работу в учреждении. Рассматриваются вопросы
-----------	---

	<p>координации инновационных процессов (учебные технологии, ресурсный центр дополнительного образования, дуальная система обучения педагогов), развития аналитической культуры педагогов, рационального планирования, создания условий для творческого роста молодых специалистов.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Методологические семинары по выработке системы единых подходов в воспитании, действий в учебной, инновационной деятельности с приглашением ведущих работников культуры и искусства. • Школа молодого специалиста (рассмотрение вопросов возрастной педагогики и психологии).
2 уровень	<ul style="list-style-type: none"> • Методическая работа в отделениях - творческие объединения педагогов по конкретному профилю искусства (семинары, тренинги, мастер-классы, открытые уроки). • Индивидуальная методическая работа, которая предполагает непрерывное самообразование и рост профессиональной культуры, согласно планам профессионального саморазвития педагогов.

Планирование методической деятельности осуществляется на основе проблемно – ориентированного анализа образовательного процесса, диагностики профессиональных затруднений каждого педагога. Цель и задачи формулируются на один год.

Например:

1. На общешкольном уровне анализ учебно-воспитательного процесса выявил профессиональные затруднения в реализации новых образовательных программ с учетом индивидуальных особенностей детей, следовательно, цель методической работы – повышение качества освоения учащимися видов искусства посредством введения в педагогический процесс новых государственных образовательных программ обучения с учетом особенностей потребностно-мотивационной и эмоционально-чувственной сферы каждого ребенка.

2. На уровне хореографического отделения - анализ учебно-воспитательного процесса выявил проблемы в обучении детей классическому танцу и межличностных взаимоотношениях с родителями, поэтому цель методической работы сформулирована как обеспечение качества освоения обучающимися хореографического

искусства посредством совершенствования методики обучения классическому танцу и повышения профессиональной коммуникативной компетенции педагогов (межличностные отношения с учениками, родителями, сотрудниками).

Результатом выполнения годовых методических задач является рост мотивации педагогов к эффективной профессиональной деятельности, обеспечивающей качество образовательного процесса (достаточный уровень обученности обучающихся, успешное участие в конкурсных мероприятиях).

В методической работе мы руководствуемся принципами открытости, партнерства и продуктивности. Принцип открытости заключается в творческом взаимодействии с Казахским Национальным Университетом искусств города Астаны, Карагандинским колледжем искусств имени Таттимбета через реализацию инновационного проекта «Дуальное образование». Принцип партнерства реализуется во взаимодействии с организациями дополнительного образования города Караганды в рамках руководства городскими методическими объединениями педагогов хореографического, театрального, эстрадно-циркового искусства.

Для реализации содержания методической работы подбираются наиболее оптимальные и рациональные формы и методы с учетом сложности и многообразия целей. В педагогической практике выделяются 2 группы организационных форм: индивидуальные (стажировка, наставничество, консультация, самообразование, творческий отчет, портфолио) и коллективные (семинар, мастер-класс, ролевая игра, урок-имитация, панорамный урок, лекторий психолога и социолога, диспут, дискуссия) [3].

Руководствуясь современным принципом субъектности методической работы, мы широко используем индивидуальную форму - самообразование, так как образование, полученное с опорой на свой профессиональный и личностный опыт, является наиболее эффективной формой повышения квалификации. Каждый педагог определяет актуальную для себя тему, разрабатывает индивидуальный маршрут изучения темы и в течение года работает над нею, с обобщенными результатами он знакомит своих коллег на мастер-классах, открытых уроках и методических заседаниях отделений.

Методическая работа с молодыми специалистами заключается в проведении лекториев, тренингов, мастер-классов с приглашением ведущих специалистов. В отделениях широко используется школа наставничества в современном ее понимании: не наставник, а начинающий педагог обязан не только присутствовать на занятиях опытного педагога, но и продумать тематику консультаций и открытых

уроков в течение года по интересующим вопросам методики преподавания, педагогике, психологии. Именно такой подход к организации работы школы наставничества способствует повышению профессиональной и методической компетенции молодого специалиста.

Одной из форм изучения и распространения лучшего педагогического опыта является посещение и анализ открытых уроков педагогов, где преподаватели обмениваются опытом, мнениями по изучению и применению новых методов обучения. Предметом анализа при посещении уроков становятся: способы целевой установки учащихся на обучение в ходе урока, техники эффективного обучения, методические приемы активизации учащихся, способы инструктирования, индивидуализация процесса обучения, контроль и оценка учебных достижений учащихся, педагогический такт и стиль управления детскими коллективами.

В рамках подготовки к аттестации педагоги работают над накоплением материалов портфолио, выступают с творческими отчетами о достижениях в профессиональной деятельности по следующим критериям:

- высокая эффективность;
- устойчивость результатов и определенная длительность функционирования опыта;
- сбалансированность и комплексность результатов;
- рациональность затрат времени, усилий, средств;
- соответствие реальным возможностям [4].

В рамках коллективных методических мероприятий активно используются теоретические семинары, которые проводятся один - два раза в год, приглашенные специалисты (психологи, ведущие хореографы региона и страны) знакомят с достижениями передового педагогического опыта. Мастер-классы требуют серьезной подготовки, так как педагоги демонстрируют коллегам продукты своего труда, результаты использования инновационных методик обучения.

Дискуссия, как целенаправленный обмен суждениями, мнениями, идеями, наиболее эффективная форма обсуждения современных новейших методик, технологий, достижений психолого-педагогической науки, отдельных открытых, посещенных уроков, учебных программ и пособий. Её существенной чертой является равный диалог всех участников, где каждый высказывает свою точку зрения и доказательно её отстаивает [5]. В рамках методической работы на отделениях используются «панельные» дискуссии, где заинтересованные в решении одной проблемы участники делятся на 2-3 группы, избирают

председателей и обсуждают намеченную проблему, после чего совместно приходят к определенному выводу, решению.

«Мозговой штурм» используется при составлении сценариев концертов, детских праздников, подготовке к родительским собраниям. Обсуждение предстоящего мероприятия осуществляется с соблюдением ряда правил:

- принимаются все идеи;
- ни одна идея не критикуется;
- идеи лишь высказываются, но не прорабатываются досконально;
- участники не прерывают друг друга;
- участники распределяют между собой роли и исполняют их.

Соблюдение третьего правила важно. Цель данного этапа – сбор вариантов решений, а не полная проработка и доведение до «рабочего варианта» [5].

В решении проблем интегрированного обучения учащихся (музыки, изобразительного, хореографического, театрального, эстрадно-циркового искусства) на общешкольном уровне проводится «Круглый стол», как обмен мнениями «на равных». Продуктивной является «техника аквариума», механизмы которой заключаются в следующем:

- проблема дискуссии формируется по инициативе педагогов;
- участники дискуссии делятся на группы, которые располагаются по кругу;
- члены каждой группы выбирают представителя, который будет в процессе дискуссии отстаивать её позицию;
- все участники заранее знакомятся с обсуждаемой темой, поэтому имеют возможность уже до начала дискуссии обменяться мнениями;
- представители групп собираются в центре и получают возможность высказать мнение группы, остальные участники лишь передают в ходе обсуждения записки, где выражают свои соображения;
- представители групп могут взять перерыв, чтобы проконсультироваться с остальными её членами;
- после окончания дискуссии представителями групп проводится критический разбор хода обсуждения, а решения вырабатываются всеми участниками [5].

В школьной практике широко применяются деловые игры. Игры, одна из наиболее эффективных составляющих активных методов, и с этой точки зрения представляют важный элемент методической работы. В ходе игр реализуются прямые и косвенные цели [6].

Значимость прямых целей – решение определенных задач –

отстывает перед значимостью целей латентных. Деловые игры приобретают высокий уровень эффективности при соблюдении следующих правил и ценностей:

- заинтересованность участников в процессе и результатах игры;
- соблюдение согласованных и принятых участниками игры правил;
- поддержание высокой мотивации за счет обострения ситуации путем «въедливой проблематизации»;
- наличие четкого сценария (последовательность шагов, форм взаимодействия, распределение полей);
- динамичность разворачивания событий в игре;
- значимость рассматриваемой проблемы для участников. [6].

Продуктивность методической работы школы искусств №2 Клуб ЮНЕСКО демонстрируется в комплексном, методически целенаправленном воздействии на личность ребёнка с целью развития жизненно важных компетенций, обеспечивающих уверенность и комфорт в окружающем мире. Ежегодно более 40% выпускников поступают в средние и высшие учебные заведения культуры и искусства нашей страны, ближнего, а так же дальнего зарубежья.

Педагоги обобщают опыт работы через разработку республиканских учебных программ 1-9 классов, проведение мастер-классов, методические выступления на республиканских, областных, городских семинарах, коллоквиумах. Отмечается высокая результативность образовательного процесса. Только за последний учебный год 83% учащихся стали участниками и победителями 52 международных, 230 республиканских, 92 областных и 120 городских конкурсов и фестивалей. В том числе Первый международный фестиваль мира и культуры в Китае, международный телевизионный конкурс «Айголек», фестиваль-конкурс «Дельфийские игры».

14.4. Мастер-класс «Лоскутная пластика. Инкрустация»

Разработчик: преподаватель Городского художественного лицея г.Актобе - Биканова Гульнара Дусеновна

Цель мастер-класса: Изучение новой техники «Лоскутная пластика. Инкрустация».

Тип мастер-класса: получение новых знаний.

Задачи мастер-класса:

- 1) Выполнение метода инкрустации с использованием различных кусочков тканей, различных по форме и цвету.
- 2) Развитие творческих способностей, фантазии, креативного мышления, умения правильно подбирать цветовую гамму, чувство цвета и гармонии.
- 3) Воспитание интереса к декоративно прикладному искусству, эстетического и художественного вкуса, аккуратности.

Необходимые материалы:

Для преподавателя - наглядные материалы

Для слушателей - фломастер тонкий светлого цвета, карандаш простой, калька, пенопласт, куттер (нож со сменным лезвием) или резак, тонкая лопаточка или пилочка для ногтей, булавки, хлопчатобумажные кусочки ткани различных цветов.

План мастер-класса:

1. Организационный момент - 2-3 минуты
2. Определение цели и задачи занятия - 2 минуты
3. Изложение темы с демонстрацией наглядных материалов – 10-15 минут

4. Практическая работа по выполнению композиции в заданной технике – 40 минут
5. Индивидуальная работа во время занятия
6. Подведение итогов, обсуждение работ – 5 минут

14.4.1. Из истории

Начало искусства лоскутного шитья очень сложно проследить в истории. Ведь ткань не долговечна. Примеры из Европы, Индии и Дальнего Востока можно увидеть в музеях. Но стежки на ткани также практиковались в Персии, Туркестане, мусульманской Африки.

О том что лоскутная пластика существовала уже в IX свидетельствует экспонат, хранящийся в BOULAK – MUSEUM в Каире. Это лоскутное одеяло, выполненное в технике аппликации, египетскими женщинами. Сохранились так же мозаичные работы в ткани, изготовленные в Индии в VI – VII век до н. э. Увлекательное рукоделие, шитье из лоскутов, практиковались и на территории Киевской Руси.

Однако особую популярность оно приобрело во второй половине XIX века. Во многих городах в это время налачился выпуск замечательных тканей: узорных ситцев, ярких сатинов, бязей, миткалей и т.д., весьма доступных рядовым покупателям. Ценился каждый кусочек от раскроенных тканей.

Этим рукоделием заставляла заниматься экономия ткани. Трудлюбие женщин превращала старые вещи в неповторимые работы, украшая не слишком богатые дома.

В этот период зарождается символика пэчворка: так, например, свадебное покрывало с мотивом перекрещивающихся обручальных колец, рисунок с тюльпанами, скопированный с декора керамических изделий, чайный лист, напоминающие об Англии, бревенчатый домик и т.д.

Уже в XIX веке это искусство достигает своего расцвета. Лоскутные одеяла, настенные панно шили повсеместно и индейцы, и белые поселенцы Америки, они были непременной частью приданного. Позже к этим работам стали относиться, как прикладному искусству, стали коллекционировать.

Своего пика лоскутное шитье достигло в конце IX века, когда было налажено производство дешевых хлопчатобумажных набивных тканей и появились швейные машины. В основном вещи (большей частью лоскутные одеяла), создаваемые в крестьянской среде, несли исключительно практическую функцию – защищали от холода. На их изготовление шли преимущественно лоскуты ношенной одежды, они были неправильной формы и соединялись случайным образом. Однако

параллельно существовала традиция шитья одеял к свадьбе и рождению ребенка. Эти изделия соединяли в себе функции утилитарную и декоративную. Форма лоскута (полоска, квадрат, треугольник) определялась формой выпада, образовывавшегося при раскрое костюма.

В начале XX века лоскутное шитье вместе с коллажем привлекло внимание художников - авангардистов и футуристов, занимавшихся поиском новых средств выражения. Позднее лоскутное шитье стало признаком нищеты, напоминанием о периодах воин и разрухи. Интерес к этому виду декоративно – прикладного искусства возродился в 90-х годах XX века, тогда же началось и его изучение. Оно стало не только распространенным хобби, но и самостоятельным жанром декоративного искусства.

Один из наиболее сложных моментов в технике лоскутного шитья – достижение гармоничного, взвешенного цветового решения произведения. Для преодоления этой трудности некоторые начинающие мастера используют цветовой круг. В настоящее время существуют специализированные компьютерные программы, позволяющие рассчитать гамму будущего изделия.

14.4.2. Ход мастер-класса

Сегодня мы с вами познакомимся с новой техникой «Лоскутная пластика. Инкрустация». В основе этой техники лежит техника «Пэчворк», но несколько с другой подачей. А именно, из различных кусочков ткани и пенопласта.

Актуальность этого мастерства заключается в том, что с помощью обычных лоскутков ткани, нехитрых галантерейных принадлежностей и фантазии, можно научить детей создавать эти вещи, которые можно подарить или участвовать в различных конкурсах и выставках с детьми.

Сегодня мы с Вами будем выполнять метод инкрустации.

Инкрустация (лат. *incrustatio*) – изображение орнамента или сюжетной композиции из пластинок различного материала (кости, дерева, перламутра и пр.), которые врезаются в гладкую поверхность.

Наиболее распространенный метод украшения пенопластовой основы при этом используется кусочки ткани, различные по форме и цвету и фактуре. Самые подходящие ткани – легкий хлопок и те, что содержат хлопок ткань должна быть не очень толстой, чтобы ее легко было прикалывать к пенопласту, и в тоже время плотной, чтобы пенопласт не просвечивал. Желательно достаточно мягкая хлопчатобумажная ткань, чтобы скрыть не ровности и выпуклости пенопласта. Цвет ткани выбирайте на свой вкус. Для некоторых

способов лоскутной техники подходит только хлопчатобумажная ткань. Из таких тканей шьют одежду для игрушек, особенно для кукол. Нарядные игрушки очень нравятся детям. Кроме хлопчатобумажных иногда используются другие натуральные ткани: шелк, велюр, бархат, парчу, атлас. Нужно подбирать ткань, по толщине и плотности подходящую к тому изделию, основа которого сделана из пенопласта. Например, не стоит обшивать велюром очень маленькую основу с множеством деталей. Перед работой как следует прогладьте ткань, потому что потом вы уже не сможете удалить складки.

Нам понадобится:

- Тонкий светлый фломастер
- Простой карандаш
- Формат А 3
- Калька, ножницы
- Куттер (нож со сменным лезвием) или резак
- Тонкая лопаточка или пилочка для ногтей
- Хлопчатобумажные кусочки ткани различных цветов.
- Пенопласт размера А 3
- Булавки.

I этап

Тонким фломастером светлого цвета выполните желаемый рисунок на основе из пенопласта. Возьмите кальку и приложите к пенопласту и переведите весь ваш рисунок, затем вырежьте ножницами все детали рисунка.

Определитесь с цветом тканей. Каждая деталь, вырезанная из кальки, прикладываем к желаемой ткани. Вырезаем с учетом припусков. Ширина припусков может колебаться от 7 – 10мм, в зависимости от ткани.

II этап

Пройдитесь куттером «резаком» по нарисованным линиям. Глубина отверстий может колебаться от 5 до 10мм, в зависимости от ткани, формы и размеров изделия. Если ваше изделия очень маленького размера, а вы чересчур большие углубление, половинка пенопласта может оторваться.

III этап

На обозначенный линиями участок пенопласта положите ткань, закрепите двумя булавками и с помощью тонкой лопатки или лопатки или лопатки или пилки для ногтей протолкните по всем линиям. Обрежьте излишки ткани, оставив только ту, которая непосредственно выглядывает по линиям. С помощью лопаточки протолкните ткань в углубления, чтобы она осталась только на обозначенном участке пенопласта, полностью покрывая его. Выньте закрепляющие булавки и продолжайте работу, пока пенопласт не будет весь обтянут тканью.

VI этап

Итак, у нас получилась яркая, декоративная работа – украшение любого интерьера. Работа будет выглядеть законченной, если оформить ее в рамку.

Работы, выполненные в технике
«ЛОСКУТНАЯ ПЛАСТИКА. ИНКРУСТАЦИЯ»
БИКАНОВОЙ ГУЛЬНАРЫ ДУСЕНОВНЫ

15. Заключение

Организации дополнительного образования детей (центры, дворцы, дома детского творчества, клубы, студии, станции юных техников и натуралистов, школы, детские оздоровительно-образовательные лагеря, центры дополнительного образования детей, традиционной культуры, народных ремёсел и др.) - виды организаций дополнительного образования, основное предназначение которых – развитие мотивации личности к познанию и творчеству, реализация дополнительных образовательных программ и услуг в интересах личности, общества, государства.

Их основная задача – обеспечение необходимых условий для личностного развития, укрепления здоровья и профессионального самоопределения, творческого труда детей. В этих организациях для ребенка обеспечивается возможность получения основного творческого образования, самоопределения (в том числе допрофессионального) и социализация в обществе. Эти организации, в основном, взяли на себя функцию воспитания в системе образования.

Данная образовательная система сориентирована на запрос ребёнка и его семьи, на запрос социума, в ней нет жёсткого государственного стандарта образования. В дополнительном образовании четко выражена субъектная позиция ребенка, которому дано право выбора педагога, вида творческой или социальной деятельности, коллектива, режима занятий. Личностное, творческое развитие воспитанника организации дополнительного образования не приходит в противоречие с необходимостью выставления ему нормативной оценки за творческий результат, личностное достижение. Мотивационный компонент учебной деятельности не разрушает сравнением ребенка с другими, соотношением его уровня развития с возрастными нормативами и государственным стандартом образования.

Таким образом, очевидно, что в организациях дополнительного образования детей образовательный (воспитательный) процесс ориентирован на ребенка, на его возрастные и личностные особенности, на его социальный заказ и субкультуру.

Успех образовательного процесса в организациях дополнительного образования зависит от его соответствия потребности ребенка в творческом развитии его человеческой уникальности. Обеспечить этот успех может только творческая уникальная личность педагога.

Список литературы

1. И.Ф. Демидова «Педагогическая психология», М.: Академический проект, Трикста, 2006 – 224 с.
2. Л.Р. Болотина «Дошкольная педагогика»: Учебное пособие ГРИФ 2005 – 224 с.
3. Р.С. Немов «Психология», ВЛАДОС, 2005 – 606 с.
4. А.В. Занина «Основы педагогического мастерства»: Ростов-на-Дону, Феникс, 2003 – 288 с.
5. Буйлова Л.Н., Кочнева С.В. Организация методической службы учреждений дополнительного образования.- М., ВЛАДОС, 2001.
6. Евладова Е.Б., Логинова Л.Г., Организация дополнительного образования детей: Практикум: Учебное пособие для студентов учреждений сред. проф. образования.-М.: ВЛАДОС, 2003.
7. Материалы к.п.н. профессора Н.Е. Щурковой при проведении курсов повышения квалификации по организации воспитательной работы для педагогов г. Урая ХМАО-Югра, 2006.
8. Загвязинский В.И., Зайцев М.П., Кудашов Г.Н. и др. Основы социальной педагогики: Уч. Пос. для студ. Пед. вузов и колледжей/Под. Ред. П.И. Пидкасистого/ - М: Педагогическое общество России, 2002 - 160 с.
9. Коджаспирова Г.И., Коджаспиров А.Ю. педагогический словарь: для студ. Высш и сред. Пед.учеб. завед. - М.: изд. Центр «Академия», 2000-176с.
10. Мардахаев Л.В. Социальная педагогика: курс лекций /Под ред. В.И. Белеева/- М.: изд-во МГСУ, 2002 - 256с.
11. Профессиограмма учителя иностранного языка (рекомендации) / отв.ред.С.Ф.Шатилов, К.И.Соломатов, Е.С.Рабуновский.- Л.:ЛГПИ, 1985
12. Руднева Т.И. Основы педагогического профессионализма, Самара: СИУ, 1996
13. Словарь лингвистических терминов./Сост. О.С.Ахманова.-М.: Советская энциклопедия, 1969
14. Теоретические основы подготовки учителей иностранного языка средней школы/ отв. редактор Пицкова Л.П., М.: МОПИ, 1989
15. Воробьева И.Е. Содержание и структура понятия «лингвострановедческая компетенция учителя иностранного языка»
16. Непокрытых Н.И. Профессиографический метод как способ вхождения в педагогическую деятельность

Литература к приложению

17. Энциклопедия искусства: Терминологический словарь. – Алматы: Арт- Евразия, 2010.
 18. Гусакова М. А. Аппликация. Учеб. пособие для учащихся пед. училищ по специальности 2002. М., «Просвещение», 1977.
 19. Щебалкин И. К. и др. Аппликационные работы в начальных классах: Кн. Для учителя / И. К. Щебалкин, В.И. Романина, И. И. Кагакова. - 2-е изд., испр. И доп. – М.: Просвещение, 1990.
 20. Голубинцева Е. Подарки из кожи: Украшения и аксессуары. – М.: Изд – во «ЭКСМО»; СПб.: Валери СПД, 2004.
 21. Беда Г. В. Основы изобразительной грамоты: Рисунок, живопись, композиция. Просвещение, 1981.
- Литература к статье школы искусств №2 Клуб ЮНЕСКО г.Караганды
22. Ильенко Л.П. Новые модели методической службы в общеобразовательных учреждениях.- Москва, 2001.
 23. Зевина А.Н., Моисеев А.М. Методическая работа в учреждениях образования: организация и управление. - Москва, 2000.
 24. Никишина И.В. Технология управления методической работой. – Волгоград. 2003.
 25. Зверева В.И. Самоаттестация школы. – Москва, 2000.
 26. Лизинский В.М. Диагностико – аналитические процедуры и активно – игровые формы в управлении школой. – Москва, 1998.
 27. Скакун В.А. Основы педагогического мастерства.- Москва, 2008.